

Datganiad Cyfrifon

Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr •

2022-23

**Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr
Y Swyddfeydd Dinesig
Stryd yr Angel
PEN-Y-BONT AR OGWR
CF31 4WB
(01656) 643643**

Cynnwys

Adroddiad Naratif.....	4
Y Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon	15
Datganiadau Ariannol	16
Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.....	17
Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn	19
Y Fantolen	21
Datganiad Llifoedd Arian Parod.....	22
Nodiadau ar y Datganiadau Ariannol.....	23
Adroddiad archwilydd annibynnol Archwilydd Cyffredinol Cymru i Aelodau Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr.....	82
Datganiad Llywodraethu Blynyddol	86
Rhestr Termau.....	116

Adroddiad Naratif

“Un cyngor, yn cydweithio i wella bywydau”

Cyflwyniad

Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno Datganiad Cyfrifon 2022-23 ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr (y Cyngor). Mae'n nodi perfformiad ariannol y Cyngor ar gyfer y flwyddyn ddiwethaf ac fe'i paratowyd yn unol â Chod Ymarfer y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23. Mae'r Cyngor yn llunio ei Ddatganiad Cyfrifon i esbonio cyllid y Cyngor, i roi sicrwydd y rhoddir cyfrif yn briodol am arian cyhoeddus, a bod y Cyngor yn gweithredu ar sail ariannol sicr. Rhaid i'r cyfrifon roi darlun 'cywir a theg' o sefyllfa ariannol y Cyngor ar 31 Mawrth 2023, ac o'i incwm a'i wariant am y flwyddyn a ddaeth i ben ar y dyddiad hwnnw.

Ers i gyni cyllidol ddechrau yn 2010 mae'r Cyngor wedi cyflawni bron i £73 miliwn o ostyngiadau yn y gyllideb ac mae'n ofynnol cyflawni rhagor o fesurau effeithlonrwydd ac arbedion yn y dyfodol. Mae'r broses o adnabod arbedion a newid y ffordd y mae'r Cyngor yn gweithio i sicrhau gwasanaethau modern, gwell a chydnerth, yn parhau. O ystyried ansicrwydd economaidd sylweddol, y rhyfel yn Wcráin a lefelau chwyddiant digynsail, bydd y Cyngor yn parhau i wynebu heriau ariannol wrth iddo ymdrechu i ddarparu ei amrywiaeth helaeth o wasanaethau i'r cymunedau y mae'n eu cefnogi. Mae angen iddo wneud hynny gan barhau i fod yn gydnherth yn ariannol.

Pen-y-bont ar Ogwr fel Cyngor

Mae Pen-y-bont ar Ogwr wedi ei lleoli'n gyfleus rhwng prifddinas Cymru, Caerdydd, i'r dwyrain a dinas Abertawe i'r gorllewin, tuag 20 milltir o'r naill a'r llall. Mae gan y Sir ddaearyddiaeth amrywiol gyda chymorth yn y gogledd a 12.5 milltir o forlin a thraethau yn y De. Mae'r M4 yn rhedeg trwy ganol y Fwrdeistref, a cheir cysylltiadau ar hyd prif linellau rheilffordd â Chaerdydd, Llundain ac Abertawe. Mae Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr wrth galon llain ddiwydiannol ac arfordirol De Cymru. Mae Cyngor Pen-y-bont ar Ogwr yn gwasanaethu ardal o 98.5 milltir² ac mae'n gartref i bron i 146,000 o drigolion. I'r gogledd mae tref breswyl Maesteg, i'r de-orllewin mae tref arfordirol Porthcawl ac i'r dwyrain mae Pen-coed. Mae Pen-y-bont ar Ogwr yn un o 22 o gynghorau yng Nghymru, ac yn rhoi cyfrif am oddeutu 4.5% o boblogaeth y wlad.

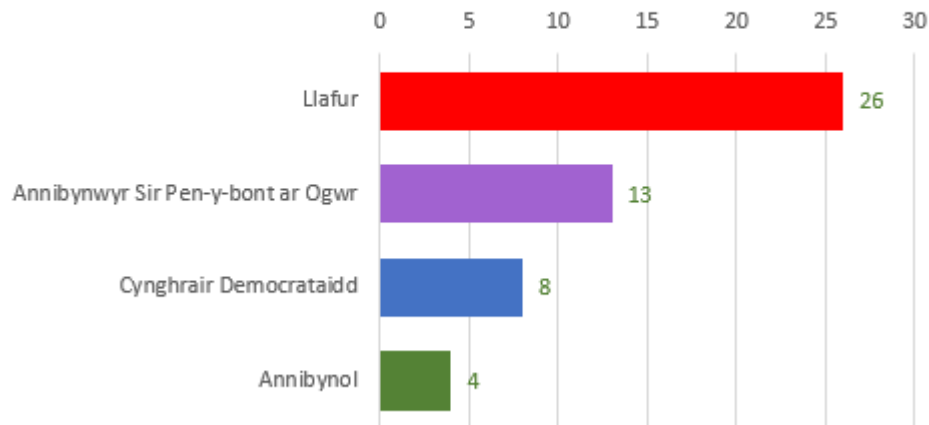

- Mae'r Cyngor yn rheoli sylfaen asedau hirdymor sy'n werth £658 miliwn i ddarparu ei wasanaethau.
- Mae'r Cyngor yn cyflogi dros 5,900 o aelodau o staff, yn rhai llawn-amser a rhan-amser, i ddarparu ystod eang o wasanaethau gan gynnwys addysg, gofal cymdeithasol, cynnal a chadw priffyrdd a datblygu economaidd.
- Mae nifer o wasanaethau'n cael eu darparu gan drydydd partion gan gynnwys casglu gwastraff, canolfannau hamdden, mentrau cymdeithasol a gofal cymdeithasol, gan gynnwys gofal preswyl a gofal cartref a gwasanaethau byw â chymorth.

Democratiaeth y Cyngor

Mae gan y Cyngor 51 o Gynghorwyr etholedig sy'n cynrychioli pobl Pen-y-bont ar Ogwr ac yn pennu'r strategaeth a fframwaith y gyllideb ar y cyfan.

Y Pleidiau Gwleidyddol a Gynrychiolir gan Gynghorwyr Pen-y-bont ar Ogwr

Mae'r cyfansoddiad yn nodi sut mae'r Cyngor yn gweithredu, sut y mae penderfyniadau'n cael eu gwneud a'r gweithdrefnau sydd i'w dilyn er mwyn sicrhau bod penderfyniadau'n effeithlon, yn dryloyw ac yn atebol i bobl leol. Mae'r Cyngor yn ethol Maer yn flynyddol i gyflawni rôl ddinesig a hyrwyddo'r Sir. Mae'r Cyngor hefyd yn penodi Arweinydd ar y Cyngor sy'n penodi Aelodau'r Cabinet, pob un â chyfrifoldeb am bortffolio penodol o wasanaethau.

Rôl y Cabinet yw bod yn gyfrifol am y rhan fwyaf o benderfyniadau mawr, darparu arweinyddiaeth, a chynnig fframwaith y gyllideb a'r gyllideb.

Mae Pwyllgorau Craffu'n cefnogi gwaith y Cabinet a'r Cyngor trwy:

- fonitro penderfyniadau'r Cabinet
- ystyried y modd y caiff gwasanaethau eu darparu, eu cynllunio a'u rheoli ynghyd â pherfformiad meysydd gwasanaeth
- caniatáu i'r holl Gynghorwyr, dinasyddion a rhanddeiliaid gael llais mewn materion sy'n ymwneud â'r Cyngor
- ystyried polisiâu, protocolau a chynlluniau a chynhyrchu adroddiadau ac argymhellion arnynt
- cyfrannu at y broses o ymgynghori'n flynyddol ar y gyllideb
- cael y cyfle i ddylanwadu ar benderfyniadau'r Cabinet a'r Cyngor yn y dyfodol trwy gyfarfodydd cyn penderfynu
- meddu ar y gallu i adolygu penderfyniad a wnaed ond nas rhoddwyd ar waith eto

Mae pwyllgorau rheoleiddiol a phwyllgorau eraill yn cefnogi'r broses o ddarparu gwasanaethau'r Cyngor. Mae'r Cyngor wedi rhoi'r cyfrifoldeb am adolygu a chymeradwyo Datganiadau Ariannol y Cyngor i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

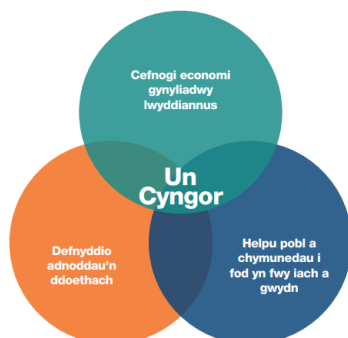
Arweinir Bwrdd Rheoli Corfforaethol y Cyngor gan y Prif Weithredwr ac mae'n cynnwys y 3 Chyfarwyddwr Corfforaethol, y Swyddog Monitro a'r Prif Swyddog Cyllid.

Sut y mae'r Cyngor yn gweithio

Roedd gan y Cyngor dair blaenoriaeth yn ystod y flwyddyn i wella ansawdd bywyd pobl yn y fwrdeistref sirol gan hefyd newid natur y Cyngor yn sylweddol.

Y tair blaenoriaeth hyn yw amcanion llesiant y Cyngor o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ac maent yn nodi cyfraniad y Cyngor tuag at gyrraedd saith nod llesiant cenedlaethol y Ddeddf. Mae [Cynllun Corfforaethol](#) y Cyngor yn 2022-23 yn nodi beth oedd amcanion y Cyngor a sut yr oedd yn bwriadu eu cyflawni.

Ein hamcanion Llesiant

Saith nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru)

- *Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang*
- *Cymru lewyrchus*
- *Cymru gydnerth*
- *Cymru iachach*
- *Cymru sy'n fwy cyfartal*
- *Cymru o gymunedau cydlynus*
- *Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu*

Bob blwyddyn rhaid i'r Cyngor gyhoeddi adroddiad hunanasesu Corfforaethol. Mae'r adroddiad hwn yn sicrhau'r cyhoedd, Llywodraeth Cymru a rheoleiddwyr eraill bod y Cyngor yn perfformio'n dda, yn gwneud penderfyniadau mewn ffordd synhwyrol, agored ac yn defnyddio'i arian ac adnoddau eraill yn briodol. Yn bwysicach byth, mae'r adroddiad yn dweud wrth drigolion, busnesau a rhanddeiliaid lleol sut y mae'r Cyngor yn perfformio. Mae'r [Hunanasesiad Corfforaethol 2022-23](#) sy'n adrodd ar y modd yr oedd y Cyngor yn perfformio yn erbyn pob un o'i amcanion wedi'i nodi isod.

Cefnogi economi lwyddiannus, gynaliadwy: mae ffyniant yn hybu iechyd a llesiant ac yn creu cymunedau mwy cydnerth ac arnynt angen llai o wasanaethau. Addysg yw'r rhan bwysicaf o wella cyfleoedd bywyd pobl ifanc. Y prif ffyrdd o gyflawni'r amcan hwn yw trwy **wella deilliannau dysgwyr** – cynorthwyo plant, oedolion a theuluoedd i gyflawni deilliannau addysg gwell; a **thwf a ffyniant** – hybu'r amodau ar gyfer twf a ffyniant trwy helpu pobl a busnesau i lwyddo. Aseiad y Cyngor o'i gynnydd yn erbyn yr amcan hwn oedd **DA**.

Helpu pobl a chymunedau i fod yn fwy iach a chydnerth: mae ffocws ar atal a llesiant yn helpu'r Cyngor i gynorthwyo pobl i fyw bywydau annibynnol ac mae'n lleihau'r tebygolrwydd y byddant yn dod yn ddibynnol ar wasanaethau'r Cyngor. Y prif ffyrdd o gyflawni'r amcan hwn yw trwy'r canlynol: **cymorth a gwasanaethau cymunedol** – rhoi cymorth a gwasanaethau i'r rhai y mae arnynt angen help y Cyngor a'u helpu i barhau i fod yn annibynnol am gyhyd â phosibl; **cymunedau cydnerth** – datblygu ffyrdd arloesol o wella llesiant a darparu gwasanaethau; ac **lechydd a llesiant** – gwella llesiant corfforol, meddyliol ac emosiynol plant a phobl ifanc a dinasyddion agored i niwed. Aseiad y Cyngor o'i gynnydd yn erbyn yr amcan hwn oedd **DIGONOL**.

Defnyddio adnoddau'n ddoethach: Dros y cyfnod rhwng 2018-2019 a 2022-23, roedd hi'n ofynnol i'r Cyngor wneud gostyngiadau cyllidebol o £20 miliwn. Wrth i gynni cyllidol barhau, mae'n dod yn anos bob blwyddyn i wneud toriadau pellach. Y prif ffyrdd o gyflawni'r amcan hwn oedd: **trawsnewid ein hystâd** – defnyddio tir ac adeiladau i wella'r modd y darperir gwasanaethau, lleihau costau rhedeg, lleihau'r effaith ar yr amgylchedd i'r eithaf a diwallu anghenion defnyddwyr gwasanaethau; **newid corfforaethol** – cofleidio arloesi a thechnoleg, datblygu sgiliau a dulliau staff a ffyrdd newydd o weithio; a **chynaliadwyedd amgylcheddol** – amddiffyn a diogelu'r amgylchedd trwy leihau ôl troed carbon y Cyngor, amcanu at leihau gwastraff, aildefnyddio ac ailgylchu a hybu cyfrifoldeb amgylcheddol mewn cymunedau.

Aseiad y Cyngor o'i gynnydd yn erbyn yr amcan hwn oedd **DA**.

At ddibenion rheoli trefnir gweithrediadau'r Cyngor i Gyfarwyddiaethau, ac mae pob un ohonynt yn adrodd wrth y Prif Weithredwr. Mae'r Prif Weithredwr hefyd yn rheoli Cyfarwyddiaeth y Prif Weithredwr. Y Cyfarwyddiaethau a'r gwasanaethau a ddarperir ganddynt yw:

Addysg a Chymorth i Deuluoedd: Ysgolion, Cymorth i Ddysgwyr, Cymorth i Deuluoedd, Cymorth i Ysgolion, Moderneiddio Ysgolion, Cymorth i Grwpiau Agored i Niwed, Addysg a Chymorth i Deuluoedd, a Chymorth Busnes.

Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant: Gofal Cymdeithasol i Oedolion, Gofal Preswyl, Gofal Cartref, Cyfleoedd Dydd, Gofal Cymdeithasol i Blant – Plant â Phrofiad o Fod mewn Gofal, Gwasanaethau Cymorth i

Deuluoedd, Mabwysiadu a Gwaith Cymdeithasol. Atal a Llesiant – Canolfannau Hamdden, Canolfannau Cymunedol, Partneriaeth â'r Ymddiriedolaeth Ddiwylliannol.

Cymunedau: Cynllunio a Datblygu, Landlord Corfforaethol, Adfywio Strategol, Yr Economi, Adnoddau Naturiol a Chynaliadwyedd, Strydoedd Glannach a Rheoli Gwastraff, Priffyrdd a Mannau Gwyrdd.

Y Prif Weithredwr: Cyllid, Adnoddau Dynol, Partneriaethau, Gwasanaethau Cyfreithiol, Democrataidd a Rheoleiddiol, TGCh, Etholiadau, Tai a Digartrefedd, a Chymorth Busnes.

Llywodraethu

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei gynnal yn unol â'r gyfraith a safonau priodol. Mae hyn yn cynnwys sicrhau bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu, y rhoddir cyfrif priodol amdano a'i fod yn cael ei ddefnyddio'n ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol. Mae dyletswydd ar y Cyngor hefyd dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth gyflawni ei swyddogaethau o ran effeithiolrwydd strategol, ansawdd gwasanaethau, argaeledd gwasanaethau, tegwch, cynaliadwyedd, effeithlonrwydd ac arloesi. Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol a gynhwysir o fewn y Datganiad Cyfrifon yn nodi trefniadau llywodraethu'r Cyngor mewn manylder.

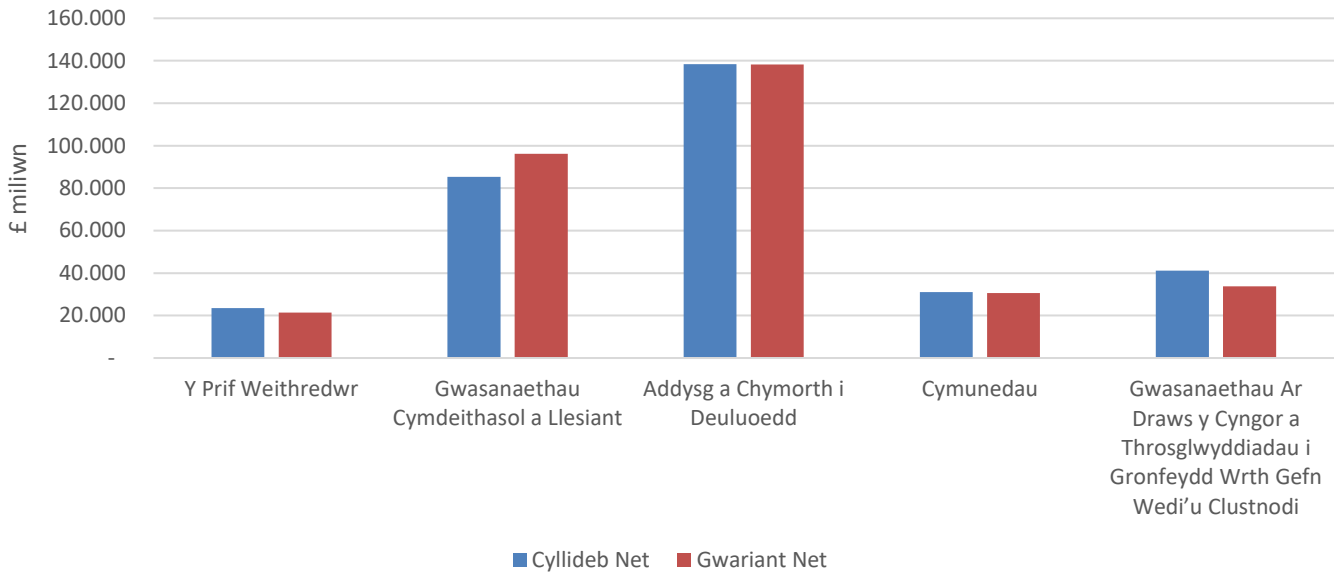
Perfformiad Ariannol

Cafodd cyllideb y Cyngor ar gyfer 2022-23 ei chymeradwyo gan y Cyngor ym mis Chwefror 2022. Pennwyd y gyllideb yng nghyd-destun ymateb i'r pwysau cynyddol ar wasanaethau'r sector cyhoeddus a waethygydd gan bandemig COVID-19. Mae'n ofynnol i'r Cyngor bennu cyllideb fanteoledig a phennu cyfraddau'r Dreth Gyngor ar gyfer y Fwrdeistref Sirol. Cymeradwywyd cyllideb refeniw net o £319.514 miliwn ar gyfer 2022-23 yn ogystal â Strategaeth Ariannol Tymor Canolig sy'n seiliedig ar gyfnod o bedair blynedd rhwng 2022-23 a 2025-26, gan sicrhau bod adnoddau'n cyd-fynd â'r Cynllun Corfforaethol. Gan ystyried gwariant a ariannwyd gan grantiau a ffioedd a thaliadau penodol, roedd cyllideb gros y Cyngor oddeutu £459 miliwn ar gyfer 2022-23. Mae cyllideb refeniw flynyddol y Cyngor yn talu costau rhedeg y Cyngor o ddydd i ddydd gan gynnwys staff, casglu gwastraff, ysgolion, gweithwyr gofal, gofalwyr maeth a gwasanaethau hamdden. Caiff yr alldro refeniw terfynol, gan gynnwys trosglwyddiadau i gronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi, ei ddangos isod.

Cyfarwyddiaeth	Cyllideb Net £ miliwn	Gwariant Net £ miliwn	(Tan)/ gorwariant £ miliwn	(Tan)/ gorwariant %
Y Prif Weithredwr	23.498	21.446	(2.052)	(8.70)
Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant	85.387	96.255	10.868	12.70
Addysg a Chymorth i Deuluoedd	138.368	138.245	(0.123)	(0.10)
Cymunedau	31.040	30.879	(0.161)	(0.01)
Gwasanaethau Ar Draws y Cyngor a throsglwyddiadau i Gronfeydd Wrth Gefn Wedi'u Clustnodi	41.221	33.741	(7.480)	(18.10)
Is-gyfanswm alldro'r Cyfarwyddiaethau	319.514	320.566	1.052	0.33
Ariannu a Chyllido	319.514	320.288	(0.774)	(0.20)
Cyfanswm alldro'r Cyngor	-	0.278	0.278	-

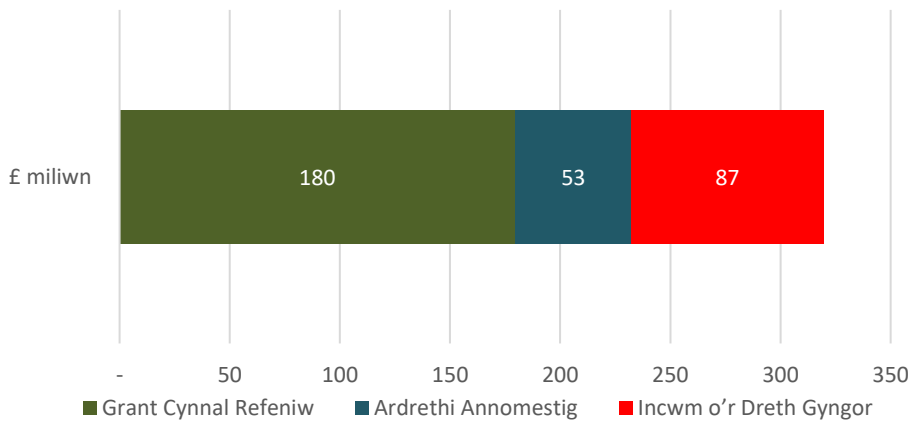
Caiff gwariant net y Cyngor fesul Cyfarwyddiaeth ei ddangos yn y graff isod.

Alldro Cyfarwyddiaeth

Cafodd y Cyngor Grant Cynnal Refeniw o £179.595 miliwn gan Lywodraeth Cymru. Roedd yr Ardrethi Annomestig (NDR) net a oedd yn gasgladwy ar ran Llywodraeth Cymru gan y Cyngor am y flwyddyn yn £43.123 miliwn. Roedd swm yr Ardrethi Annomestig a oedd yn ddyledus i'r Cyngor am y flwyddyn tuag at gost ei wasanaethau'n £52.773 miliwn.

Sut yr ariannwyd y Gyllideb Refeniw

Mae'r flwyddyn 2022-23 wedi bod yn gryn her i gyllid y Cyngor. Fe wnaeth y Cyngor ychwanegiadau at gronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi o £17,816 ac fe wnaeth dynnu i lawr neu ddatod £32.052 miliwn, gostyngiad net mewn cronfeydd wrth gefn o £14.236 miliwn. Mae trosglwyddiad o £0.278 miliwn wedi cael ei wneud o Gronfa'r Cyngor eleni. Gellir gweld adroddiad alldro'r Cyngor am y flwyddyn ar wefan y Cyngor [yma](#).

Gwariant a Chyllid Cyfalaf

Mae buddsoddiad cyfalaf yn rhan fawr o wariant y Cyngor. Roedd rhaglen gyfalaf wreiddiol y Cyngor ar gyfer 2022-23, a gymeradwywyd gan y Cyngor ar 23 Chwefror 2022, yn £69.979 miliwn.

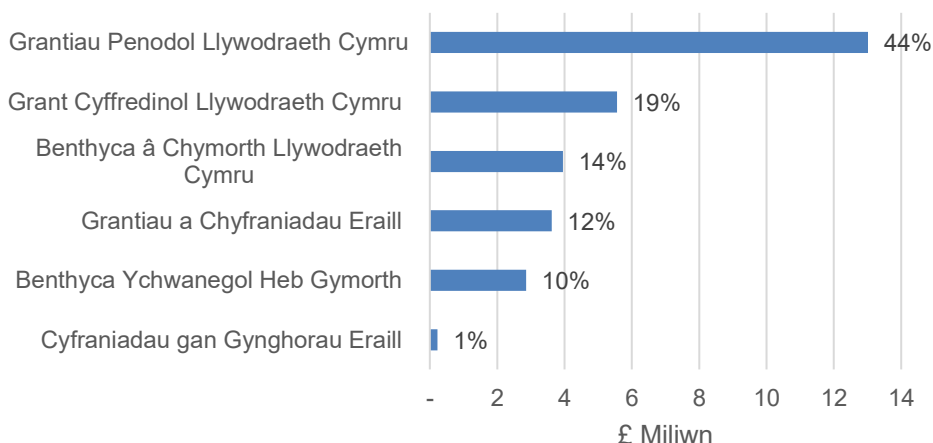
Cyfarwyddiaeth	Cyllideb gymeradwy wreiddiol £'000	Cyllideb ddiwygiedig £'000	Alldro £'000	Amrywiant £'000
Addysg a Chymorth i Deuluoedd	10,589	8,614	5,037	3,577
Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant	2,374	4,109	2,901	1,208
Cymunedau	50,924	39,015	17,807	21,208
Y Prif Weithredwr	2,720	6,169	3,485	2,684
Corfforaethol/heb ei dyrannu	3,372	853	-	853
CYFANSWM	69,979	58,760	29,230	29,530

Mae addasiadau i'r gyllideb yn digwydd yn ystod y flwyddyn i adlewyrchu cynlluniau newydd a ychwanegir at y Rhaglen Gyfalaf, cynlluniau a dynnir allan o'r rhaglen a llithriant cynlluniau i flynyddoedd yn y dyfodol. Oherwydd llithriant ar draws nifer o gynlluniau, roedd yr alldro terfynol ar gyfer 2022-23 yn £29.230 miliwn. Roedd cynlluniau yr ymgwymerwyd â hwy yn ystod y flwyddyn yn cynnwys;

- Hyb Plant Brynmenyn, a fydd yn darparu hyb lleoliadau preswyl pwrpasol ac wedi'i ddylunio'n benodol, y gellir ei ddefnyddio i gyflawni'r model sydd newydd gael ei roi ar waith ar gyfer gwasanaethau preswyl i blant mewn modd effeithiol, gan alluogi deilliannau gwell i bobl ifanc;
- Cam 3 y Cynllun Teithio Llesol rhwng Pen-y-bont a Phen-coed – gosod llwybrau beicio a cherdded gwell;
- Rhoi wyneb newydd ar ffyrdd cerbydau ac adnewyddu llwybrau troed ledled y fwrdeistref
- Ailddatblygu safle Cosy Corner ym Mhorthcawl gan ddarparu cyfleusterau gwell ar gyfer grwpiau cymunedol, defnyddwyr y marina a'r gymuned ehangach. Bydd cyfleusterau'n cynnwys ardal chwarae i blant, seddi ar gyfer y cyhoedd, tirlunio a man awyr agored ar gyfer digwyddiadau.

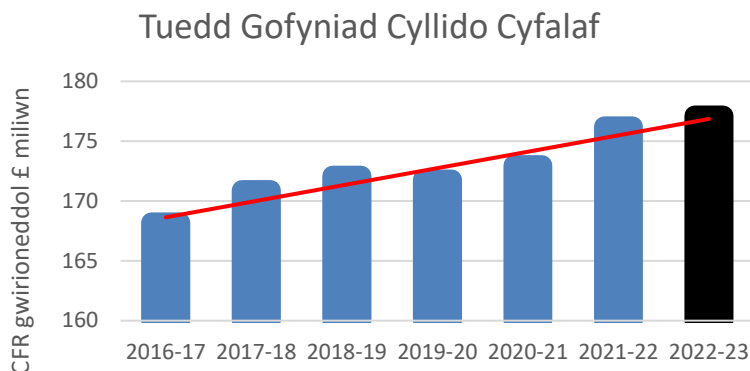
Mae'r Cyngor yn talu am ei wariant cyfalaf o nifer o ffynonellau. Rhoddodd setliad cyfalaf llywodraeth leol 2022-23 £12.235 miliwn o gyllid cyfalaf i'r Cyngor, yr oedd £3.951 miliwn ohono'n fenthycu â chymorth a £8.282 miliwn yn grant cyfalaf. Dangosir dadansoddiad o'r cyllid cyfalaf isod.

Ffynonellau Ariannu Cyfalaf

Mae gwariant cyfalaf a ariannwyd yn hanesyddol trwy fenthycu ond y byddir yn talu amdano o incwm referniw neu gyfalaf yn y dyfodol yn cael ei alw'n Ofyniad Cyllido Cyfalaf (CFR). Caiff y Gofyniad Cyllido Cyfalaf dros y 7 mlynedd ddiwethaf ei ddangos isod gyda'r llinell goch yn cynrychioli'r duedd dros y cyfnod hwnnw. Mae symiau referniw yn

cael eu neilltuo bob blwyddyn i ad-dalu'r benthyciad, a elwir yn Ddarpariaeth Isafswm Refeniw (MRP), ac fe'i neilltuir dros gyfnod o 40 mlynedd yn unol â'r Polisi Ddarpariaeth Isafswm Refeniw.

Disgwylir y bydd y Gofyniad Cyllido Cyfalaf a'r costau cyllido cysylltiedig - llog ac ad-dalu (Darpariaeth Isafswm Refeniw) – sy'n deillio o fuddsoddi cyfalaf yn cynyddu yn y tymor byr gan bod angen benthycia i ariannu'r Rhaglen Gyfalaf o leiaf dros y tymor byr. Bydd benthycia'n cael ei reoli yn unol â Strategaethau Cyfalaf a Rheoli Trysorlys y Cyngor, sy'n nodi ystod o ddangosyddion ar gyfer fforddiadwyedd, darbodaeth a chynaliadwyedd cynlluniau Buddsoddi Cyfalaf y Cyngor. Bob blwyddyn mae swm darbodus o Ddarpariaeth Isafswm Refeniw yn cael ei godi ar y cyllidebau refeniw i leihau'r Gofyniad Cyllido Cyfalaf.

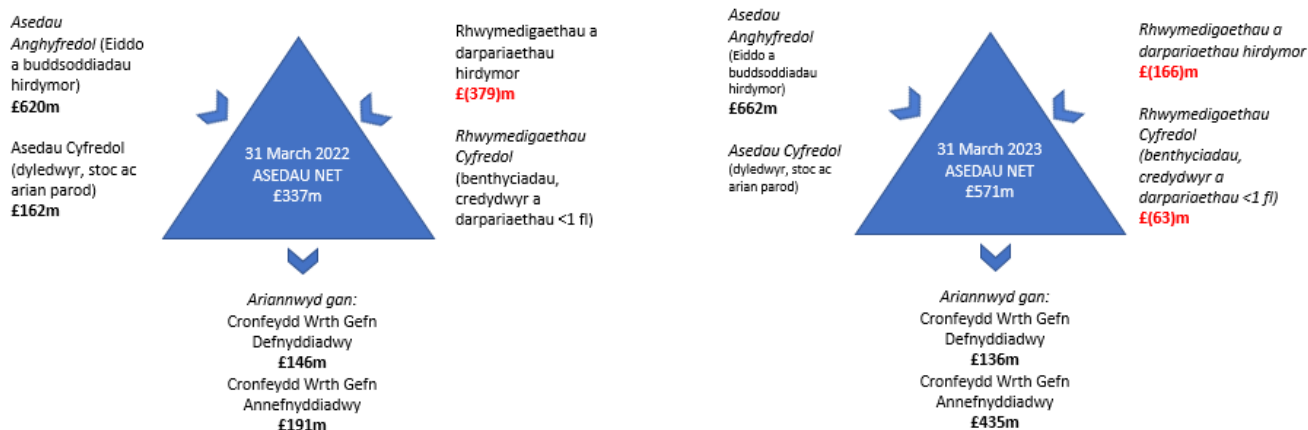
Y sefyllfa ariannol

Mae'r Cyngor yn rheoli asedau a llifoedd arian sylweddol. Yn ystod y flwyddyn:

- Roedd y Cyngor yn dal £662 miliwn o asedau hirdymor, gan gynnwys £641 miliwn o asedau gweithredol ar gyfer darparu gwasanaethau, £5.8 miliwn o unedau eiddo buddsoddi, £5.089 miliwn o fuddsoddiadau hirdymor, ac £1.4 miliwn o asedau anniriaethol
- Cafodd y Cyngor £304.022 miliwn mewn cyllid grant, yr oedd £179.595 miliwn ohono'n Grant Cynnal Refeniw gan Lywodraeth Cymru
- Roedd incwm y Cyngor o'r Dreth Gyngor yn gyfanswm o £107.255 miliwn, y talwyd £16.486 ohono i Gomisiynydd Heddlu a Throseddu De Cymru a £2.848 miliwn i Gynghorau Cymuned.
- Fe greodd y Cyngor incwm o £41.151 miliwn o ffioedd a thaliadau ac incwm arall ar gyfer gwasanaethau a ddefnyddiwyd i ddarparu gwasanaethau

Mae'r Cyngor yn dal i fod â mantolen gref er gwaethaf yr heriau ariannol a wynebwyd yn 2022-23.

Sefyllfa'r Fantolen ar 31 Mawrth 2023

Mae cronfeydd wrth gefn annefnyddiadwy wedi cynyddu'n sylweddol yn bennaf o ganlyniad i ostyngiad yn rhwymedigaeth net y gronfa bensiwn o £213.92 miliwn i £35.85 miliwn o ran y sefyllfa ar 31 Mawrth 2023 (£249.50 miliwn ar 31 Mawrth 2022). Gan bod y rhain yn annefnyddiadwy maent yn cynrychioli addasiadau cyfrifyddu yn hytrach na llifoedd arian gwirioneddol.

Asedau hirdymor

Mae eiddo, offer a chyfarpar yn cael eu hailbrisio ar gylchdro 3 blynedd. Mae hwn yn gyfnod byrrach nag y mae'r Cod Ymarfer yn ei awgrymu ond mae'n galluogi'r Cyngor i sicrhau bod gwerthoedd a gofnodir yn y cyfrifon yn sylweddol gywir. Mae prisio asedau'n cynnwys nifer o ragdybiaethau, fodd bynnag, nid yw symudiadau mewn gwerthoedd asedau yn ogystal â chostau cyfrifo fel dibrisiant yn cael unrhyw effaith ar y dreth gyngor, gan ei bod yn ofynnol gwrthdroi'r taliadau hyn o gronfeydd wrth gefn na ellir eu defnyddio. Mae manylion y symudiadau mewn asedau, gwariant cyfalaf a'i ariannu wedi'u cynnwys yn nodyn 21.

- Roedd asedau a ailbrisiwyd yn ystod 2022-23 fel rhan o raglen dreigl y Cyngor yn cynnwys mynwentydd, canolfannau gofal dydd, canolfannau menter a busnes, depos, lleiniau diwydiannol, theatrau'r celfyddydau ac amgueddfeydd a chanolfannau chwaraeon.
- Mae unedau eiddo buddsoddi, asedau dros ben ac asedau a ddelir i'w gwerthu'n cael eu hailbrisio'n flynyddol.
- O ganlyniad i symudiadau sylweddol yng ngwerthoedd asedau, cafodd asedau yn y 75 o asedau uchaf yn ôl gwerth, yn ogystal â'r rhai uchod, eu hailbrisio hefyd, i sicrhau bod y ffigyrau a gynhwysir yn y cyfrifon yn berthnasol gywir.

Asedau a rhwymedigaethau byrdymor

Mae asedau byrdymor yn cynnwys buddsoddiadau a wnaed yn unol â'r Strategaeth Rheoli Trysorlys gymeradwy, i gefnogi anghenion llif arian byrdymor y Cyngor. Roedd buddsoddiadau ac arian parod a ddelir at ddibenion Rheoli Trysorlys yn £74.97 miliwn yr oedd £69.91 miliwn ohonynt gan gynnwys llog cronedig, yn rhai byrdymor (llai na 12 mis) o ran y sefyllfa ar 31 Mawrth 2023. Mae'r buddsoddiadau hyn yn bennaf yn falansau arian parod dros dro a adnewyd gyda sefydliadau ariannol a Swyddfa Rheoli Dyled y Llywodraeth Ganolog. Y gyfradd llog gyfartalog a enillwyd ar gyfer y flwyddyn oedd 1.65%.

Benthycia

Mae gan y Cyngor fenthyciadau hirdymor a oedd yn dal yn ddyledus ar 31 Mawrth 2023 o £100.028 miliwn. Mae hyn yn gymysgedd o fenthyciadau gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLb) o £77.617 miliwn, benthyciadau Opsiwn Echwynnwr Opsiwn Benthyciwr (LOBOs) o £19.757 miliwn, a £2.654 miliwn o fenthyciadau Salix i gyllido gwariant cyfalaf. Hefyd, roedd balans PFI y Cyngor a oedd yn dal yn ddyledus ar 31 Mawrth 2023 yn £13.902 miliwn, yr oedd £12.973 miliwn ohono'n ddyledus ar ôl blwyddyn. Darperir rhagor o fanylion mewn perthynas â benthycia yn nodyn 31. Dylid ystyried benthycia yng nghyd-destun cyfanswm gwerth asedau hirdymor y Cyngor, a ddangosir yn y Fantolen ar £658 miliwn. Caniateir benthycia yn unol â'r Cod Darbodur ar gyfer Cyllid Cyfalaf mewn Awdurdodau Lleol cyn belled â bod modd talu'r costau refeniw ym marn y Prif Swyddog Cyllid ac maent yn cyd-fynd â dangosyddion a chanllawiau darbodus. O ystyried cryfder y Fantolen, mae lefelau benthycia'r Cyngor yn rhesymol. Os cyfyd y cyfle i'r Cyngor ad-dalu ei fenthyciadau LOBO er budd i'r Cyngor, yna bydd yn amcanu at wneud hynny. Er bod cyfraddau llog wedi dechrau cynyddu, maen nhw'n dal yn gymharol isel. Gan hynny, mae'n annhebygol y bydd y cyfle i ad-dalu'r benthyciadau LOBO yn codi yn y dyfodol agos.

Rhwymedigaeth Pensiwn: £35.85 miliwn

Mae gofynion Safon Gyfrifyddu Ryngwladol 19 (IAS19) mewn perthynas â buddion ar ôl cyflogaeth h.y. pensiynau, wedi cael eu gweithredu'n llawn yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, gydag enillion a cholledion actiaraidd yn cael eu cydnabod o fewn Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall, fel yr eglura nodyn 30 yn fanwl. Mae'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol (LGPS) yn gynllun buddion diffiniedig a ariennir gyda buddion a enillwyd hyd at 31 Mawrth 2014 yn gysylltiedig â chyflog terfynol. Mae buddion ar ôl 31 Mawrth 2014 yn seiliedig ar gynllun

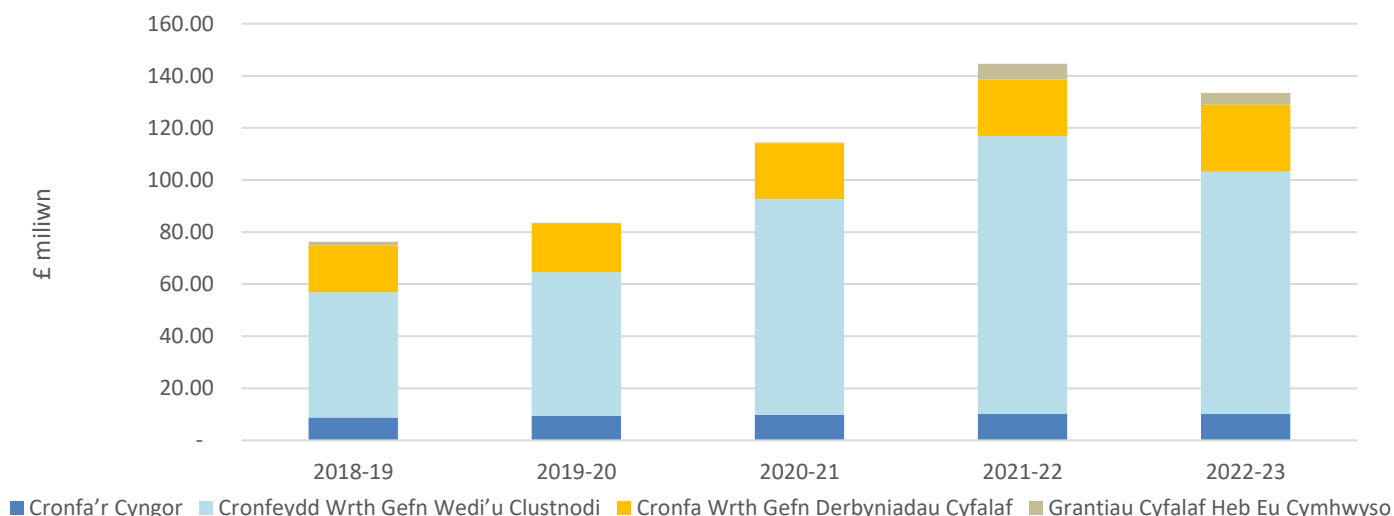
Enillion wedi'u hailbrisio ar sail Cyfartaledd Gyrfa. Mae'r gronfa'n cael ei hailbrisio bob tair blynedd, ac fe gynhaliwyd y prisiad diwethaf ar 31 Mawrth 2022.

Mae cronfa wrth gefn pensiynau a rhwymedigaeth pensiynau wedi'u hymgorffori yng nghyfrifon y Cyngor, gan adlewyrchu o faint y mae elfen Pen-y-bont ar Ogwr o Gronfa Bensiwn Rhondda Cynon Taf yn cael ei thanariannu o'i gymharu â'r rhwymedigaethau talu asesedig i bensiwnwyr yn awr ac yn y dyfodol. Y gost i'r Cyngor yn ystod y flwyddyn am rwymedigaethau pensiwn oedd £19.35 miliwn. Roedd cyfanswm rhwymedigaethau pensiynau'r Cyngor ar 31 Mawrth 2023 yn £35.85 miliwn, gostyngiad o £213.65 miliwn ers 31 Mawrth 2022 pan oedd y rhwymedigaeth yn £249.50 miliwn. Mae'r gostyngiad hwn wedi digwydd o ganlyniad i newidiadau yn y tybiaethau ariannol a ddefnyddir gan yr actiwari i oleuo'r prisiad. Yn bennaf, mae'r gyfradd ddisgownt a ddefnyddir wedi cynyddu 2%. Newidiadau eraill yn y tybiaethau yw bod y gyfradd Mynegai Prisiau Defnyddwyr wedi gostwng 0.3% a'r dybiaeth ynglŷn â chynnydd mewn cyflogau 0.3%. Mae hyn wedi arwain at sefyllfa fwy cadarnhaol o ran y fantolen ar 31 Mawrth 2023. Mae'r rhwymedigaeth yn ystyried y rhwymedigaeth 'danategol' bosibl o ganlyniad i'r dyfarniad yn achos McCloud/Sargeant bod effaith trefniadau diogelu trosiannol a roddwyd ar waith pan ddiwygiwyd cynlluniau pensiwn diffoddwyr tân a barnwyr yn gwahaniaethu ar sail oedran.

Balansau a Chronfeydd wrth Gefn

Symiau o arian yw Balansau a Chronfeydd wrth Gefn a neilltuir at ddibenion penodol neu ar gyfer hapddigwyddiadau cyffredinol a rheoli llifoedd arian parod. Wrth eu defnyddio, eu creu ac asesu eu digonolrwydd rhoddir ystyriaeth hefyd i'r risgiau i gydnerthedd ariannol. Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf mae'r Cyngor wedi wynebu heriau ariannol sylweddol ac mae'r cyfle i neilltuo cronfeydd wrth gefn newydd wedi'u clustnodi at ddibenion penodol wedi bod yn gyfyngedig. Manylir ar gronfeydd wrth gefn refeniw wedi'u clustnodi a chronfeydd wrth gefn defnyddiadwy eraill yn nodyn 28 ar y cyfrifon, tra dangosir cronfeydd wrth gefn andefnyddiadwy yn nodyn 29.

Cronfeydd Defnyddiadwy

Mynd i'r afael â heriau'r dyfodol

Mae'r Cyngor yn wynebu heriau sylweddol yn y dyfodol. Mae'r rhain yn cynnwys pwysau demograffig, fel poblogaeth sy'n heneiddio, cyfraddau dementia cynyddol, nifer cynyddol o bobl ifanc ag anabledau cymhleth sy'n byw i fod yn oedolion ac effaith hirdymor Covid-19 sy'n ychwanegu'n gynyddol at y galw am ofal. Mae Gwasanaethau Plant wedi gweld cynnydd mwyfwy cyflym yn yr angen am ofal cymdeithasol i blant a ddangoswyd trwy gysylltiadau cynyddol, niferoedd cynyddol o asesiadau a niferoedd uchel o blant ar y gofrestr amddiffyn plant. Rhoddwyd pwysau sylweddol ar yr Hyb Diogelu Amlasiantaeth a'r Gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chynhorthwy, ardaloedd diogelu a'r Tîm Plant â Phrofiad o Fod mewn Gofal a'r Tîm Gwaith Cymdeithasol Plant ym maes gofal cymdeithasol i blant. Yn ogystal â hyn ceir pwysau chwyddiannol sy'n deillio o ymrwymïadau

cytundebol penodol, effaith yr argyfwng costau byw a chodiadau a allai fod yn sylweddol mewn costau staffio sy'n deillio o'r codiad cyflog ar gyfer yr holl staff a chodiadau uwch na chwyddiant yn y cyflog byw genedlaethol, a gweithredu'r cyflog byw gwirioneddol. Hefyd mae angen canolbwyntio ar newid hinsawdd a'r angen i gyrraedd targed datgarboneiddio 2030. Mae'r setliad a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru ar gyfer Pen-y-bont ar Ogwr yn 2023-24 yn gynydd o 7.7% yn erbyn cyfartaledd o 7.9% ar gyfer Cymru gyfan. Fodd bynnag, mae angen ystyried hyn yng nghyd-destun codiadau cyflog uwch nag a ragwelwyd yn y blynyddoedd diwethaf, lefelau digynsail o chwyddiant a phwysau sylweddol sy'n codi ar draws pob Cyfarwyddiaeth. Mae'r setliad dangosol gan Lywodraeth Cymru ar gyfer y ddwy flynedd ariannol nesaf yn gynydd o 3.5% ar gyfer 2024-25 a 2.4% ar gyfer 2025-26; fodd bynnag oherwydd y pwysau a amlinellwyd uchod mae'n anodd blaengynllunio yn enwedig yn yr hinsawdd economaidd sydd ohoni.

Er bod y Cyngor yn parhau i wynebu pwysau cynyddol ar ei gyllideb, cymeradwyodd gyllideb fantoledig ar gyfer 2023-24. Bydd yr hinsawdd economaidd ansicr yn golygu bod angen i'r Cyngor adolygu ei flaenoriaethau a'i gyllidebau'n barhaus.

Datgarboneiddio 2030

Datganodd Llywodraeth Cymru ei bod hi'n Argyfwng ar yr Hinsawdd ym mis Ebrill 2019. Yn dilyn hyn fe ymrwymodd Llywodraeth Cymru i gyflawni sector cyhoeddus carbon niwtral erbyn 2030. Ym mis Mehefin 2020 fe gymeradwyodd Cabinet Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr adroddiad a oedd yn nodi rôl hollbwysig y Cyngor trwy reoli ei adnoddau ei hun, yn ogystal â'i waith gyda sefydliadau eraill a busnesau ac fe ddatganodd y Cyngor ei hun ei bod hi'n argyfwng ar yr hinsawdd ym mis Mehefin 2020. Fe gymeradwyodd y Cabinet Strategaeth Carbon Sero Net 2030 y Cyngor ar 13 Rhagfyr 2022. Mae'r Strategaeth yn cynnwys chwe cham blaenoriaeth sydd wedi'u bwriadu i leihau allyriadau nwyon tŷ gwyr y sefydliad i gyflawni sefyllfa sero net erbyn 1 Ebrill 2030. Mae'r Cynlluniau Gweithredu'n cynnwys rheoli carbon, adeiladau, trafndiaeth, caffael, defnydd tir a gwastraff. Bydd y strategaeth hon yn rhan annatod o Gynllun Corfforaethol a Chynllun Llesiant y Cyngor, tra bydd polisïau, strategaethau a chynlluniau parhaus oll yn adlewyrchu'r ymrwymiad i Sero Net. Bydd hyn yn sicrhau ei fod yn cael ei gofleidio'n llawn ar draws y sefydliad. Er bod y Cyngor wedi cytuno ar ddyraniad cyfalaf o £0.4 miliwn y flwyddyn hyd at 2030-31, bydd lefel yr adnoddau i gyflawni Sero Net 2030 yn sylweddol fwy na hyn. Er bod peth cyllid ar gael o fewn Cyfarwyddiaethau i gyflawni mentrau, bydd angen peth wmbredd yn fwy i gyflymu gwaith y Cyngor i bontio i Sero Net. Bydd angen datblygu astudiaethau dichonoldeb i feintoli costau cynlluniau a chyflwyno ceisiadau am gyllid i ffynonellau cyllid allanol ble bynnag y bo'n bosibl. Mae'r Cyngor eisoes wedi symud ymlaen gyda chynlluniau gan gynnwys paneli solar, goleuadau sy'n defnyddio ynni'n effeithlon, manau gwefru cerbydau trydan a cherbydau allyriadau isel iawn. Mae rhaglen Re:fit y Cyngor, sydd wedi bod yn cael ei rhedeg mewn partneriaeth gyda'r arbenigwyr ynni Ameresco, wedi golygu bod ystod o fesurau wedi cael eu gosod mewn ysgolion ac adeiladau cyhoeddus gan gynnwys goleuadau LED, rheolyddion goleuadau, Systemau Rheoli Adeiladau a systemau solar ffotofoltaig.

Y Datganiadau Ariannol

Mae'r Datganiad Cyfrifon wedi'i gynnwys yn y ddogfen hon, ac yn cynnwys y datganiadau ariannol canlynol:

Y Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon

Mae hwn yn nodi priod gyfrifoldebau'r Cyngor a'r swyddog Adran 151 am baratoi a chymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon.

Y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES)

Mae hwn yn cofnodi holl incwm a gwariant y Cyngor yn y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol, yn hytrach na'r swm sydd i'w ariannu â threthi. Mae Cynghorau'n codi trethi i ariannu gwariant yn unol â gofynion statudol, a all fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddu. Caiff y sefyllfa o ran trethi ei dangos yn y Dadansoddiad o Wariant a Chyllid a'r Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn (MiRS)

Mae'r Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn yn dangos y symudiad o ddechrau'r flwyddyn tan ddiwedd y flwyddyn ar y gwahanol gronfeydd wrth gefn a ddelir gan y Cyngor, wedi'u dadansoddi'n 'gronfeydd wrth gefn defnyddiadwy' – y rhai y gellir eu defnyddio i ariannu gwariant – a chronfeydd wrth gefn 'annefnyddiadwy', y mae'n rhaid eu neilltuo i ddibenion penodol. Byddai cronfeydd wrth gefn anefnyddiadwy'n cynnwys enillion a cholledion heb eu realeiddio (megis y Gronfa wrth Gefn Ailbriso), lle byddai'r symiau ar gael dim ond os caiff yr asedau eu gwerthu, a chronfeydd wrth gefn sy'n adlewyrchu 'addasiadau rhwng y sail gyfrifyddu a'r sail ariannu dan y rheoliadau'. Mae'r gwarged neu'r diffyg ar y llinell Darparu Gwasanaethau'n dangos gwir gost economaidd darparu gwasanaethau'r Cyngor, y dangosir rhagor o fanylion amdani yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae'r rhain yn wahanol i'r symiau statudol y mae'n ofynnol eu codi ar Falans Cronfa'r Cyngor at ddibenion pennu lefelau'r dreth gyngor. Mae'r llinell Cynnydd/Gostyngiad Net yn dangos y symudiadau statudol ym malans Cronfa'r Cyngor yn y flwyddyn yn dilyn yr addasiadau hynny.

Y Fantolen

Mae hon yn cofnodi ciplun o asedau, rhwymedigaethau, balansau arian parod a chronfeydd wrth gefn y Cyngor ar ddyddiad diwedd y flwyddyn. Mae'r cronfeydd wrth gefn a ddelir gan y Cyngor yn cyfateb i asedau net y Cyngor (asedau namyn rhwymedigaethau).

Datganiad Llifoedd Arian Parod

Mae'r Datganiad Llifoedd Arian Parod yn dangos y rheswm dros newidiadau yn arian parod a symiau cyfwerth ag arian parod y Cyngor yn ystod y cyfnod adrodd. Mae'r datganiad yn dangos sut y mae'r Cyngor yn creu ac yn defnyddio arian parod a'r hyn sy'n gyfwerth ag arian parod trwy ddsbarthu llifoedd arian parod fel gweithgareddau gweithredu, buddsoddi a chyllido. Mae swm y llifoedd arian parod net sy'n codi o weithgareddau gweithredu'n un o'r dangosyddion allweddol sy'n nodi i ba raddau y mae gweithrediadau'r Cyngor yn cael eu hariannu â threthi ac incwm grant neu gan dderbynyddion y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor. Mae gweithgareddau buddsoddi'n cynrychioli i ba raddau y mae all-lifoedd arian parod wedi cael eu gwneud ar gyfer adnoddau sydd wedi'u bwriadu i gyfrannu at ddarparu gwasanaethau'r Cyngor yn y dyfodol. Mae llifoedd arian parod sy'n codi o weithgareddau cyllido'n ddefnyddiol i ragfynegi hawliadau ar lifoedd arian parod yn y dyfodol gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthyciadau) i'r Cyngor.

Nodiadau ar y Datganiadau Ariannol

Mae'r rhain yn nodi'r Polisiâu Cyfrifyddu a fabwysiadwyd ar gyfer y Datganiad Cyfrifon a datgeliadau sy'n ymwneud â'r datganiadau ariannol ac yn cynnwys datgeliadau am bensynau ac offerynnau ariannol. Mae'r rhain yn cynnwys y Dadansoddiad o Wariant a Chyllid sy'n dangos sut y caiff gwariant blynyddol ei ddefnyddio a'i ariannu o adnoddau (grantiau'r Llywodraeth, ffioedd a thaliadau, y dreth gyngor ac ardrethi busnes) gan y Cyngor o'i gymharu â'r adnoddau hynny a ddefnyddir neu a enillir gan y Cyngor yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol. Mae hefyd yn dangos sut y caiff y gwariant hwn ei ddyrannu at ddibenion penderfynu rhwng Cyfarwyddiaethau'r Cyngor a meysydd ar draws y Cyngor. Caiff incwm a gwariant y rhoddir cyfrif amdanynt dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol eu cyflwyno'n fwy llawn yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Y Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon

Cyfrifoldebau'r Cyngor

Mae'n ofynnol i'r Cyngor:

- Wneud trefniadau i weinyddu ei faterion ariannol yn briodol a sicrhau bod gan un o'i swyddogion gyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny. Yn y Cyngor hwn y Prif Swyddog Cyllid yw'r swyddog hwnnw.
- Rheoli ei faterion i sicrhau bod adnoddau'n cael eu defnyddio'n ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol a diogelu ei asedau.
- Cymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon.

Llofnod: _____ 25 Ionawr 2024

Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Cyfrifoldebau'r Prif Swyddog Cyllid

Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn gyfrifol am baratoi Datganiad Cyfrifon y Cyngor yn unol ag arferion priodol a nodir yng *Nghod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig* (y Cod).

Wrth baratoi'r Datganiad Cyfrifon hwn, mae'r Prif Swyddog Cyllid wedi:

- dethol polisiâu cyfrifyddu addas ac yna'u cymhwysu'n gyson
- llunio dyfarniadau ac amcangyfrifon a oedd yn rhesymol ac yn ddarbodus
- cydymffurfio â'r Cod ar gyfer awdurdodau lleol.

Mae'r Prif Swyddog Cyllid hefyd wedi:

- cadw cofnodion cyfrifyddu priodol a oedd yn gyfoes
- cymryd camau rhesymol i atal a chanfod twyll ac afreoleidd-dra arall.

Tystysgrif y Prif Swyddog Cyllid

Yr wyf yn tystio bod y Datganiad Cyfrifon yn cyflwyno darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr ar 31 Mawrth 2023 ac o'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2023

Llofnod: _____ 25 Ionawr 2024

Datganiadau Ariannol

Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

2021-22					2022-23				Nodiadau
Gwar-iant Gros £'000	Grantiau'r Llyw £'000	Incwm Arall £'000	Gwariant Net £'000		Gwar-iant Gros £'000	Grant-iau'r Llyw £'000	Incwm Arall £'000	Gwariant Net £'000	
172,989	(42,877)	(6,592)	123,520	Addysg a Chymorth i Deuluoedd	205,641	(37,660)	(8,364)	159,617	
114,644	(17,113)	(18,746)	78,785	Gwasanaethau	140,653	(11,077)	(20,790)	108,786	
62,341	(14,959)	(7,527)	39,855	Cymdeithasol a Llesiant	62,506	(8,922)	(8,821)	44,763	
78,347	(52,016)	(2,802)	23,529	Y Prif Weithredwr	76,735	(45,176)	(2,626)	28,933	
29,573	(5,506)	(206)	23,861	Gwasanaethau Ar Draws y Cyngor	21,007	(2,130)	(378)	18,499	
483	(432)	(269)	(218)	Bargen Ddinesig	2,062	(1,995)	(172)	(105)	
				Prifddinas-Ranbarth					
				Caerdydd (BDdPRC)					
458,377	(132,903)	(36,142)	289,332	Cost Gwasanaethau	508,604	(106,960)	(41,151)	360,493	
				Gwariant Gweithredu Arall					
18,490			18,490	Praeseptau'n daladwy	19,334			19,334	7
7,774			7,774	Ardollau'n daladwy	8,026			8,026	7
573			573	(Enillion) / colled wrth waredu asedau anghyfredol			(971)	(971)	
26,837			26,837	Gwariant Gweithredu Arall	27,360	-	(971)	26,389	
				Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi					
4,558			4,558	Llog yn daladwy ar ddyledion	4,624			4,624	31
32			32	Elfen llog o brydlesi cyllid (lesddeiliad)	22			22	31
1,145			1,145	Llog yn daladwy ar daliadau unedol PFI	1,084			1,084	13
6,100			6,100	Llog Net ar Rwymedigaeth Buddion Diffiniedig Net	6,470			6,470	30
		(840)	(840)	Incwm Buddsoddi a Llog Arall sy'n Dderbyniadwy			(2,503)	(2,503)	31
		(495)	(495)	Newidiadau yng ngwerth teg unedau eiddo buddsoddi			(260)	(260)	22
		(16)	(16)	Incwm Llog a Buddsoddi BDdPRC			(147)	(147)	
11			11	Newidiadau yng Ngwerth Teg Unedau Eiddo Buddsoddi BDdPRC	227			227	
11,846	-	(1,351)	10,495	Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi	12,427	-	(2,910)	9,517	
				Trethiant ac Incwm Grantiau Amhenodol					
	(166,107)	(48,787)	(166,107)	Grant Cynnal Refeniw Ardrethi Annomestig		(179,595)	(52,773)	(179,595)	8
			(48,787)	Cenedlaethol			(107,255)	(107,255)	9
	(1,151)	(106,566)	(107,717)	Y Dreth Gyngor			(19,462)	(19,462)	10
	(18,844)		(18,844)	Grantiau cyfalaf a chyfraniadau cydnabyddedig			(2,587)	(2,587)	11
		(489)	(489)	Grantiau cyfalaf a chyfraniadau cydnabyddedig					
				BDdPRC					
46			46	Treuliau Treth BDdPRC			(15)	(15)	
46	(186,591)	(155,353)	(341,898)	Trethiant ac Incwm Grantiau Amhenodol	-	(201,644)	(160,043)	(361,687)	

				(Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau					
497,106	(319,494)	(192,846)	(15,234)		548,391	(308,604)	(205,075)	34,712	
		(61,794)	(61,794)	(Gwarged) neu ddiffyg ar ailbriso Eiddo, Offer a Chyfarpar			(27,750)	(27,750)	29a
1,669			1,669	Colledion amhariad ar asedau anghyfredol a godir ar y gronfa wrth gefn Ailbriso	2,212			2,212	29a
		(79,020)	(79,020)	(Enillion) / colledion actiwaraidd ar rwymedigaethau pensiwn			(243,050)	(243,050)	30
			(139,145)	(Incwm) a Gwariant Cynhwysfawr Arall				(268,588)	
			(154,379)	Cyfanswm (Incwm) a Gwariant Cynhwysfawr				(233,876)	

Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn

	Balans Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Gefn Wedi'u Clustnodi	Cronfeydd Wrth Gefn Derbyn- iadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf Heb Eu Cym- hwyso	Cron- feydd Wrth Gefn Defnydd- iadwy BDdPRC	Cyfan- swm Cron- feydd Wrth Gefn Defnydd- iadwy	Cron- feydd Wrth Gefn Annefny ddiadwy BDdPRC	Cyfan- swm Cron- feydd Wrth Gefn Annefnyd diadwy	Cyfan- swm Cron- feydd Wrth Gefn y Cyngor Wedi'u Hail- ddatgan
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 31 Mawrth 2021 wedi'i ddwyn ymlaen	9,772	82,848	21,519	288	933	115,360	3,218	66,989	182,349
Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn yn ystod 2021-22									
(Gwarged)/diffyg ar ddarparu gwasanaethau	14,568				666	15,234	-	139,145	154,379
Addasiadau rhwng y sail gyfrifyddu a'r sail ariannu dan y rheoliadau (Nodyn 20)	9,655		254	5,759	(235)	15,433	235	(15,433)	-
Trosglwyddiadau i Gronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi (Nodyn 28)	(23,885)	23,885							-
Cynnydd/ (Gostyngiad) yn 2021-22	338	23,885	254	5,759	431	30,667	235	123,712	154,379
Balans ar 31 Mawrth 2022 wedi'i gario ymlaen	10,110	106,733	21,773	6,047	1,364	146,027	3,453	190,701	336,728

	Balans Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi	Cronfeydd wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf Heb Eu Cymhwysio	Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy BDDPRC	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy	Cronfeydd Wrth Gefn Annefnyddiadwy BDDPRC	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn Annefnyddiadwy	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn y Cyngor
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 31 Mawrth 2022 wedi'i ddwyn ymlaen	10,110	106,733	21,773	6,047	1,364	146,027	3,453	190,701	336,728
<u>Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn yn ystod 2022-23</u>									
Gwarged)/diffyg ar ddarparu gwasanaethau	(37,339)				2,627	(34,712)	-	268,588	233,876
Addasiadau rhwng y sail gyfrifyddu a'r sail ariannu dan y rheoliadau (Nodyn 20)	22,824		3,955	(1,536)	(1,831)	23,412	1,831	(23,412)	-
Trosglwyddiadau i Gronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi (Nodyn 28)	14,237	(14,237)	-	-					-
Cynnydd/ (Gostyngiad) yn 2022-23	(278)	(14,237)	3,955	(1,536)	796	(11,300)	1,831	245,176	233,876
Balans ar 31 Mawrth 2023 wedi'i gario ymlaen	9,832	92,496	25,728	4,511	2,160	134,727	5,284	435,877	570,604

Y Fantolen

31 Mawrth 2022 £'000		31 Mawrth 2023 £'000	Nodiadau
607,335	Eiddo, Offer a Chyfarpar	641,074	21c
220	Asedau Treftadaeth	220	
5,585	Eiddo Buddsoddi	5,845	22
2,733	Eiddo Buddsoddi BDdPRC	6,002	31
189	Ecwiti BDdPRC	708	
1,910	Asedau Anniriaethol	1,428	21d
-	Buddsodiadau Hirdymor	5,214	31
1,538	Dyledwyr Hirdymor BDdPRC	1,555	
619,510	Asedau Hirdymor	662,046	
45,525	Buddsodiadau Byrdymor	48,333	31
2,500	Asedau a Ddelir i'w Gwerthu	65	24
469	Rhestrau		
	Eiddo	345	
68,789	Dyledwyr Byrdymor	62,167	23
38,580	Arian Parod a'r Hyn sy'n Gyfwerth ag Arian Parod	21,574	31
6,205	Arian Parod BDdPRC	4,854	31
126	Treth Ohiriedig BDdPRC	170	
283	Asedau Ariannol BDdPRC	284	31
162,477	Asedau Cyfredol	137,792	
(3,372)	Gorddrafft yn y banc	(2,926)	31
(1,291)	Benthyca Byrdymor	(1,338)	31
(56,749)	Credydwy'r Byrdymor	(55,087)	25
(4,610)	Darpariaethau sy'n ddyledus ymhen 1 flwyddyn	(4,222)	26
(66,022)	Rhwymedigaethau Cyfredol	(63,573)	
(4,277)	Darpariaethau sy'n ddyledus ar ôl 1 flwyddyn	(4,550)	26
(100,074)	Benthyca Hirdymor	(100,034)	31
	Rhwymedigaethau Hirdymor Eraill		
(14,129)	PFI a Rhwymedigaethau Hirdymor Eraill	(13,024)	27
(2,385)	Credydwy'r Hirdymor (BDdPRC)	(4,127)	27
(249,500)	Rhwymedigaeth Pensiynau Net	(35,850)	30
(8,872)	Capital Receipts in Advance	(8,076)	21h
(379,237)	Rhwymedigaethau Hirdymor	(165,661)	
336,728	Asedau Net	570,604	
	Cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy		
10,110	Cronfa'r Cyngor	9,832	28b
106,733	Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u clustnodi	92,496	28b
21,773	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	25,728	28a
6,047	Grantiau Cyfalaf Heb Eu Cymhwyso	4,511	21i
1,364	Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy BDdPRC	2,160	
	Cronfeydd Wrth Gefn Annefyddiadwy		
203,699	Cronfa Wrth Gefn Ailbriso	222,430	29a
(249,500)	Cronfa Wrth Gefn Pensiynau	(35,850)	29b
240,672	Cyfrif Addasu Cyfalaf	254,429	29c
(687)	Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	(677)	
(3,484)	Cyfrif Absenoldebau Digolledol Cronnol Byrdymor	(4,453)	
1	Cronfeydd Wrth Gefn Annefyddiadwy BDdPRC	(2)	
336,728	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn	570,604	

Datganiad Llifoedd Arian Parod

2021-22 £'000		2022-23 £'000	
(15,234)	(Gwarged)/diffyg net ar Ddarparu Gwasanaethau	34,712	
(40,687)	Addasiadau i ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau ar gyfer symudiadau nad ydynt yn arian parod	(51,590)	34
19,099	Addasiadau ar gyfer eitemau sydd wedi'u cynnwys yn y diffyg net ar ddarparu gwasanaethau sy'n weithgareddau buddsoddi a chyllido	23,296	
(36,822)	Llifoedd Arian Parod Net o Weithgareddau Gweithredu	6,418	35
21,610	Gweithgareddau Buddsoddi	33,902	36
(23,289)	Gweithgareddau Cyllido	(22,410)	37
38,501	(Cynnydd) / Gostyngiad Net mewn Symiau Arian Parod a Chyferwerth ag Arian Parod	17,910	
(3,195)	Arian Parod a'r Hyn sy'n Gyferwerth ag Arian Parod ar ddechrau'r Cyfnod Adrodd	(41,696)	
(41,696)	Arian Parod a'r Hyn sy'n Gyferwerth ag Arian Parod ar ddiwedd y Cyfnod Adrodd	(23,786)	

Mae'r Datganiad Llifoedd Arian Parod yn dangos y newidiadau yn arian parod a symiau cyferwerth ag arian parod gan y Cyngor yn ystod y cyfnod adrodd. Mae'r datganiad yn dangos sut y mae'r Cyngor yn creu ac yn defnyddio arian parod a'r hyn sy'n gyferwerth ag arian parod trwy ddsbarthu llifoedd arian parod fel gweithgareddau gweithredu, buddsoddi a chyllido.

Nodiadau ar y Datganiadau Ariannol

Nodiadau ar y Datganiadau Ariannol

Nodyn		Rhif y Dudalen
1	Polisiâu Cyfrifyddu	25
2	Dyfarniadau Tyngedfennol wrth Gymhwyso Polisiâu Cyfrifyddu	37
3	Tybiaethau a Wnaed am y dyfodol a ffynonellau pwysig eraill sy'n peri ansicrwydd tybiedig	37
4	Dadansoddiad o Wariant a Chyllid	39
5	Nodyn ar y Dadansoddiad o Wariant a Chyllid	40
6	Gwariant ac Incwm wedi'u Dadansoddi yn ôl eu Natur	41
	Nodiadau ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	
7	Praeseptau ac Ardollau	43
8	Grant Cynnal Refeniw	43
9	Ardrethi Annomestig Cenedlaethol (NNDR)	43
10	Y Dreth Gyngor	43
11	Grantiau	45
12	Prydlesi	46
13	Menter Cyllid Preifat (PFI)	46
14	Trefniadau Cyfuno Cronfeydd Ariannol	47
15	Cydnabyddiaeth Ariannol Swyddogion	48
16	Lwfansau Aelodau	50
17	Costau Archwilio Allanol	50
18	Cyfranogiad mewn Cydbwyllgorau a Threfniadau ar y Cyd	51
19	Trafodion Partion Cysylltiedig	52
	Nodiadau ar y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn	
20	Addasiadau rhwng y Sail Gyfrifyddu a'r Sail Ariannu dan y Rheoliadau	54
	Nodiadau ar y Fantolen	
21	Asedau Anghyfredol	57
22	Unedau Eiddo Buddsoddi	62
23	Dyledwyr Byrdymor	62
24	Asedau a Ddelir i'w Gwerthu	62
25	Credydwyr Byrdymor	63
26	Darpariaethau	63
27	Rhwymedigaethau PFI a Rhwymedigaethau Hirdymor Eraill	63
28	Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy	64
29	Cronfeydd Wrth Gefn Andefnyddiadwy	66
30	Rhwymedigaethau Pensiwn, datgeliadau IAS 19	68
31	Datgeliadau ynghylch yr Offerynnau Ariannol	75
32	Digwyddiadau ar ôl y Cyfnod Adrodd	80
33	Rhwymedigaethau Digwyddiadol	80
	Nodiadau ar Lifoedd Arian Parod	
34	Addasiadau ar gyfer Symudiadau Nad Ydynt yn Arian Parod	81
35	Gweithgareddau Gweithredu	81
36	Gweithgareddau Buddsoddi	81
37	Gweithgareddau Cyllido	81

1. Polisiâu Cyfrifyddu

1.1 Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn crynhoi trafodion y Cyngor ar gyfer blwyddyn ariannol 2022-23 a'i sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn ar 31 Mawrth 2023. Mae Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 a Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygiadau) 2018 yn ei gwneud ofynnol i'r Cyngor baratoi Datganiad Cyfrifon Blyneddol yn unol ag arferion cyfrifyddu priodol. Mae'r arferion hyn yn cynnwys y *Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig* (y Cod) 2022-23 a'r *Cod Ymarfer ar Adroddiadau Gwasanaethau 2022-23* a ategir gan y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS).

Cost hanesyddol yn bennaf yw'r confensiwn cyfrifyddu a fabwysiadwyd yn y Datganiad Cyfrifon, a hwnnw wedi'i addasu trwy ailbriso categorïau penodol o asedau anghyfredol ac offerynnau ariannol.

1.2 Safonau sydd wedi cael eu cyhoeddi ond heb gael eu mabwysiadu eto

Mae'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor ddatgelu gwybodaeth sy'n ymwneud ag effaith ddisgwyliedig newid i gyfrifyddu a fydd yn ofynnol gan safon newydd sydd wedi'i chyhoeddi ond heb gael ei mabwysiadu eto. Ar ddyddiad y fantolen nid oes safonau perthnasol newydd na diwygiadau perthnasol i safonau presennol sydd wedi cael eu cyhoeddi ond sydd heb gael eu mabwysiadu eto gan y Cod a fydd yn cael unrhyw effaith ar y datganiadau ariannol. Fodd bynnag, darperir y manylion canlynol er gwybodaeth.

Safon	Dyddiad y daw i rym	Manylion pellach
IFRS 16 Prydlesi	01 Ebrill 2024	Mae'r Safon yn dileu dosbarthiadau prydlesi blaenorol prydlesi gweithredu a chyllid a bydd yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol sy'n lesddeiliaid gydnabod pob prydles ar eu mantolen fel asedau hawl defnyddio (mae eithriadau ar gyfer prydlesi byrdymor a gwerth isel) gyda rhwymedigaeth gyfatebol mewn perthynas â'r brydles sy'n cynrychioli rhwymedigaeth y lesddeiliad i wneud taliadau prydles ar gyfer yr ased. Fodd bynnag, dylid nodi bod CIPFA/LASAAC wedi gohirio gweithredu IFRS 16 ar gyfer llywodraeth leol unwaith eto, a hynny tan 1 Ebrill 2024.
Asedau Seilwaith	01 Ionawr 2023	Cyhoeddodd CIPFA ryddhad dros dro gyda diweddariad i'r Cod ar asedau seilwaith. Dangosir y rhain ar wahân i asedau anghyfredol eraill i beidio â chynnwys cost gros a dibrisiant cronedig.
IAS 8	01 Ionawr 2023	Diwygiadau mewn perthynas â'r Diffiniad o Amcangyfrifon Cyfrifyddu wedi'u cyhoeddi ym mis Chwefror 2021
IAS 1 a Datganiad Ymarfer IFRS 2	01 Ionawr 2023	Diwygiadau mewn perthynas â Datgelu Polisiâu Cyfrifyddu wedi'u cyhoeddi ym mis Chwefror 2021
IAS 12	01 Ionawr 2023	Diwygiadau mewn perthynas â Threth Ohiriedig sy'n gysylltiedig ag Asedau a Rhwymedigaethau sy'n codi o Un Trafodiad. Fe'i cyhoeddwyd ym mis Mai 2021.
IFRS 3	01 Ionawr 2023	Diweddarau cyfeiriad at y Fframwaith Cysyniadol. Fe'i cyhoeddwyd ym mis Mai 2020.

1.3 Croniadau incwm a gwariant

Rhoddir cyfrif am weithgarwch yn y flwyddyn y mae'n digwydd, nid dim ond pan fo taliadau arian parod yn cael eu gwneud neu eu derbyn. Yn arbennig:

- Cydnabyddir refeniw o werthu nwyddau pan fydd y Cyngor yn trosglwyddo risgiau a gwobrwyon sylweddol perchnogaeth i'r prynwr a phan fo'n debygol y bydd buddion economaidd neu botensial gwasanaeth sy'n gysylltiedig â'r trafodiad yn llifo i'r Cyngor.
- Cydnabyddir refeniw o ddarparu gwasanaethau pan all y Cyngor fesur yn ddibynadwy pa ganran o'r trafodiad a gwblhawyd a phan fo'n debygol y bydd buddion economaidd neu botensial gwasanaeth sy'n gysylltiedig â'r trafodiad yn llifo i'r Cyngor.
- Cofnodir cyflenwadau fel gwariant pan gânt eu defnyddio - lle mae bwch rhwng y dyddiad y daw cyflenwadau i law a'r dyddiad y cânt eu defnyddio, maent yn cael eu cario fel rhestrau eiddo ar y Fantolen.
- Cofnodir treuliau mewn perthynas â gwasanaethau a dderbyniwyd (gan gynnwys gwasanaethau a ddarperir gan gyflogieion) fel gwariant pan dderbynnir y gwasanaethau yn hytrach na phan wneir taliadau.
- Rhoddir cyfrif am incwm buddsoddi a llog sy'n dderbyniadwy ar fuddsoddiadau ac sy'n daladwy ar fenthyciadau yn eu tro fel incwm a gwariant ar sail y gyfradd llog sydd mewn grym ar gyfer yr offeryn ariannol perthnasol yn hytrach na'r llifoedd arian a osodir neu a bennir gan y contract.
- Pan fydd refeniw a gwariant wedi cael eu cydnabod ond bod arian parod heb ddod i law nac wedi cael ei dalu, cofnodir dyledwr neu gredydwr am y swm perthnasol yn y Fantolen. Lle gall fod amhariad ar ddyledion, mae'r balans dyledwyr yn cael ei leihau yn ôl y gwahaniaeth rhwng y swm cario a llifoedd arian diwygiedig yn y dyfodol a chodir ar refeniw am yr amhariad arnynt.

1.4 Darpariaethau, Rhwymedigaethau Digwyddiadol ac Asedau Digwyddiadol

Darpariaethau

Gwneir darpariaethau lle mae rhywbeth wedi digwydd sy'n rhoi rhwymedigaeth gyfreithiol neu adeiladol i'r Cyngor sydd, yn ôl pob tebyg, yn gofyn am setliad trwy drosglwyddo buddion economaidd neu botensial gwasanaeth, ac y gellir gwneud amcangyfrif dibynadwy o swm y rhwymedigaeth. Er enghraifft, gall y Cyngor fod yn rhan o achos llys a allai yn y pen draw arwain at wneud setliad neu dalu iawndal.

Codir am ddarpariaethau fel traul i'r llinell wasanaeth briodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y daw'r Cyngor yn ymwybodol o'r rhwymedigaeth ac maent yn cael eu mesur yn ôl yr amcangyfrif gorau ar ddyddiad y Fantolen o'r gwariant sy'n ofynnol i setlo'r rhwymedigaeth, gan ystyried risgiau ac ansicrwydd perthnasol.

Pan wneir taliadau yn y pen draw, codir amdanynt ar y ddarpariaeth sy'n cael ei chario yn y Fantolen. Mae setliadau amcangyfrifedig yn cael eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol a lle mae'n dod yn llai na thebygol bellach y bydd gofyn trosglwyddo buddion economaidd (neu lle gwneir setliad is nag a ragwelwyd), mae'r ddarpariaeth yn cael ei gwrthdroi a'i chredydu'n ôl i'r gwasanaeth perthnasol.

Lle mae disgwyl i rywfaent neu'r cyfan o'r taliad sy'n ofynnol i setlo darpariaeth gael ei adfer gan barti arall (e.e. o hawliad yswiriant), dim ond os yw bron yn sicr y bydd ad-daliad yn dod i law os yw'r Cyngor yn setlo'r rhwymedigaeth y caiff hyn ei gydnabod fel incwm ar gyfer y gwasanaeth perthnasol.

Rhwymedigaethau Digwyddiadol

Mae rhwymedigaeth ddigwyddiadol yn codi lle mae rhywbeth wedi digwydd sy'n rhoi rhwymedigaeth bosibl i'r Cyngor na fydd ei fodolaeth ond yn cael ei chadarnhau pan fydd pethau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth y Cyngor yn digwydd neu'n peidio â digwydd. Mae rhwymedigaethau digwyddiadol hefyd yn codi mewn amgylchiadau lle byddai darpariaeth yn cael ei gwneud fel arall ond naill ai nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau neu ni ellir mesur swm y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Nid yw rhwymedigaethau digwyddiadol yn cael eu cydnabod yn y Fantolen ond yn hytrach fe'u datgelir mewn nodyn ar y cyfrifon.

Asedau Digwyddiadol

Mae ased digwyddiadol yn codi lle mae rhywbeth wedi digwydd sy'n rhoi ased posibl i'r Cyngor na fydd ei fodolaeth ond yn cael ei chadarnhau pan fydd pethau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth y Cyngor yn digwydd neu'n peidio â digwydd.

Nid yw asedau digwyddiadol yn cael eu cydnabod yn y Fantolen ond yn hytrach fe'u datgelir mewn nodyn ar y cyfrifon lle mae'n debygol y bydd mewnllif o fuddion economaidd neu botensial gwasanaeth.

1.5 Cronfeydd Wrth Gefn

Mae'r Cyngor yn neilltuo symiau penodol fel cronfeydd wrth gefn at ddibenion polisi yn y dyfodol neu i dalu am hapddigwyddiadau. Mae cronfeydd wrth gefn yn cael eu creu trwy briodoli symiau allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fo gwariant sydd i'w gyllido o gronfa wrth gefn yn cael ei ysgwyddo, fe'i codir ar y gwasanaeth priodol yn y flwyddyn honno i sgorio yn erbyn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yna mae'r gronfa wrth gefn yn cael ei phriodoli yn ôl i falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn fel nad oes codiant net yn erbyn y dreth gyngor am y gwariant.

Cedwir rhai cronfeydd wrth gefn i reoli'r prosesau cyfrifyddu ar gyfer asedau anghyfredol, offerynnau ariannol, buddion cyflogeion ac ymddeol ac maent yn gronfeydd wrth gefn 'Annefyddiadwy' fel a nodir yn Nodyn 29 ar y cyfrifon.

1.6 Grantiau a chyfraniadau'r Llywodraeth

Pa un a ydynt yn cael eu talu ar gyfrif, trwy randaliadau neu yn ôl-ddyledus, mae grantiau'r Llywodraeth a chyfraniadau a rhoddion trydydd partïon yn cael eu cydnabod fel symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor pan fo sicrwydd rhesymol:

- y bydd y Cyngor yn cydymffurfio â'r amodau sydd ynghlwm wrth y taliadau, ac
- y bydd y grant / cyfraniad yn dod i law.

Ni chaiff symiau a gydnabyddir fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hyd nes bod yr amodau sydd ynghlwm wrth y grant neu'r cyfraniad wedi cael eu bodloni. Amodiadau yw'r amodau sy'n nodi ei bod yn ofynnol i'r buddion economaidd neu botensial gwasanaeth yn y dyfodol a ymgorfforir yn yr ased a gaffaelwyd gan ddefnyddio'r grant neu'r cyfraniad gael eu defnyddio/ei ddefnyddio gan y derbynnydd fel a nodwyd, neu fod rhaid dychwelyd buddion economaidd neu botensial gwasanaeth yn y dyfodol i'r trosglwyddydd.

Mae arian a flaendalwyd fel grantiau a chyfraniadau nad yw'r amodau ar eu cyfer wedi cael eu bodloni yn cael eu cario yn y Fantolen fel credydwy. Pan fydd amodau'n cael eu bodloni, mae'r grant neu'r cyfraniad yn cael ei gredu i'r llinell wasanaeth berthnasol (grantiau a chyfraniadau referniw y gellir eu priodoli) neu Trethiant ac Incwm Grantiau Amhenodol (grantiau referniw heb eu neilltuo a'r holl grantiau cyfalaf) yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Lle mae grantiau cyfalaf yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, maent yn cael eu gwrthdroi allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Lle nad yw'r grant wedi cael ei ddefnyddio eto i gyllido gwariant cyfalaf, mae'n cael ei bostio i'r Gronfa Wrth Gefn Grantiau Cyfalaf Heb Eu Cymhwyso. Mae symiau yn y Gronfa Wrth Gefn Grantiau Cyfalaf Heb Eu Cymhwyso yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf unwaith y maent wedi cael eu cymhwyso i ariannu gwariant cyfalaf.

1.7 Buddion cyflogeion

Buddion sy'n Daladwy yn ystod Cyflogaeth

Buddion byrdymor i gyflogeion yw'r rhai sy'n ddyledus i gael eu setlo o fewn 12 mis i ddiwedd y flwyddyn. Maen nhw'n cynnwys buddion fel tâl a chyflogau, gwyliau blyneddol â thâl, absenoldeb oherwydd salwch â thâl a bonysau i gyflogeion cyfredol. Cydnabyddir y rhain fel traul ar gyfer gwasanaethau yn y flwyddyn pan fo'r cyflogeion yn rhoi gwasanaeth i'r Cyngor. Gwneir cronriad ar gyfer cost hawl i wyliau a enillwyd gan gyflogeion ond sydd heb ei chymryd cyn diwedd y flwyddyn ariannol y gall cyflogeion ei chario ymlaen i'r flwyddyn ariannol nesaf. Mae'r cronriad yn cael ei godi ar y llinell Cost Gwasanaeth berthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, ond yna'n cael ei wrthdroi allan trwy'r Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn fel bod buddion gwyliau yn cael eu codi ar referniw yn y flwyddyn ariannol y mae'r absenoldeb gwyliau'n digwydd ynddi.

Buddion Terfynu

Mae buddion terfynu'n symiau sy'n daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan y Cyngor i derfynu cyflogaeth Swyddog cyn y dyddiad ymddeol arferol neu benderfyniad gan Swyddog i dderbyn cynnig i golli ei swydd yn wirfoddol ac fe'u codir ar sail croniadau ar y llinell Cost Gwasanaeth berthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, pan fydd y Cyngor yn amlwg wedi ymrwmo i derfynu cyflogaeth Swyddog neu grŵp o Swyddogion neu wneud cynnig i annog Swyddog i golli swydd yn wirfoddol.

Lle mae buddion terfynu'n cynnwys chwyddo pensiynau, mae darpariaethau statudol yn ei gwneud yn ofynnol codi ar falans Cronfa'r Cyngor am y swm sy'n daladwy gan y Cyngor i'r gronfa bensiwn neu bensiynwr yn y flwyddyn, nid y swm a gyfrifwyd yn ôl y safonau cyfrifyddu perthnasol. Yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn, mae'n ofynnol gwneud dyraniadau i ac o'r Gronfa Wrth Gefn Pensiynau i gael gwared ar y debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer buddion terfynu sy'n chwyddo pensiwn a'u disodli â debydau ar gyfer yr arian parod a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau o'r fath sy'n daladwy ond heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn.

Buddion Ar Ôl Cyflogaeth

Mae cyflogeion y Cyngor yn aelodau o ddau gynllun pensiwn ar wahân. Roedd y ddau gynllun yn darparu buddion diffiniedig i aelodau (lymp-symiau a phensiynau ymddeol), a enillwyd wrth i gyflogeion weithio i'r Cyngor.

Y Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan y gwasanaeth Pensiynau Athrawon (Teachers' Pensions) ar ran yr Adran Addysg (DfE). Mae'r trefniadau ar gyfer y cynllun hwn yn golygu nad yw rhwymedigaethau ar gyfer buddion yn gallu cael eu hadnabod yn benodol i'r Cyngor fel arfer. Felly rhoddir cyfrif am y cynllun fel pe bai'n gynllun cyfraniadau diffiniedig ac nid oes unrhyw rwymedigaeth i dalu buddion yn y dyfodol yn cael ei chydabod yn y Fantolen. Codir ar y llinell Addysg a Chymorth i Deuluoedd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr am gyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r gwasanaeth Pensiynau Athrawon yn y flwyddyn.

Y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol – mae gan gyflogeion eraill hawl i fod yn aelodau o Gronfa Bensiwn Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf. Rhoddir cyfrif am y Cynllun Llywodraeth Leol fel cynllun buddion diffiniedig:

- Caiff rhwymedigaethau'r cynllun pensiwn y gellir eu priodoli i'r Cyngor eu cynnwys yn y Fantolen ar sail actiwaraid gan ddefnyddio'r dull uned ragamcanol h.y. asesiad o'r taliadau yn y dyfodol a fydd yn cael eu gwneud mewn perthynas â buddion ymddeol a enillwyd hyd yma gan gyflogeion, yn seiliedig ar dybiaethau ynglŷn â chyfraddau marwolaethau, cyfraddau trosiant cyflogeion, ac amcanestyniadau o enillion rhagamcanol ar gyfer cyflogeion cyfredol.
- Mae rhwymedigaethau'n cael eu disgowntio i'w gwerth yn ôl prisiau cyfredol, gan ddefnyddio cyfradd disgownt.
- Caiff asedau'r gronfa bensiwn y gellir eu priodoli i'r Cyngor eu cynnwys yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg:
  - Gwarannau a ddyfynnwyd – y pris cynnig cyfredol
  - Gwarannau nas dyfynnwyd – amcangyfrif proffesiynol
  - Eiddo – gwerth y farchnad
- Mae'r newid yn rhwymedigaethau net pensiynau yn cael ei ddadansoddi i mewn i'r cydrannau canlynol:
  - Cost gyfredol gwasanaeth - y cynnydd mewn rhwymedigaethau o ganlyniad i nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni – wedi'i ddyrannu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau y bu'r cyflogeion yn gweithio iddynt
  - Cost gwasanaeth yn y gorffennol – y cynnydd mewn rhwymedigaethau o ganlyniad i ddiwygio cynllun neu gwtogi arno y mae effaith hynny'n ymwneud â nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd mewn blynyddoedd cynharach – fe'i debydir i'r Gwasanaethau Canolog yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr
  - Llog net ar y rhwymedigaeth (ased) buddion diffiniedig net, h.y. traul llog net i'r Cyngor – y newid yn ystod y cyfnod yn y rhwymedigaeth (ased) buddion diffiniedig net sy'n codi o dreigl amser a godir ar y

llynell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr – cyfrifir hyn trwy gymhwyso'r gyfradd disgownt a ddefnyddir i fesur yr ymrwymiad buddion diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod i'r rhwymedigaeth (ased) buddion diffiniedig net ar ddechrau'r cyfnod – gan ystyried unrhyw newidiadau yn y rhwymedigaeth (ased) buddion diffiniedig net yn ystod y cyfnod o ganlyniad i gyfraniad a thaliadau buddion.

- Ail-fesuriadau sy'n cynnwys:
- Yr adenillion ar asedau'r cynllun – heb gynnwys symiau a gynhwysir yn y llog net ar y rhwymedigaeth (ased) buddion diffiniedig net – a godir ar y Gronfa Wrth Gefn Pensiynau ac Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall:
- Enillion a cholledion actiwaraidd – newidiadau yn y rhwymedigaeth pensiynau net sy'n codi oherwydd nad yw digwyddiadau wedi cyd-daro â thybïaethau a wnaed yn y prisiad actiwaraidd diwethaf neu oherwydd bod yr actiwaraidd wedi diweddu eu tybïaethau – a godir ar y Gronfa wrth gefn Pensiynau ac Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall:
  - Cyfraniadau i'r Gronfa Bensiwn – arian a dalwyd fel cyfraniad cyflogwr i'r Gronfa Bensiwn i setlo rhwymedigaethau; ni roddir cyfrif amdanynt fel traul.
- O ran buddion ymddeol, mae darpariaethau statudol yn ei gwneud yn ofynnol codi ar falans Cronfa'r Cyngor am y swm sy'n daladwy gan y Cyngor i'r Gronfa Bensiwn neu'n uniongyrchol i bensiynwyr yn y flwyddyn, nid y swm a gyfrifir yn ôl y safonau cyfrifyddu perthnasol. Yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn, mae hyn yn golygu bod trosglwyddiadau i ac o'r Gronfa Wrth Gefn Pensiynau i gael gwared ar y debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer buddion ymddeol a'u disodli â debydau ar gyfer yr arian parod a dalwyd i'r Gronfa Bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy i'r Gronfa ond heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans negatif sy'n codi ar y Gronfa Wrth Gefn Pensiynau felly'n mesur yr effaith fuddiol i Gronfa'r Cyngor o ganlyniad i'r gofyniad i roi cyfrif am fuddion ymddeol ar sail llifoedd arian parod yn hytrach nag fel buddion a enillwyd gan gyflogion.
- Mae gan y Cyngor bwerau cyfyngedig hefyd i wneud penderfyniad dewisol i ddyfarnu buddion ymddeol yn achos ymddeoliadau cynnar. Mae unrhyw rhwymedigaethau yr amcangyfrifir eu bod yn codi o ganlyniad i ddyfarniad i unrhyw aelod o staff (gan gynnwys athrawon) yn cael eu cronni ym flwyddyn y penderfyniad i wneud y dyfarniad a rhoddir cyfrif amdanynt gan ddefnyddio'r un polisiau â'r rhai a gymhwysir i'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

1.8 TAW

Mae TAW sy'n daladwy wedi'i chynnwys fel traul dim ond i'r graddau nad yw'n adenilladwy gan Cyllid a Thollau Ei Fawrhydi. Nid yw TAW sy'n dderbyniadwy wedi'i chynnwys o fewn incwm.

1.9 Gorbenion a Gwasanaethau Cymorth

Yn unol â'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol dangosir gorbenion a gwasanaethau cymorth yn y gwasanaeth perthnasol lle cânt eu hysgwyddo ac nid ailgodir amdanynt ar feysydd gwasanaeth a gefnogwyd. Dangosir unrhyw incwm mewnol o ganlyniad i drafodion rhwng adrannau yn llynell y gwasanaeth sy'n cyflenwi gyda'r codiant cyfatebol yn cael ei ddangos yn llynell y gwasanaeth sy'n derbyn.

1.10 Asedau Anniriaethol

Mae'r Cyngor yn rhoi cyfrif am feddalwedd fel asedau anniriaethol i'r graddau nad yw'r meddalwedd yn rhan annatod o system TG benodol ac y rhoddir cyfrif amdano fel rhan o'r eitem caledwedd yn Eiddo, Offer a Chyfarpar. Yr ased anniriaethol mwyaf sylweddol yw costau datblygu a thrwydded meddalwedd System Wybodaeth Gofal Cymunedol Cymru (WCCIS).

Rhoddir oes ddefnyddiol benodol i bob meddalwedd, yn seiliedig ar asesiadau o'r cyfnod y disgwylir i'r meddalwedd fod o ddefnydd i'r Cyngor. 8 mlynedd yw'r oes ddefnyddiol a ddefnyddir gan y Cyngor ar gyfer System Wybodaeth Gofal Cymunedol Cymru. Codir am amorteiddiad yr ased anniriaethol ar sail linol dros yr oes ddefnyddiol a hynny ar y llynell Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

1.11 Eiddo, Offer a Chyfarpar

Mae gwariant ar gaffael, creu neu wella Eiddo, Offer a Chyfarpar yn cael ei gyfalafu ar sail cronïadau, ar yr amod ei bod yn debygol y bydd y buddion economaidd neu'r potensial gwasanaeth sy'n gysylltiedig â'r eitem yn y dyfodol yn llifo i'r Cyngor ac y gellir mesur cost yr eitem yn ddibynadwy. Codir am wariant sy'n cynnal ond nad yw'n ychwanegu at botensial ased i ddwyn buddion economaidd neu botensial gwasanaeth yn y dyfodol (h.y. atgyweiriadau a chynnal a chadw) fel traul pan gaiff ei ysgwyddo.

Mae'r holl wariant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar yn cael ei gydnabod ni waeth beth fo'i werth. Mae gwariant islaw £40,000 yn cael ei ystyried yn wariant nad yw'n gwella ac mae amhariad arno ar unwaith oni bai y byddai cyfanswm y gwariant, yn gronnus dros fwy nag un flwyddyn, yn fwy na'r gwerth hwn.

Mesur

Caiff asedau eu mesur yn ôl cost i ddechrau, sy'n cynnwys ei bris prynu a'r holl wariant y gellir ei briodoli'n uniongyrchol i wella'r ased fel ei fod mewn cyflwr gweithio ar gyfer ei ddefnydd bwriadedig. Yna mae asedau'n cael eu cario yn y fantolen gan ddefnyddio'r seiliau mesur canlynol:

- **Tir ac adeiladau** – gwerth cyfredol, a bennir fel y swm a fyddai'n cael ei dalu am yr ased yn ei ddefnydd presennol (gwerth defnydd presennol – EUV)
- **Unedau eiddo gweithredol heb fod yn arbenigol** – gwerth defnydd presennol (EUV)
- **Unedau eiddo gweithredol arbenigol (megis ysgolion)** – cost amnewid ar ôl dibrisiant (DRC)
- **Cerbydau, offer a chyfarpar** – cost hanesyddol ar ôl dibrisiant
- **Asedau cymunedol** – cost hanesyddol
- **Asedau sydd wrthi'n cael eu hadeiladu** – cost hanesyddol (hyd nes y byddan nhw'n dod yn weithredol)
- **Asedau seilwaith** – cost hanesyddol ar ôl dibrisiant
- **Asedau dros ben ac unedau eiddo buddsoddi** – gwerth teg
- **Asedau a ddelir i'w gwerthu** – yr isaf rhwng y swm cario a gwerth teg namyn costau gwerthu

Ystyri'r mai cost asedau a gaffaelwyd heblaw trwy brynu yw ei werth teg, oni bai nad oes sylwedd masnachol i'r caffaeliad (h.y. ni fydd yn arwain at amrywiad yn llif arian parod y Cyngor). Yn yr achos olaf, lle mae ased yn cael ei gaffael trwy gyfnewid, cost y caffaeliad yw swm cario'r ased a ildwyd gan y Cyngor. Nid yw'r Cyngor yn cyfalafu costau benthyca a ysgwyddwyd tra bo asedau wrthi'n cael eu hadeiladu.

Ailbrisiadau

Mae asedau sydd wedi'u cynnwys yn y Fantolen yn ôl gwerth teg neu werth cyfredol yn cael eu hailbrisi'n ddigon rheolaidd i sicrhau nad yw eu swm cario yn berthnasol wahanol i'w gwerth teg na'u gwerth cyfredol ar ddiwedd y flwyddyn. Cynhelir ailbrisiadau o asedau eiddo'r Cyngor ar sail rhaglen dreigl 3 blynedd. Cynhaliwyd prisiadau ychwanegol o asedau yn 2022-23 i sicrhau bod y gwerthoedd a ddelir yn y fantolen yn berthnasol gywir. Yn y Gronfa Wrth Gefn Ailbrisi y cydnabyddir enillion ailbrisi ers 1 Ebrill 2007 yn unig, sef dyddiad ei sefydlu. Mae enillion ailbrisi blaenorol wedi cael eu cydgrynhoi fel rhan o'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Amhariad

Asesir asedau ar ddiwedd pob blwyddyn i benderfynu a oes unrhyw arwydd y gall fod amhariad ar ased. Pan fo arwyddion yn bodoli ac yr amcangyfrifir y bydd unrhyw wahaniaethau posibl yn berthnasol, amcangyfrifir swm adenilladwy'r ased a, lle mae hwn yn llai na swm cario'r ased, cydnabyddir colled amhariad ar gyfer y diffyg. Lle bu enillion ailbrisi blaenorol yn erbyn yr ased a ddelir yn y Gronfa Wrth Gefn Ailbrisi, mae unrhyw golled ddilynol yn cael ei phriodoli i ddechrau fel lleihad yn y Gronfa Wrth Gefn Ailbrisi sydd wedi cronni gydag unrhyw weddill yn cael ei godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Dibrisiant

Darperir ar gyfer dibrisiant ar asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar trwy ddyrannu eu symiau dibrisiadwy yn systematig dros eu hoes ddefnyddiol. Gwneir eithriadau ar gyfer:

- Asedau treftadaeth
- Asedau heb oes ddefnyddiol benodol y gellir ei phennu megis tir rhydd-ddaliadol
- Asedau nad ydynt ar gael eto i'w defnyddio h.y. asedau sydd wrthi'n cael eu hadeiladu, ac asedau a ddelir i'w gwerthu.

Cyfrifir dibrisiant yn ôl gwerth yr ased ar ddechrau'r flwyddyn ac ar y seiliau canlynol:

Ased	Polisi	Oes
Tir	Dim dibrisiant yn cael ei godi	Amherthnasol
Adeiladau	Dibrisiant llinol ar yr oes sy'n weddill yn ôl yr amcangyfrif	Fel a gynghorir gan Brisydd (rhwng 1 a 79 mlynedd)
Cerbydau, offer a chyfarpar	Dibrisiant llinol ar yr oes sy'n weddill yn ôl yr amcangyfrif	3 - 10 mlynedd
Seilwaith - Pontydd	Dibrisiant llinol ar yr oes sy'n weddill yn ôl yr amcangyfrif	30 mlynedd
Seilwaith - Ffyrdd	Dibrisiant llinol ar yr oes sy'n weddill yn ôl yr amcangyfrif	15 mlynedd
Seilwaith - Arall	Dibrisiant llinol ar yr oes sy'n weddill yn ôl yr amcangyfrif	1 - 30 mlynedd

Mae enillion ailbriso'n cael eu dibrisio hefyd, gyda swm sy'n hafal i'r gwahaniaeth rhwng dibrisiant ar werth cyfredol yn cael ei godi ar asedau a'r dibrisiant a fyddai wedi gallu cael ei godi yn seiliedig ar eu cost hanesyddol yn cael ei drosglwyddo bob blwyddyn o'r Gronfa Wrth Gefn Ailbriso i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Cydrannu

Caiff asedau a brynwyd neu a ailbrisiwyd yn ystod y flwyddyn eu hadolygu i gadarnhau pa un a fydd gan unrhyw ran o'r ased oes ddefnyddiol sylweddol wahanol ac effaith berthnasol ar ddibrisiant. Os felly, bydd yr ased yn cael ei gydrannu a bydd y rhannau gwahanol yn cael eu dibrisio dros eu priod oesoedd defnyddiol. O fewn portffolio asedau'r Cyngor ceir nifer o ddsbarthiadau asedau lle nad ystyrir cydrannu, gan gynnwys:

- Offer – gan yr ystyrir bod hyn yn amherthnasol.
- Dosbarthiadau asedau nad ydynt yn cael eu dibrisio – megis tir, eiddo buddsoddi, asedau treftadaeth, asedau cymunedol ac asedau a ddelir i'w gwerthu.

Gwarediadau ac Asedau Anghyfredol a Ddelir i'w Gwerthu

Pan ddaw'n debygol y bydd swm cario ased yn cael ei adennill yn bennaf trwy drafodiad gwerthu yn hytrach na thrwy ei ddefnydd parhaus, mae'n cael ei aildosbarthu fel Ased a Ddelir i'w Werthu. Y meini prawf ar gyfer cydnabod asedau fel rhai a ddelir i'w gwerthu yw:

- Eu bod ar gael i'w gwerthu ar unwaith yn eu cyflwr presennol
- Bod eu gwerthu'n hynod debygol
- Eu bod yn cael eu marchnata'n frwd
- Y disgwylir cwblhau'r gwerthiant o fewn 12 mis.

Caiff symiau a dderbynnir ar gyfer gwarediad sydd dros £10,000 eu categoreiddio fel derbyniadau cyfalaf.

1.12 Asedau Treftadaeth

Asedau Treftadaeth yw'r asedau hynny y bwriedir eu cadw mewn ymddiriedolaeth ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol oherwydd eu gwerth diwylliannol, amgylcheddol neu hanesyddol. Cydnabyddir a mesurir Asedau Treftadaeth (gan gynnwys trin enillion a cholledion ailbriso) yn unol â pholisïau cyfrifyddu'r Cyngor ar eiddo, offer a chyfarpar. Mae'r Cyngor yn cydnabod ei Regalia Dinesig a nifer o baentiadau yn y Fantolen yn ôl gwerth yswiriant. Ychwanegwyd gwerth y paentiadau at y Fantolen yn ystod 2017-18 yn seiliedig ar brisiad yswiriant a wnaed gan briswyr proffesiynol yn ystod y flwyddyn. Yn ôl y Cod nid oes cyfnod lleiaf rhagnodedig rhwng prisiadau ac nid yw'r Cyngor yn bwriadu ailbriso ei Asedau Treftadaeth yn y dyfodol agos oni bai bod tystiolaeth o amhariad fel dirywiad neu ddifrod ffisegol, neu amheuan ynghylch eu dilysrwydd, yn codi.

1.13 Codiannau ar refeniw ar gyfer asedau anghyfredol

Debydir y symiau canlynol i wasanaethau i gofnodi cost go iawn dal asedau anghyfredol yn ystod y flwyddyn:

- Dibrisiant y gellir ei briodoli i'r asedau a ddefnyddir gan y gwasanaeth perthnasol
- Colledion ailbriso ac amhariad ar asedau a ddefnyddir gan y gwasanaeth lle nad oes enillion cronodig yn y Gronfa Wrth Gefn Ailbriso y gellir dileu'r colledion yn eu herbyn.

Nid yw'n ofynnol i'r Cyngor godi treth gyngor i ariannu colledion dibrisiant, ailbriso neu amhariad neu amorteiddiad. Fodd bynnag, mae'n ofynnol iddo wneud darpariaeth ddarvoudus flynyddol o refeniw i gyfrannu tuag at y gostyngiad yn ei ofyniad benthyca ar y cyfan. Manylir ar hyn yn Natganiad Darpariaeth Isafswm Refeniw Blynyddol y Cyngor, ac mae'n gwahaniaethu rhwng gwariant cyfalaf â chymorth, gwariant cyfalaf heb gymorth, a Phrydlesi Cyllid / PFI. Felly, mae colledion dibrisiant, ailbriso ac amhariad ac amorteiddiadau yn cael eu disodli gan y *Ddarpariaeth Isafswm Refeniw (MRP)* hon trwy gyfrwng trafodiad addasu gyda'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn am y gwahaniaeth rhwng y ddau. Mae'r Cyngor yn codi Darpariaeth Isafswm Refeniw ar sail linol dros 45 mlynedd. Mae hyn yn sicrhau bod costau gwariant cyfalaf â chymorth yn cael eu gwasgaru'n gyfartal dros oes asedau, a bod y ddyled yn cael ei diddymu'n llawn o fewn deugain a phump o flynyddoedd.

1.14 Gwariant Refeniw a Ariennir o Adnoddau Cyfalaf o dan Statud (REFCUS)

Codwyd am wariant a ysgwyddwyd yn ystod y flwyddyn y gellir ei gyfalafu o dan ddarpariaethau statudol ond nad yw'n arwain at greu asedau anghyfredol fel gwariant ar y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Mae enghreifftiau o wariant o'r fath yn cynnwys grantiau gwella cartrefi, megis Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl, grantiau gwella trefi ac astudiaethau dichonoldeb tir. Lle mae'r Cyngor wedi penderfynu cwrdd â chost y rhain o adnoddau cyfalaf presennol neu drwy fenthyca, mae trosglwyddiad yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn o Falans Cronfa'r Cyngor i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf wedyn yn gwrthdroi'r symiau a godir fel nad oes effaith ar lefel y dreth gyngor. Pan fo'r gwariant hwn yn cael ei ariannu â grantiau neu gyfraniadau, caiff hwn hefyd ei briodoli i'r maes gwasanaeth perthnasol lle codwyd am y gwariant.

1.15 Prydlesi

Dosberthir prydlesi fel prydlesi cyllid lle mae telerau'r brydles yn trosglwyddo'n sylweddol yr holl risgiau a gwobrwyon sy'n digwydd deillio o berchenogaeth ar yr eiddo, offer neu gyfarpar o'r lesydd i'r lesddeiliad. Mae pob prydles arall yn cael eu dosbarthu fel prydlesi gweithredu.

Lle mae prydles yn cwmpasu tir ac adeiladau, mae'r elfennau tir ac adeiladau yn cael eu hystyried ar wahân i'w dosbarthu.

Rhoddir cyfrif am drefniadau nad oes ganddynt statws cyfreithiol prydles ond sy'n cyfleu hawl i ddefnyddio ased yn gyfnewid am daliad o dan y polisi hwn lle mae cyflawni'r trefniant yn ddibynnol ar ddefnyddio asedau penodol.

Y Cyngor fel Lesddeiliad

Prydlesi Gweithredu

Caiff rhent a dalwyd o dan brydlesi gweithredu ei godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel cost i'r gwasanaethau sy'n elwa o ddefnyddio'r eiddo, offer neu gyfarpar sydd ar brydles. Codir costau ar sail linol dros oes y brydles, hyd yn oed os nad yw hyn yn cyd-fynd â phatrwm y taliadau (e.e. os oes cyfnod heb rent ar gychwyn y brydles).

Y Cyngor fel Lesydd

Prydlesi Gweithredu

Pan fo'r Cyngor yn rhoi prydles weithredu dros eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, cedwir yr ased yn y Fantolen. Mae incwm rhent yn cael ei gredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Gwneir credydau ar sail linol dros oes y brydles, hyd yn oed os nad yw hyn yn cyd-fynd â phatrwm y taliadau (e. g. os telir premiwm ar gychwyn y brydles). Ychwanegir costau uniongyrchol cychwynnol a ysgwyddir wrth negodi a threfnu'r brydles at swm cario'r ased perthnasol ac fe'u codir fel traul dros gyfnod y brydles ar yr un sail ag incwm rhent.

1.16 Offerynnau ariannol

Mae offeryn ariannol yn gcontract sy'n achosi ased ariannol i un endid a rhwymedigaeth ariannol neu offeryn ecwiti i endid arall. Nid yw trafodion nad ydynt yn golygu cyfnewid, fel y rhai sy'n ymwneud â threthi a grantiau'r Llywodraeth, yn achosi offerynnau ariannol.

Asedau ariannol

Mae ased ariannol yn hawl i fuddion economaidd a reolir gan y Cyngor yn y dyfodol a gynrychiolir gan arian parod, offerynnau ecwiti neu hawl gytundebol i gael arian parod neu asedau ariannol eraill neu hawl i gyfnewid asedau a rhwymedigaethau ariannol gydag endid arall a allai fod yn ffafriol i'r Cyngor. Dosberthir asedau ariannol yn seiliedig ar ddull dosbarthu a mesur sy'n adlewyrchu'r model busnes ar gyfer dal yr asedau ariannol a'u nodweddion llif arian parod. Mae tri phrif ddsbarth o asedau ariannol a gaiff eu mesur yn ôl:

- cost amorteiddiedig
- gwerth teg trwy elw neu golled (FVPL), a
- gwerth teg trwy incwm cynhwysfawr eraill (FVOCI).

Model busnes y Cyngor yw ei fod yn dal buddsoddiadau i gasglu llifoedd arian parod cytundebol. Felly, dosberthir asedau ariannol yn ôl cost amorteiddiedig gan eu bod yn cael eu dal i dalu'r prifswm a llog ac at y diben hwnnw yn unig.

Asedau Ariannol a ddelir yn ôl Cost Amorteiddiedig

Caiff asedau ariannol a fesurir yn ôl cost amorteiddiedig eu cydnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Cyngor yn barti i ddarpariaethau cytundebol offeryn ariannol ac fe'u mesurir i ddechrau yn ôl gwerth teg, sef cost y trafodiad fel arfer. Fe'u mesurir wedyn yn ôl eu cost amorteiddiedig. Mae credydau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) yn cynrychioli incwm buddsoddi a llog derbyniadwy. Ar gyfer yr asedau ariannol a ddelir gan y Cyngor, mae hyn yn golygu mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm derbyniadwy sy'n weddill (ynghyd ag incwm buddsoddi a llog cronol).

Mae unrhyw enillion neu golledion sy'n codi ar ddatgydnabod ased yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Model Colledion Credyd Disgwyliedig

Mae'r Cyngor yn cydnabod colledion credyd disgwyliedig ar ei holl asedau ariannol a ddelir yn ôl cost amorteiddiedig, naill ai ar sail 12 mis neu ar sail oes. Dim ond colledion oes sy'n cael eu cydnabod ar gyfer symiau derbyniadwy drwy fasnach (dyledwyr) a ddelir gan y Cyngor.

Mae colledion amhariad yn cael eu cyfrifo i adlewyrchu'r disgwyliad efallai na fydd y llifoedd arian parod yn y dyfodol yn digwydd oherwydd y gallai'r benthyciwr fethu â chyflawni eu rhwymedigaethau. Mae risg credyd yn chwarae rhan hanfodol wrth asesu colledion. Lle mae risg wedi cynyddu'n sylweddol ers i offeryn gael ei gydnabod i ddechrau, tybir colledion ar sail oes. Pan nad yw'r risg wedi cynyddu'n sylweddol neu pan fo'n parhau'n isel, asesir colledion ar sail colledion disgwyliedig dros 12 mis.

Rhwymedigaethau ariannol

Mae rhwymedigaeth ariannol yn rhwymedigaeth i drosglwyddo buddion economaidd a reolir gan y Cyngor a gall gael ei chynrychioli gan rwymedigaeth gytundebol i ddarparu asedau arian parod neu ariannol neu gan rwymedigaeth i gyfnewid asedau a rhwymedigaethau ariannol gydag endid arall a allai fod yn anffafriol i'r Cyngor. Mae rhwymedigaethau ariannol yn cael eu mesur yn ôl gwerth teg ac yn cael eu cario yn ôl eu cost amorteiddiedig i ddechrau. Mae codiannau blynyddol ar yr Adran Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi o'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer llog sy'n daladwy yn seiliedig ar swm cario'r rhwymedigaeth, wedi'i luosi â'r gyfradd llog sydd mewn grym ar gyfer yr offeryn. I'r rhan fwyaf o'r benthyciadau sydd gan y Cyngor, mae hyn yn golygu mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm ad-daladwy sy'n weddill ynghyd ag unrhyw log a gronnwyd a llog a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr am y flwyddyn yn ôl y cytundeb benthycia.

Mae gan y Cyngor dri benthyciad Opsiwn Echwynnwr Opsiwn Benthyciwr (LOBOs) gyda chyfraddau llog fesul cam. Defnyddiwyd y gyfradd llog a oedd mewn grym ar gyfer y rhain fel bod y rhain yn symiau wedi'u hail-fesur ar gyfer y LOBOs ar y Fantolen.

Nid yw'r Cyngor yn dal unrhyw asedau na rhwymedigaethau ariannol yn ôl Gwerth Teg, ond mae'n ofynnol iddo ddarparu gwybodaeth am werth teg fel y bo'n briodol. Mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur yn cael eu categorioedd yn unol â'r tair lefel ganlynol:

- Mewnbynnau Lefel 1 – prisiau a ddyfynnwyd (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau neu rwymedigaethau union yr un fath y gall y Cyngor gael mynediad atynt ar y dyddiad mesur.
- Mewnbynnau Lefel 2 – mewnbynnau heblaw prisiau a ddyfynnwyd sydd wedi'u cynnwys o fewn Lefel 1 sy'n arsylladwy ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol.
- Mewnbynnau Lefel 3 – mewnbynnau anarsylladwy.

1.17 Rhestrau Eiddo a Chontractau Hirdymor

Cynhwysir rhestrau eiddo yn y Fantolen ar yr isaf rhwng cost a gwerth realeiddiadwy net. Mae gwaith ar y gweill yn amodol ar brisiad interim ar ddiwedd y flwyddyn ac fe'i cofnodir yn y Fantolen yn ôl cost ac unrhyw elw y gellir ei briodoli'n rhesymol i'r gwaith.

Rhoddir cyfrif am gontractau hirdymor ar sail codi ar y Gwarged neu Ddiffyg ar ddarparu Gwasanaethau am werth gwaith a gwasanaethau a gafwyd o dan y contract yn ystod y flwyddyn ariannol.

1.18 Mentrau Cyllid Preifat (PFI)

Cytundebau i gael gwasanaethau yw contractau PFI, lle mae'r cyfrifoldeb am sicrhau bod yr eiddo, offer a chyfarpar y mae eu hangen i ddarparu'r gwasanaethau ar gael yn trosglwyddo i'r contractwr PFI. Gan y bernir bod y Cyngor yn rheoli'r gwasanaethau sy'n cael eu darparu o dan y cynllun PFI a chan y bydd perchnogaeth ar yr eiddo, offer a chyfarpar yn trosglwyddo i'r Cyngor ar ddiwedd y contractau am ddim tâl ychwanegol, mae'r Cyngor yn cario'r asedau a ddefnyddir o dan y contractau hyn ar ei Fantolen fel rhan o Eiddo, Offer a Chyfarpar.

Cafodd y gydnabyddiaeth wreiddiol i'r asedau hyn ei mantoli trwy gydnabod rhwymedigaeth ar gyfer symiau sy'n ddyledus i weithredwr y cynllun i dalu am y buddsoddiad cyfalaf.

Mae Asedau Anghyfredol a gydnabyddir ar y Fantolen yn cael eu hailbriso a'u dibrisio yn yr un modd ag eiddo, offer a chyfarpar a berchnogir gan y Cyngor.

Mae'r symiau sy'n daladwy i weithredwyr PFI bob blwyddyn yn cael eu dadansoddi fel a ganlyn:-

- yn ôl gwerth teg y gwasanaethau a gafwyd yn ystod y flwyddyn – gyda'r swm yn cael ei ddebydu i'r gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr
- yn ôl cost cyllid – codiant llog ar y rhwymedigaeth sy'n weddill yn y Fantolen, gyda'r swm yn cael ei ddebydu i'r adran Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi o'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr
- yn ôl taliad tuag at y rhwymedigaeth – gyda'r swm yn cael ei gymhwyso i leihau'r rhwymedigaeth yn y Fantolen tuag at y gweithredwr PFI

Mae'r Ddarpariaeth Isafswm Refeniw yn berthnasol i asedau PFI. Mae'r Polisi Darpariaeth Isafswm Refeniw Flynyddol ar gyfer y Cyngor wedi barnu bod y codiant hwn yn cyfateb i'r rhwymedigaeth prydles cyllid a leihawyd ar gyfer y flwyddyn.

1.19 Trefniadau ar y Cyd

Mae'r Cyngor yn rhan o nifer o drefniadau ar y cyd, gan gynnwys Cydbwyllgor Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (BDdPRC) sy'n cynnwys 10 Awdurdod Partner: Blaenau Gwent; Caerffili; Caerdydd; Merthyr Tudful; Sir Fynwy; Casnewydd; Rhondda Cynon Taf; Torfaen; Bro Morgannwg a Phen-y-bont ar Ogwr. Sefydlwyd y Cydbwyllgor i oruchwylio'r gwaith o gyflawni ystod o raglenni sydd wedi'u bwriadu i sicrhau twf economaidd cynaliadwy i'r rhanbarth er mwyn gwella bywydau pawb yn y gymuned, gan gynnwys cynyddu cysylltedd a gwella seilwaith ffisegol a digidol. Dosberthir y cyfraniadau i'r Cydbwyllgor fel Gwariant Refeniw a Ariennir o Adnoddau Cyfalaf o dan Statud (REFCUS). Mae'r Cyngor wedi cydgrynhoi incwm a gwariant, ac asedau a rhwymedigaethau'r Cydbwyllgor. Mae'r Cyngor yn parhau i fod â chyfrifoldebau gweinyddol ar gyfer Amlogfa Llangrallo ac mae datganiadau ariannol annibynnol yn parhau i gael eu paratoi a'u hadolygu ar gyfer y cydbwyllgor hwn. Mae gweithgareddau trefniant ar y cyd Amlogfa Llangrallo wedi'u heithrio o ddatganiadau ariannol endid unigol y Cyngor ar sail perthnasedd asedau a'r boblogaeth.

1.20 Incwm o'r Dreth Gyngor

Dangosir yr holl incwm o'r Dreth Gyngor yn Natganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y Cyngor gyda phraeseptau'r prif braeseptwyr (Comisiynydd Heddlu a Throsedd De Cymru yn bennaf) yn cael eu cynnwys fel gwariant. Dangosir Incwm o'r Dreth Gyngor fel ffigwr gros yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gydag unrhyw symiau a ddyrannwyd o ganlyniad i Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn cael eu cydnabod fel traul o fewn costau net gwasanaethau.

1.21 Addasiadau i Ffigyrau'r Cyfnod Blaenorol, Newidiadau mewn Polisiâu Cyfrifyddu ac Amcangyfrifon a Gwallau

Gall addasiadau i ffigyrau'r cyfnod blaenorol godi o ganlyniad i newid mewn polisiâu cyfrifyddu neu er mwyn cywiro gwall perthnasol. Rhoddir cyfrif yn rhagolygol am newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifyddu, h.y. yn y flwyddyn gyfredol ac mewn blynyddoedd yn y dyfodol yr effeithir arnynt gan y newid ac nid ydynt yn arwain at addasiad i ffigyrau'r cyfnod blaenorol. Mae gwallau perthnasol a ddarganfuwyd yn ffigyrau'r cyfnod blaenorol yn cael eu cywiro'n ôl-weithredol trwy ddiwygio balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol. Dim ond pan fo'n ofynnol gan arferion cyfrifyddu priodol y gwneir newidiadau mewn polisiâu cyfrifyddu neu os yw'r newid yn darparu gwybodaeth fwy dibynadwy neu berthnasol am effaith trafodion, digwyddiadau ac amodau eraill ar sefyllfa ariannol neu berfformiad ariannol y Cyngor. Lle gwneir newid, fe'i cymhwysir yn ôl-weithredol (oni nodir yn wahanol) trwy addasu balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol fel pe bai'r polisi newydd wastad wedi cael ei gymhwyso.

1.22 Arian Parod a'r Hyn sy'n Gyfwerth ag Arian Parod

Cynrychiolir arian parod gan arian parod mewn llaw ac adneuo'n gyda sefydliadau ariannol sy'n ad-daladwy heb gosb gyda rhybudd o ddim mwy na 24 awr. Mae symiau cyfwerth ag arian parod yn fuddsoddiadau sy'n aeddfedu ymhen dim mwy na mis neu lai o'r dyddiad caffael ac y gellir eu trosi'n rhwydd yn symiau hysbys o arian parod

gyda risg anarwyddocaol o newid mewn gwerth. Yn y Datganiad Llifoedd Arian Parod, dangosir arian parod a'r hyn sy'n gyfwerth ag arian parod fel ffigwr net nad yw'n cynnwys gorddrafftiau banc sy'n ad-daladwy ar gais ac maent yn rhan annatod o reolaeth y Cyngor ar arian parod.

1.23 Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen

Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, yn rhai ffafriol ac anffafriol, a geir rhwng diwedd y cyfnod adrodd a'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddi'r Datganiad Cyfrifon i'w gyhoeddi. Gellir adnabod dau fath o ddigwyddiadau:

- y rhai sy'n darparu tystiolaeth o amodau a oedd yn bodoli ar ddiwedd y cyfnod adrodd - mae'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath.
- y rhai sy'n arwydd o amodau a gododd ar ôl y cyfnod adrodd – nid yw'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu digwyddiadau o'r fath, ond lle byddai categori o ddigwyddiadau yn cael effaith berthnasol, gwneir datgeliad yn y nodiadau am natur y digwyddiadau a'u heffaith ariannol amcangyfrifedig.

Nid yw digwyddiadau a geir ar ôl dyddiad awdurdodi cyhoeddi'r Datganiad Cyfrifon yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad Cyfrifon.

1.24 Eiddo Buddsoddi

Unedau eiddo buddsoddi yw'r rhai a ddefnyddir dim ond i ennill rhent a/neu ar gyfer adbrisant cyfalaf. Nid yw'r diffiniad yn cael ei fodloni os defnyddir yr eiddo mewn unrhyw ffordd i hwyluso darparu gwasanaethau neu gynhyrchu nwyddau neu os caiff ei ddal i'w werthu. Caiff unedau eiddo buddsoddi eu mesur i ddechrau yn ôl cost ac wedyn yn ôl gwerth teg, yn seiliedig ar y swm y gellid cyfnewid yr ased amdano rhwng partïon gwybodus ar hyd braich. Nid yw unedau eiddo'n cael eu dibrisio ond maent yn cael eu hailbriso'n flynyddol yn ôl amodau'r farchnad ar ddiwedd y flwyddyn. Mae enillion a cholledion ar ailbriso'n cael eu postio i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae'r un driniaeth yn cael ei chymhwyso i enillion a cholledion wrth waredu.

Rhoddodd y Cyngor gyfarwyddyd i'r prisiwyr allanol Cooke & Arkwright ddarparu prisiadau yn flynyddol ar 31 Rhagfyr ar gyfer holl bortffolio buddsoddi'r Cyngor yn unol ag IFRS13. Pan na ellir mesur gwerthoedd teg Unedau Eiddo Buddsoddi, Asedau Dros Ben ac Asedau a Ddelir i'w Gwerthu yn seiliedig ar brisiau a ddyfynnir mewn marchnadoedd gweithredol (hynny yw **mewnbynnau Lefel 1**), mesurir eu gwerth teg gan ddefnyddio'r technegau prisio canlynol:

Mewnbynnau Lefel 2: prisiau a ddyfynnir ar gyfer asedau neu rwymedigaethau tebyg mewn marchnadoedd gweithredol ar y dyddiad prisio

Mewnbynnau Lefel 3: yn seiliedig ar y prisiadau diweddaraf, wedi'u haddasu os oes angen trwy ddefnyddio mynegeion ac adolygiad sy'n ystyried amhariadau

Prisiwyd y rhan fwyaf o'r unedau eiddo buddsoddi ar sail mewnbynnau Lefel 2 gyda nifer yn cael eu prisio ar sail mewnbynnau Lefel 3.

Mae rhenti a gafwyd mewn perthynas ag unedau eiddo buddsoddi yn cael eu credydu i Gost net Gwasanaethau ac yn arwain at enillion i Falans Cronfa'r Cyngor. Fodd bynnag, nid yw trefniadau statudol yn caniatáu i enillion a cholledion ailbriso a gwaredu gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Mae'r enillion a'r colledion felly'n cael eu gwrthdroi allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn a'u postio i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf a hefyd (ar gyfer unrhyw enillion gwerthu sy'n fwy na £10,000) y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf.

1.25 Ysgolion yr Awdurdod Lleol

Mae'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn cadarnhau bod cydbwysedd rheolaeth ar gyfer ysgolion a gynhelir gan Gynghorau Lleol (h.y. y categorïau hynny o ysgolion a nodir yn Neddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998, fel y'i diwygiwyd) yn gorwedd gyda'r Cyngor. Mae'r Cod hefyd yn amodi bod asedau,

rhwymedigaethau a llifoedd arian yr ysgolion hynny yn cael eu cydnabod yn natganiadau ariannol y Cyngor (ac nid y Cyfrifon Grŵp). Felly, mae trafodion, llifoedd arian a balansau ysgolion yn cael eu cydnabod ym mhob un o'r datganiadau ariannol fel pe baent yn perthyn i'r Cyngor.

2. Dyfarniadau Tyngedfennol wrth Gymhwyso Polisiâu Cyfrifyddu

Wrth gymhwyso'r polisiâu cyfrifyddu a nodir uchod, mae'r Cyngor wedi gorfod gwneud rhai dyfarniadau am drafodion cymhleth neu'r rhai sy'n ymwneud ag ansicrwydd ynghylch digwyddiadau yn y dyfodol. Y dyfarniadau tyngedfennol a wnaed yn y Datganiad Cyfrifon yw:

Mae cryn ansicrwydd ynglŷn â lefelau ariannu ar gyfer llywodraeth leol yn y dyfodol. Er bod Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi dyraniadau cyllid dangosol ar gyfer y flwyddyn nesaf, mae hyn ar lefel Cymru gyfan nid ar lefel awdurdodau lleol. Fodd bynnag, mae'r Cyngor wedi penderfynu nad yw'r ansicrwydd hwn yn ddigonol eto i roi arwydd y gallai fod amhariad ar asedau'r Cyngor o ganlyniad i angen i gau cyfleusterau a lleihau lefelau'r gwasanaethau a ddarperir.

Ystyir bod y Cyngor yn rheoli'r gwasanaethau a ddarperir dan y cytundeb allanoli ar gyfer darparu Ysgol Uwchradd ym Maesteg a'i fod hefyd yn rheoli gwerth gweddillol yr ysgol ar ddiwedd y cytundeb. Mae'r polisiâu cyfrifyddu ar gyfer cynlluniau PFI a chontractau tebyg wedi cael eu cymhwyso i'r trefniant ac mae'r Ysgol wedi cael ei chydabod fel Eiddo, Offer a Chyfarpar ar Fantolen y Cyngor ac fe'i nodir ar wahân o dan nodyn 21c. Yr ysgol yw unig ased PFI y Cyngor.

Mae gan y Cyngor nifer o fuddiannau mewn endidau eraill; fodd bynnag, nid yw'r rhain yn ddigon perthnasol i'w cynnwys o fewn y datganiadau ariannol cyfunol wrth adolygu gwybodaeth feintiol ac ansoddol. Er mwyn sicrhau y cydymffurfir â'r Cod, gwnaed ystod o ddatgeliadau naratif mewn adrannau eraill o'r cyfrifon.

3. Tybiaethau a Wnaed am y dyfodol a ffynonellau pwysig eraill sy'n peri ansicrwydd tybiedig

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau amcangyfrifedig sy'n seiliedig ar dybiaethau a wnaed gan y Cyngor am y dyfodol neu sy'n ansicr fel arall. Gwneir amcangyfrifon gan ystyried profiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, oherwydd na ellir pennu balansau â sicrwydd, gallai canlyniadau gwirioneddol fod yn berthnasol wahanol i'r tybiaethau a'r amcangyfrifon.

Mae'r eitemau ym Mantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2023 y ceir risg arwyddocaol y byddant yn cael eu haddasu'n berthnasol yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod fel a ganlyn:

Eiddo, Offer a Chyfarpar

Mae asedau'r Cyngor yn cael eu hailbrisio trwy raglen dreigl 3 blynedd. Mae gwerth yr asedau hynny'n seiliedig ar gyfrifiadau a thechnegau amcangyfrif sy'n dilyn canllawiau Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig (RICS), ac yn unol ag IFRS. Mae ailbrisio yn ystyried gwerth a chyflwr yr ased, cydrannau perthnasol a hefyd datgrydnabyddiaeth lle y bo hynny'n briodol. Cyflawnwyd prisiadau ychwanegol yn y flwyddyn gyfredol i sicrhau bod yr asedau yn y fantolen yn berthnasol gywir.

Dibrisiant Eiddo, Offer a Chyfarpar

Mae asedau'n cael eu dibrisio dros oesoedd defnyddiol sy'n ddibynol ar dybiaethau am lefel y gwaith atgyweirio a chynnal a chadw a fydd yn cael ei ysgwyddo mewn perthynas ag asedau unigol. Gall yr hinsawdd economaidd sydd ohoni arwain at orfod gostwng gwariant ar waith atgyweirio a chynnal a chadw gan felly fwrw amheuaeth ar yr oesoedd defnyddiol a aseiniwyd i asedau. Os bydd oes ddefnyddiol asedau yn cael ei lleihau, mae dibrisiant yn cynyddu a bydd swm cario'r asedau'n gostwng.

Eiddo Buddsoddi, Asedau Dros Ben ac Asedau a Ddelir i'w Gwerthu

Amcangyfrifon Gwerth Teg:

Rhoddodd y Cyngor gyfarwyddyd i'r priswyr allanol Cooke & Arkwright ddarparu prisiadau ar 31 Rhagfyr 2022 ar gyfer holl bortffolio buddsoddi'r Cyngor ac fe brisiwyd y rhain yn unol ag IFRS13.

Pan na ellir mesur gwerthoedd teg Eiddo Buddsoddi, Asedau Dros Ben ac Asedau a Ddelir i'w Gwerthu yn seiliedig ar brisiau a ddyfynnir mewn marchnadoedd gweithredol (**mewnbynnau Lefel 1**), mesurir eu gwerth teg gan ddefnyddio'r technegau prasio canlynol:

Mewnbynnau Lefel 2: prisiau a ddyfynnir ar gyfer asedau neu rwymedigaethau tebyg mewn marchnadoedd gweithredol ar ddyddiad y fantolen;

Mewnbynnau Lefel 3: prisiadau yn seiliedig ar y prisiadau diweddaraf wedi'u haddasu i'r prisiad cyfredol trwy ddefnyddio mynegeion ac adolygiad ar gyfer amhariadau.

Lle y bo'n bosibl, mae'r mewnbynnau i'r technegau prasio hyn yn seiliedig ar ddata arsylladwy, ond lle nad yw hyn yn bosibl mae gofyn gwneud dyfarniad wrth sefydlu gwerthoedd teg. Mae'r dyfarniadau hyn yn nodweddiadol yn cynnwys ystyriaethau fel ansicrwydd a risg. Gallai newidiadau mewn tybiaethau a ddefnyddir effeithio ar y gwerth teg. Defnyddiodd y priswyr allanol y technegau prasio mwyaf priodol i bennu gwerth teg.

Rhwymedigaeth Pensiynau

Mae amcangyfrif o'r rhwymedigaeth net i dalu pensiynau'n dibynnu ar nifer o ddyfarniadau cymhleth sy'n ymwneud â'r gyfradd disgownt a ddefnyddir, ar ba gyfradd y rhagamcanir y bydd cyflogau'n cynyddu, newidiadau mewn oedrannau ymddeol, cyfraddau marwolaethau ac adenillion disgwylidig ar asedau'r gronfa bensiwn. Mae cwmni o actiwariaid ymgynghorol yn rhoi cyngor arbenigol i'r Cyngor am y tybiaethau sydd i'w cymhwyso.

4. Dadansoddiad o Wariant a Chyllid

Mae'r dadansoddiad o wariant a chyllid yn dangos sut y caiff gwariant blynyddol ei ddefnyddio a'i ariannu o adnoddau (grantiau'r llywodraeth, rhenti, y dreth gyngor ac ardrethi busnes) gan y Cyngor o'i gymharu â'r adnoddau hynny a ddefnyddir neu a enillir gan y Cyngor yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol. Mae hefyd yn dangos sut y dyrennir y gwariant hwn at ddibenion gwneud penderfyniadau rhwng cyfarwyddiaethau'r Cyngor. Caiff incwm a gwariant y rhoddir cyfrif amdanynt dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol eu cyflwyno'n fanylach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

2021-22				2022-23		
Gwariant Net y Gellir ei Godi ar Gronfa'r Cyngor Wedi'i Aiiddatgan	Addasiadau rhwng y sail Ariannu a Chyfrifyddu a throsglwyddiadau i Gronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi (Nodyn 5)	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		Gwariant Net y Gellir ei Godi ar Gronfa'r Cyngor	Addasiadau rhwng y sail Ariannu a Chyfrifyddu a throsglwyddiadau i Gronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi (Nodyn 5)	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr
£'000	£'000	£'000		£'000	£'000	£'000
128,118	(4,598)	123,520	Addysg a Chymorth i Deuluoedd	138,246	21,371	159,617
70,395	8,390	78,785	Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant	96,846	11,940	108,786
28,456	11,399	39,855	Cymunedau	30,879	13,884	44,763
18,184	5,345	23,529	Y Prif Weithredwr	20,856	8,077	28,933
47,096	(23,235)	23,861	Gwasanaethau Ar Draws y Cyngor	23,561	(5,062)	18,499
	(218)	(218)	Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (BDdPRC)		(105)	(105)
292,249	(2,917)	289,332	Cost Net Gwasanaethau	310,388	50,105	360,493
(292,587)	(11,530)	(304,117)	Incwm a Gwariant Arall	(310,110)	(13,149)	(323,259)
	(449)	(449)	Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (BDdPRC)		(2,522)	(2,522)
(338)	(14,896)	(15,234)	Gwarged neu Ddiffyg	278	34,434	34,712
9,772			Balans Agoriadol Cronfa'r Cyngor	10,110		
338			Gwarged neu (Ddiffyg) ar Gronfa'r Cyngor am y flwyddyn	(278)		
10,110			Balans Cau Cronfa'r Cyngor ar 31 Mawrth	9,832		

5. Nodyn ar y Dadansoddiad o Wariant a Chyllid

Addasiadau rhwng y Sail Ariannu a Chyfrifyddu 2021-22				
Addasiadau o Gronfa'r Cyngor i bennu'r symiau yn y Datganiadau Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Addasiadau at Ddibenion Cyfalaf (Nodyn 1)	Newid net ar gyfer yr Addasiadau Pensiynau (Nodyn 2)	Gwahaniaethau Eraill (Nodyn 3)	Cyfanswm Addasiadau
	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg a Chymorth i Deuluoedd	(6,290)	9,060	(7,368)	(4,598)
Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant	29	7,452	909	8,390
Cymunedau	7,763	3,634	2	11,399
Y Prif Weithredwr	1,565	3,504	276	5,345
Gwasanaethau Ar Draws y Cyngor	(4,659)		(18,576)	(23,235)
Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (BDdPRC)			(218)	(218)
Cost net gwasanaethau	(1,592)	23,650	(24,975)	(2,917)
Incwm a gwariant arall o'r Dadansoddiad o Wariant a Chyllid	(18,766)	6,100	1,136	(11,530)
Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (BDdPRC)			(449)	(449)
Gwahaniaeth rhwng gwarged neu ddiffyg Cronfa'r Cyngor a Gwarged neu Ddiffyg y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar Ddarparu Gwasanaethau	(20,358)	29,750	(24,288)	(14,896)

Addasiadau rhwng y Sail Ariannu a Chyfrifyddu 2022-23				
Addasiadau o Gronfa'r Cyngor i bennu'r symiau yn y Datganiadau Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Addasiadau at Ddibenion Cyfalaf (Nodyn 1)	Newid net ar gyfer yr Addasiadau Pensiynau (Nodyn 2)	Gwahaniaethau Eraill (Nodyn 3)	Cyfanswm Addasiadau
	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg a Chymorth i Deuluoedd	3,541	9,003	8,827	21,371
Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant	1,066	7,194	3,680	11,940
Cymunedau	8,441	3,262	2,181	13,884
Y Prif Weithredwr	3,611	3,470	996	8,077
Gwasanaethau Ar Draws y Cyngor	(3,501)	-	(1,561)	(5,062)
Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (BDdPRC)	(17)		(88)	(105)
Cost net gwasanaethau	13,141	22,929	14,035	50,105
Incwm a gwariant arall o'r Dadansoddiad o Wariant a Chyllid	(20,693)	6,470	1,074	(13,149)
Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (BDdPRC)			(2,522)	(2,522)
Gwahaniaeth rhwng gwarged neu ddiffyg Cronfa'r Cyngor a Gwarged neu Ddiffyg y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar Ddarparu Gwasanaethau	(7,552)	29,399	12,587	34,434

Nodyn 1 – Addasiadau at Ddibenion Cyfalaf

Mae'r golofn addasiadau at ddibenion cyfalaf yn ychwanegu dibrisiant ac amhariad, enillion a cholledion ailbriso a Gwariant Refeniw a Ariennir o Adnoddau Cyfalaf o dan Statud (REFCUS) yn y llinell gwasanaethau, ac ar gyfer:

- Gwariant gweithredu arall – mae'n addasu ar gyfer gwarediadau cyfalaf gan drosglwyddo incwm ar waredu asedau a'r symiau a ddilëwyd ar gyfer yr asedau hynny.
- Incwm a gwariant cyllido a buddsoddi – mae'r codiannau statudol ar gyfer cyllido cyfalaf (h.y. y Ddarpariaeth Isafswm Refeniw) a chyfraniadau refeniw eraill yn cael eu didynnu o incwm a gwariant arall gan na ellir codi am y rhain o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol.
- Trethiant ac incwm a gwariant grantiau amhenodol - mae grantiau cyfalaf yn cael eu haddasu ar gyfer incwm na ellir codi amdano o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol. Mae grantiau refeniw yn cael eu haddasu o'r rhai sy'n dderbyniadwy yn y flwyddyn i'r rhai sy'n dderbyniadwy heb amodau neu y bodlonwyd yr amodau ar eu cyfer trwy gydol y flwyddyn. Mae'r llinell Trethiant ac Incwm a Gwariant Grantiau Amhenodol yn cael ei chredydu â grantiau cyfalaf sy'n dderbyniadwy yn y flwyddyn heb amodau neu y bodlonwyd yr amodau ar eu cyfer yn ystod y flwyddyn.

Nodyn 2 - Newid Net ar gyfer yr Addasiadau Pensiynau

Y newid net ar gyfer tynnu cyfraniadau pensiwn allan ac ychwanegu gwariant ac incwm sy'n gysylltiedig â phensiwn dan IAS19 Buddion Cyflogeion:

- Ar gyfer gwasanaethau mae hyn yn cynrychioli tynnu allan gyfraniadau pensiwn y cyflogwr a wnaed gan yr awdurdod fel a ganiateir gan statud a'u disodli â chostau cyfredol gwasanaethau a chostau gwasanaethau yn y gorffennol
- Ar gyfer Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi – mae'r llog net ar y rhwymedigaeth buddion diffiniedig yn cael ei godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Nodyn 3 - Gwahaniaethau Eraill

Gwahaniaethau eraill rhwng symiau wedi eu debydu / eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a symiau sy'n daladwy / yn dderbyniadwy sydd i'w cydnabod o dan statud:

- Ar gyfer incwm a gwariant cyllido a buddsoddi mae'r golofn gwahaniaethau eraill yn cydnabod addasiadau i Gronfa'r Cyngor ar gyfer y gwahaniaethau amseru ar gyfer premiymau a disgowntiau.
- Mae'r codiant o dan y llinell Trethiant ac Incwm Grantiau Amhenodol yn cynrychioli'r gwahaniaeth rhwng yr hyn y gellir codi amdano o dan reoliadau statudol ar gyfer y dreth gyngor ac Ardrethi Annomestig Cenedlaethol y rhagamcanwyd y byddent yn cael eu derbyn ar ddechrau'r flwyddyn a'r incwm a gydnabyddir o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol.

6. Gwariant ac Incwm wedi'u Dadansoddi yn ôl Eu Natur

Mae'r tabl hwn yn nodi sut y mae'r cyllid i'r Cyngor wedi cael ei ddefnyddio wrth ddarparu gwasanaethau yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol. Bydd hyn yn cynnwys trafodion mewn arian parod a thrafodion nad ydynt mewn arian parod gan gynnwys addasiadau cyfrifyddu yn unol â Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol. **Cyflwynir dadansoddiad cylchrannol o ffioedd, taliadau ac incwm arall a gafwyd gan wasanaethau ar wyneb y Dadansoddiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.**

2021-22 £'000		2022-23 £'000
	Gwariant	
227,131	Treuliau cyflogeion	256,774
224,812	Treuliau eraill gwasanaethau	233,825
6,491	Dibrisiant, amorteiddiad, amhariad	18,232
11,835	Taliadau llog	12,200
26,264	Praeseptau ac ardollau	27,360
573	(Enillion)/Colledion ar waredu asedau	-
497,106	Cyfanswm gwariant	548,391
	Incwm	
(36,142)	Ffioedd, taliadau ac incwm arall a gafwyd gan wasanaethau	(41,151)
(155,353)	Incwm o'r dreth gyngor, ardrethi annomestig	(160,028)
(319,494)	Grantiau a chyfraniadau'r Llywodraeth	(308,604)
(856)	Incwm Buddsoddi a Llog Derbyniadwy arall	(2,650)
-	(Enillion)/Colledion ar waredu asedau	(971)
(495)	Incwm arall	(275)
(512,340)	Cyfanswm incwm	(513,679)
(15,234)	(Gwarged) neu Ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	34,712

Nodiadau ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

7. Praeseptau ac Ardollau

Praeseptau yw'r symiau sy'n cael eu talu i awdurdodau nad ydynt yn bilio (e.e. cynghorau cymuned) gan awdurdodau sy'n bilio fel y gallant dalu eu treuliau. Ardollau yw'r symiau sy'n daladwy pan fydd gwasanaethau'n cael eu gweithredu dros ardaloedd sy'n cwmpasu mwy nag un Cyngor, naill ai ar sail cydwasanaeth, lle mae un Cyngor yn gweinyddu'r gwasanaeth a Chynghorau eraill yn cyfrannu at y costau, neu gan gyrrff allanol sy'n codi ardoll ar y Cynghorau priodol. Dyma'r symiau a dalwyd:

2021-22 £'000		2022-23 £'000
15,632	Praeseptau	
	Comisiynydd Heddlu a Throsedd De Cymru	16,486
2,858	Cynghorau Cymuned	2,848
18,490	Cyfanswm Praeseptau	19,334
	Ardollau	
7,364	Awdurdod Tân ac Achub De Cymru	7,544
286	Y Gwasanaeth Crwneriaid	348
106	Y Gwasanaeth Archifau	116
18	Awdurdod Porthladd Bae Abertawe	18
7,774	Cyfanswm Ardollau	8,026
26,264	Cyfanswm Praeseptau ac Ardollau	27,360

8. Grant Cynnal Refeniw (RSG)

Dyma'r brif ffynhonnell cyllid tuag at wariant refeniw sy'n dod oddi wrth Lywodraeth Cymru. £179.595 miliwn oedd y swm a gafwyd yn 2022-23 (£166.107 miliwn yn 2021-22).

9. Ardrethi Annomestig Cenedlaethol (NNDR)

Trefnir Ardrethi Annomestig Cenedlaethol ar sail genedlaethol. Mae Llywodraeth Cymru (LIC) yn pennu'r gyfradd yn y bunt i'w chodi (y lluosydd) ac, yn amodol ar effeithiau trefniadau pontio, mae busnesau lleol yn talu ardrethi a gyfrifir trwy luosi eu gwerth ardrethol â'r gyfradd yn y bunt (y lluosydd). 53.5c oedd y lluosod yn 2022-23 (53.5c yn 2021-22). Roedd cyfanswm gwerth ardrethol y Cyngor yn £97,646,775 ar 31 Mawrth 2023 (£97,485,244 ar 31 Mawrth 2022). Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gasglu ardrethi sy'n ddyledus gan drethdalwyr yn ei ardal ond mae'n talu'r enillion i gronfa Ardrethi Annomestig Cenedlaethol a weinyddir gan Lywodraeth Cymru. Yna mae Llywodraeth Cymru yn ailddosbarthu'r symiau sy'n daladwy yn ôl i awdurdodau lleol yn ôl y gyfran o'r boblogaeth oedolion sy'n byw yn ardal pob Cyngor.

Mae'r Cyngor yn cael cyfraniad yn uniongyrchol o'r gronfa Ardrethi Annomestig Cenedlaethol. Caiff yr incwm yma'i adlewyrchu ar wahân yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. £52.773 miliwn oedd y swm yma yn 2022-23 (£48.787 miliwn yn 2021-22).

10. Y Dreth Gyngor

Mae Incwm y Dreth Gyngor yn deillio o daliadau a godir ar unedau eiddo preswyl, sydd wedi'u dosbarthu'n ddeg band prisio yn seiliedig ar werth amcangyfrifedig yr eiddo ar 1 Ebrill 2005. Mae taliadau'n cael eu cyfrifo trwy gymryd swm yr incwm sy'n ofynnol ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr, pob Cyngor Cymuned a Chomisiynydd Heddlu a Throsedd De Cymru, a rhannu hwn â sylfaen y Dreth Gyngor. Sylfaen y Dreth Gyngor yw cyfanswm nifer yr unedau eiddo ym mhob band wedi'i addasu yn ôl ffactor i drosi'r nifer yn anheddau cyfwerth â Band D, ffigwr sydd wedyn yn cael ei addasu ar gyfer gostyngiadau. Yna lluosir y sylfaen dreth gros â'r gyfradd gasglu amcangyfrifedig i roi'r sylfaen dreth net y pennir y gyllideb arni -54,568.51 o anheddau cyfwerth â Band D oedd hyn ar gyfer 2022-23 (54,329.46 yn 2021-22). Y tâl cyfartalog ar gyfer eiddo Band D yw £1,951.31 yn 2022-

23 (£1,937.33 yn 2021-22 ar gyfartaledd) ac mae hyn yn cael ei luosi â'r ffactor a bennir ar gyfer y band i roi'r swm unigol sy'n ddyledus.

Roedd biliau Treth Gyngor yn seiliedig ar y lluosyddion canlynol ar gyfer bandiau A* i I ac roedd nifer yr unedau eiddo ym mhob band fel a ganlyn:

Band	A*	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Ffactor	5/9	6/9	7/9	8/9	9/9	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9
Anheddau Trethadwy	27	10,261	14,988	14,415	10,717	7,738	4,271	1,436	290	89

A* - ym Mand A ond effeithir ar y ffigwr gan ostyngiad anabled. Dyma'r dadansoddiad o'r enillion net o'r Dreth Gyngor:

2021-22 £'000		2022-23 £'000
(106,566)	Treth Gyngor sy'n Gasgladwy	(107,255)
(1,151)	Cronfa Galedi Llywodraeth Cymru Namyn:	-
2,858	Yn Daladwy i Gyngorau Cymuned	2,848
15,632	Yn Daladwy i Gomisiynydd Heddlu a Throseddau De Cymru	16,486
1,273	Cynnydd/(gostyngiad) yn y ddarpariaeth ar gyfer peidio â thalu'r Dreth Gyngor	1,051
(87,954)		(86,870)

Ni wnaeth Cronfa Galedi Llywodraeth Cymru ddarparu unrhyw gyllid ar gyfer awdurdodau lleol am incwm a gollwyd o'r Dreth Gyngor yn 2022-23 (£1.151 miliwn yn 2021-22).

11. Grantiau

Yn ychwanegol at y Grant Cynnal Refeniw, fe wnaeth y Cyngor gredydu'r grantiau a chyfraniadau canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

2021-22 WEDI'U HAILDDATGAN £'000	Grantiau Penodol a Gredydwyd i Wasanaethau	2022-23 £'000
(34,347)	Cymhorthdal Budd-dal Tai	(32,287)
(6,895)	Grant Ôl-16	(7,887)
(4,963)	Grant Gwella Addysg	(4,976)
(6,067)	Grant Datblygu Disgyblion	(5,953)
(7,427)	Grant Cymorth Tai (Cefnogi Pobl gynt)	(7,954)
(13,565)	Grantiau Eraill ar gyfer Addysg a Chymorth i Deuluoedd	(10,196)
(4,546)	Grantiau Eraill ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant	(3,904)
(13,204)	Eraill	(9,398)
-	Atal Digartrefedd – Neb Heb Help	(2,364)
(3,041)	Grant Tocynnau Teithio Rhatach	(2,304)
(3,205)	Dechrau'n Deg	(3,444)
(3,574)	Recriwtio, Adfer a Chodi Safonau (gan gynnwys y Rhaglen Dysgu Carlam)	(1,394)
(2,916)	Cronfa Adfer Gofal Cymdeithasol	-
(2,221)	Grant Pwysau Gofal Cymdeithasol	-
(2,221)	Grant y Gweithlu Gofal Cymdeithasol (y Grant Cynaliadwyedd gynt)	(1,999)
(456)	Gweinyddu Budd-dal Tai/Budd-dal y Dreth Gyngor	(390)
(2,304)	Y Gronfa Integredig Ranbarthol (Y Gronfa Gofal Integredig gynt)	(1,912)
(1,690)	Teuluoedd yn Gyntaf	(1,776)
-	Cartrefi i Ffoaduriaid – Wcrain	(1,781)
(13,527)	Grantiau Covid	(3,500)
(1,236)	Costau Byw	(259)
(39)	Grant Cyfalaf Cyffredinol	(550)
(5,027)	Grantiau Cyfalaf Eraill	(737)
(432)	Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (BDdPRC)	(1,995)
(132,903)	Cyfanswm Grantiau Penodol a Gredydwyd i Wasanaethau	(106,960)

2021-22 £'000	Grantiau Eraill y Llywodraeth a gredydwyd i Trethiant ac Incwm Grantiau Amhenodol	2022-23 £'000
(18,844)	Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf	(19,462)
(489)	BDdPRC	(2,587)
(19,333)	Cyfanswm Eraill	(22,049)

(152,236)	Cyfanswm Grantiau	(129,009)
------------------	--------------------------	------------------

Mae'r tablau uchod yn cynnwys £3.363m mewn incwm o grantiau Covid-19 (£13.527m yn 2021-22). Mae hyn yn cynnwys elfen o Gyllid Caledi sy'n dod i ben yn awr a chwpl o ffrydiau grantiau bychain y parhawyd i'w hariannu trwy gydol 2022-23. Mae hyn yn cynnwys y canlynol:

2021/22 £'000	Grantiau Covid	2022/23 £'000
(12,864)	Cyllid Caledi	(3,411)
(421)	Profi, Orlhain, Diogelu	(89)
(242)	Grantiau Cymorth Eraill a oedd yn gysylltiedig â Covid	-
(13,527)	Cyfanswm	(3,500)

Yn ogystal â hyn, fe weinyddodd y Cyngor nifer o grantiau eraill ar ran Llywodraeth Cymru, na wnaethant basio trwy'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr am bod yr awdurdod yn gweithredu yn rôl asiant ar gyfer Llywodraeth Cymru. Mae'r rhain i'w cael yn y tabl isod.

2021/22 £'000	Grantiau Asiantaeth	2022/23 £'000
(1,729)	Tanwydd y Gaeaf	(3,571)
-	Gofalwyr Di-dâl	(1,325)
(3,603)	Y Cynllun Bonws Gofal Cymdeithasol	(5,615)
(183)	Y Cynllun Ychwanegiad at Dâl Salwch Statudol	(119)
(1,737)	Y Cynllun Taliadau Hunanyngysu	(607)
-	Cymorth Biliau Ynni	(425)
-	Tanwydd Amgen	(81)
(7,252)	Cyfanswm	(11,743)

12. Prydlesi

Y Cyngor fel Lesddeiliad

Prydlesi Gweithredu

Isafswm y taliadau prydles yn y dyfodol sy'n ddyledus dan brydlesi na ellir eu canslo mewn blynyddoedd yn y dyfodol yw:

2021-22 £'000		2022-23 £'000
(376)	Yn ddim hwyrach nag un flwyddyn	(376)
(968)	Yn hwyrach nag un flwyddyn ond llai na phum mlynedd	(765)
(6,319)	Yn hwyrach na phum mlynedd	(6,146)
(7,663)	Cyfanswm	(7,287)

Roedd y gwariant a godwyd yn y flwyddyn i'r meysydd Gwasanaeth yn £0.383 miliwn a oedd yn cynnwys isafswm taliadau prydles o £0.008 miliwn a £0.375 miliwn ar gyfer rhenti digwyddiadol (2021-22: £0.428 miliwn a oedd yn cynnwys £0.016 miliwn o isafswm taliadau prydles a £0.412 miliwn o renti digwyddiadol).

Y Cynghorydd fel Lesydd

Prydlesi Gweithredu

Mae'r Cyngor yn rhoi eiddo ar brydles at ddibenion economaidd i ddarparu llety fforddiadwy ar gyfer busnesau lleol. Y rhenti yn y dyfodol sy'n dderbyniadwy dan brydlesi gweithredu yw:-

2021-22 £'000		2022-23 £'000
102	Yn ddim hwyrach nag un flwyddyn	107
159	Yn hwyrach nag un flwyddyn ond llai na phum mlynedd	156
1,689	Yn hwyrach na phum mlynedd	1,741
1,950	Cyfanswm	2,004

13. Menter Cyllid Preifat (PFI)

Yn ystod blwyddyn ariannol 2008-09, dechreuodd y Cyngor dalu dan drefniant Menter Cyllid Preifat (PFI) am ddarparu Ysgol Uwchradd ym Maesteg – ymrwymwyd i'r contract hwn yn 2007-08 a bydd yn rhedeg tan fis Awst 2033. Ceir ymrwymiad o £30.5 miliwn (Gwerth Presennol Net) tra pery'r contract, a fydd yn cael ei ariannu gan Grant Cynnal Refeniw y cytunwyd arno gan Lywodraeth Cymru, a Chyllideb y Cyngor/Cyllideb Ddirprwyedig yr Ysgol.

Mae cyfanswm y taliad unedol wedi'i rannu'n elfen tâl gwasanaeth, ad-dalu'r elfen rhwymedigaeth a'r elfen llog. Dangosir y taliadau isod:

2021-22 £'000	Tâl Unedol	2022-23 £'000
703	Elfen Tâl Gwasanaeth	766
1,145	Elfen Llog	1,084
801	Rhwymedigaeth Prydles Cyllid	863
2,649	Cyfanswm	2,713

Bydd y taliadau hyn yn cael eu gwneud dros oes y contract PFI ac mae amcangyfrifon ar gyfer blynyddoedd dilynol fel a nodir isod yn ôl prisiau cyfredol.

Tâl Unedol	2023-24 £'000	2024-25 i 2028-29 £'000	2029-30 i 2033-34 £'000	CYFANSWM £'000
Elfen Tâl Gwasanaeth	502	2,512	2,504	5,518
Elfen Llog	1,018	3,895	1,288	6,201
Rhwymedigaeth Prydles Cyllid	929	5,839	7,134	13,902
Cyfanswm	2,449	12,246	10,926	25,621

14. Trefniadau Cyfuno Cyllidebau

Ceir nifer o drefniadau cyfuno cyllidebau ffurfiol rhwng y Cyngor a Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg dan Adran 33 Deddf y GIG (Cymru) 2006.

Diben y Bartneriaeth	Partner	Blwyddyn	Incwm Gros y Bartneriaeth £'000	Gwariant Gros y Bartneriaeth £'000	Cyfraniad y Cyngor £'000
Darparu cyfleoedd dydd i bobl sy'n dod dros broblemau iechyd meddwl.	Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg	2021-22	(644)	644	322
		2022-23	(691)	691	345
Darparu offer cymunedol penodedig ar gyfer defnyddwyr gwasanaethau i'w galluogi i barhau i fyw yn eu cartrefi eu hunain. Rhondda Cynon Taf yw'r partner arweiniol	CBS Rhondda Cynon Taf CBS Merthyr Tudful Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg	2021-22	(3,272)	3,436	761
		2022-23	(3,168)	3,164	851
Darparu gwasanaethau cymorth cymunedol integredig	Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg	2021-22	(4,795)	4,795	2,133
		2022-23	(5,275)	5,275	2,473
Llety Cartref Gofal Cwm Taf Morgannwg	CBS Rhondda Cynon Taf CBS Merthyr Tudful Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg	2021-22	(52,717)	52,704	9,692
		2022-23	(60,544)	60,484	12,044

15. Cydnabyddiaeth Ariannol Swyddogion

Mae pedwar datgeliad ar wahân yn ofynnol i sicrhau y cydymffurfir â Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygiadau) 2018 a Chod CIPFA.

Datgeliad 1 – Cymhareb rhwng Cydnabyddiaeth Ariannol y Prif Weithredwr a chydabyddiaeth ariannol ganolrifol holl gyflogeion y Cyngor

5.89 oedd y gymhareb rhwng cydnabyddiaeth ariannol y Prif Weithredwr a chydabyddiaeth ariannol ganolrifol holl gyflogeion y Cyngor (2021-22: 6.30). £24,948 oedd cydnabyddiaeth ariannol ganolrifol yr holl gyflogeion (2021-2: £23,023).

Datgeliad 2 – Tabl o Gydnabyddiaeth Ariannol Swyddogion dros £60,000

Mae nifer y cyflogeion (gan gynnwys athrawon) yr oedd eu cydnabyddiaeth ariannol, heb gynnwys cyfraniadau pensiwn, yn £60,000 neu fwy am y flwyddyn fel a ganlyn.

2021-22 gan gynnwys Costau Colli Swyddi	Band Cydnabyddiaeth Ariannol	Nifer y Cyflogeion			
		2022-23 gan gynnwys Costau Colli Swyddi (Nodyn 1)	2022-23 heb gynnwys Costau Colli Swyddi (Nodyn 2)	Nifer yr Athrawon sydd wedi'u cynnwys yn y Ffigyrau nad ydynt yn cynnwys Colli Swyddi (Nodyn 2)	Nifer y Rhai Heblaw Athrawon sydd wedi'u cynnwys yn y Ffigyrau nad ydynt yn cynnwys Colli Swyddi (Nodyn 2)
41	£60,000 - £64,999	53	52	42	10
21	£65,000 - £69,999	29	27	20	7
16	£70,000 - £74,999	15	14	13	1
5	£75,000 - £79,999	15	14	14	-
5	£80,000 - £84,999	4	4	4	-
7	£85,000 - £89,999	7	7	5	2
1	£90,000 - £94,999	4	4	1	3
3	£95,000 - £99,999	5	5	3	2
3	£100,000 - £104,999	2	2	2	-
2	£105,000 - £109,999	1	1	1	-
2	£110,000 - £114,999	3	3	3	-
2	£115,000 - £119,999	4	4	1	3
1	£120,000 - £124,999	-	-	-	-
-	£125,000 - £129,999	1	1	-	-
-	£130,000 - £134,999	-	-	-	-
-	£135,000 - £139,999	-	-	-	-
-	£140,000 - £144,999	-	-	-	-
1	£145,000 - £149,999	1	1	-	1
110		144	139	110	29

Nodyn 1: Mae'r costau hyn yn cynnwys costau colli swyddi a thaliadau yn lle rhybudd ar adeg ymadael yn ogystal ag unrhyw gostau straen pensiwn perthnasol, sef costau talu buddion yn gynnar yn achos buddion sy'n daladwy gan y Cyngor i'r Gronfa Bensiwn pan fo aelod o staff dros 55 yn colli ei swydd.

Nodyn 2: Swyddogion sy'n dal yn eu swyddi yw'r rhain, sy'n cynnwys 139 unigolyn â chydabyddiaeth ariannol o £60,000 neu fwy, gan gynnwys:

- 110 o Benaethiaid, Dirprwy Benaethiaid a Phenathiaid Cynorthwyol ysgolion
- 29 o Uwch Reolwyr y Cyngor, gan gynnwys yr Uwch Swyddogion a ddangosir yn Natgeliad 3 isod, a Phenathiaid Gwasanaeth.

Nodyn 3: Mae'r uchod yn cynnwys 4 achos lle'r oedd dau o bobl ar gyfer un rôl a ddigwyddodd am bod y swydd wedi dod yn wag ac wedi cael ei llenwi yn ystod y flwyddyn.

Nodyn 4: Mae'r uchod yn cynnwys cyflogeion o Ysgolion Gwirfoddol a Gynorthwyir a Gwirfoddol a Reolir.

Datgeliad 3 – Tabl o Gydabyddiaeth Ariannol Uwch Swyddogion (gan gynnwys Cyfraniadau Pensiwn)

Teitl Swydd	Cyflog		Cyfraniadau Pensiwn (nodyn 1)		Cyfanswm Cydnabyddiaeth Ariannol gan gynnwys Cyfraniadau Pensiwn	
	2021-22	2022-23	2021-22	2022-23	2021-22	2022-23
	£	£	£	£	£	£
Prif Weithredwr a Phennaeth Gwasanaeth Cyflogedig (Nodyn 2)	145,099	147,024	28,730	29,111	173,829	176,135
Cyfarwyddwr Corfforaethol – Addysg a Chymorth i Deuluoedd	115,188	117,113	22,807	23,188	137,995	140,481
Cyfarwyddwr Corfforaethol - Cymunedau	112,741	117,113	22,323	23,188	135,064	140,346
Cyfarwyddwr Corfforaethol – Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant	115,188	117,113	22,807	23,188	137,995	140,301
Prif Swyddog – Cyllid, Perfformiad a Newid (Nodyn 3)	30,400	99,113	6,019	19,624	36,419	119,176
Prif Swyddog – Gwasanaethau Cyfreithiol a Rheoleiddiol, Adnoddau Dynol a Pholisi Corfforaethol	91,785	99,113	17,685	19,624	109,470	121,609

Nodiadau

Nodyn 1 Ni thalwyd unrhyw 'Dreuliau Trethadwy' na 'Buddion mewn Nwyddau neu Wasanaethau' yn y flwyddyn. Mae Cyfraniadau Pensiwn yn ymwneud â thaliadau gwirioneddol a wnaed.

Nodyn 2 Nid yw ffigyrau'r Prif Weithredwr yn cynnwys taliad am Ddyletswyddau Etholiad a oedd yn gyfanswm o £14,166 ar gyfer etholiadau lleol yn Sir Pen-y-bont ar Ogwr (£12,837 ar gyfer etholiadau'r Senedd a Chomisiynydd yr Heddlu a Throseddau yn 2021-22) a £407 ar gyfer Is-etholiadau Sir Pen-y-bont ar Ogwr yn 2022-23.

Nodyn 3 Penodwyd i rôl y Prif Swyddog – Cyllid, Perfformiad a Newid ar 6 Rhagfyr 2021. Cyn y penodiad hwn cafodd y rôl ei chyflawni trwy drefniant interim a ddaeth i ben ar 16 Rhagfyr 2021. Penodwyd y Prif Swyddog Interim – Cyllid, Perfformiad a Newid dan drefniant cytundebol gyda Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Roedd y costau a ysgwyddwyd yn y trefniant hwn yn ystod 2021-22 yn £101,960.

Nodyn 4 Roedd ffigwr cyflog y Prif Swyddog – Gwasanaethau Cyfreithiol a Rheoleiddiol, Adnoddau Dynol a Pholisi Corfforaethol yn 2021-22 yn cynnwys swm buddion mewn nwyddau neu wasanaethau o £2,872.18.

Datgeliad 4 – Tabl ar Becynnau Ymadael

Caiff nifer y pecynnau ymadael a gymeradwywyd yn y flwyddyn â chyfanswm cost y band (£oedd) a chyfanswm cost achosion o golli swyddi'n orfodol ac o golli swyddi fel arall eu nodi yn y tabl isod:

Band Cost Pecynnau Ymadael (gan gynnwys Taliadau Arbennig)	Nifer yr Achosion o Golli Swyddi'n Orfodol		Nifer yr Ymadawiadau Eraill y Cytunwyd Arnynt		Cyfanswm Nifer y Pecynnau Ymadael yn ôl Band Cost		Cyfanswm Cost y Pecynnau Ymadael ym Mhob Band	
	2021-22 £	2022-23 £	2021-22 £	2022-23 £	2021-22 £	2022-23 £	2021-22 £	2022-23 £
£0 - £20,000	3	5	2	9	5	14	22,161	159,450
£20,001 - £40,000	3	5	1	-	4	5	96,970	162,241
£40,001 - £60,000	1	2	-	-	1	2	57,306	102,498
£60,001 - £80,000	1	-	-	-	1	-	60,860	-
	8	12	3	9	11	21	237,297	424,189

16. Lwfansau Aelodau

Caiff y lwfansau ar gyfer Cyngorwyr eu dangos yn y tabl isod.

2021-22 £'000		2022-23 £'000
580	Cyflog Sylfaenol (pob Aelod)	665
492	Uwch Gyflog	563
52	Cyflog Dinesig	59
1,124	Cyfanswm	1,287

Mae manylion llawn y trefniadau 'cyflog' ar gael ar wefan y Cyngor, ac mae manylion enillion yr holl Aelodau'n cael eu cyhoeddi'n flynyddol ar wefan y Cyngor hefyd.

<https://www.bridgend.gov.uk/my-council/democracy-and-elections/councillors-remuneration/>

17. Costau Archwilio Allanol

Fe wnaeth Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr ysgwyddo'r ffioedd canlynol mewn perthynas ag archwilio ac arolygu allanol.

2021-22 £'000		2022-23 £'000
188	Archwiliad o'r Datganiad Ariannol	217
101	Archwilio Perfformiad	106
289	Gwasanaethau Archwilio Allanol	323
34	Hawliau am Grantiau a Ffurflenni Grantiau	39
323	Cyfanswm	362

18. Cyfraniad mewn Cydbwyllgorau a Threfniadau ar y Cyd

Cyfranogodd y Cyngor mewn nifer o Gydbwyllgorau a Threfniadau ar y Cyd yn ystod y flwyddyn. Caiff y symiau a gyfrannwyd gan y Cyngor eu nodi isod.

	2021-22 £'000 WEDI'U HAILDDATGAN	2022-23 £'000
Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (BDdPRC)	109	115
Cydwasaeth Addysg Consortiwm Canol De Cymru	549	554
Cydwasaeth Mabwysiadu	949	976
Cydwasaeth Rheoleiddiol	1,685	1,673
Cydwasaeth Archwilio Mewnol	138	209
Archifau Morgannwg	106	116
Trefniant Cynnal a Chadw Cerbydau ar y Cyd	124	120
Amlogfa Llangrallo	-	-
Amlogfa Margam	-	-
Cyfanswm	3,660	3,763

Cyfranogodd y Cyngor mewn Cydbwyllgorau ar gyfer Amlogfeydd Llangrallo a Margam a chafodd daliad mewn arian parod gan Amlogfa Margam yn 2022-23 o £44,800. Nid oedd cyfraniad yn 2021-22.

19. Trafodion Partïon Cysylltiedig

Mae'n ofynnol i'r Cyngor ddatgelu trafodion perthnasol gyda phartïon cysylltiedig – cyrff neu unigolion y mae potensial iddynt reoli neu ddylanwadu ar y Cyngor neu i'r Cyngor eu rheoli neu ddylanwadu arnynt hwy. Mae datgelu'r trafodion hyn yn galluogi darllenwyr i asesu i ba raddau y gallai fod cyfyngiad wedi bod ar allu'r Cyngor i weithredu'n annibynnol neu y gallai fod wedi cyfyngu ar allu parti arall i fargeinio'n rhydd gyda'r Cyngor.

Llywodraeth Cymru

Mae gan Lywodraeth Cymru ddylanwad sylweddol dros weithrediadau cyffredinol y Cyngor – mae'n gyfrifol am ddarparu'r fframwaith statudol y mae'r Cyngor yn gweithredu ynddo; mae'n darparu'r mwyafrif o'i gyllid ar ffurf grantiau ac yn rhagnodi telerau llawer o drafodion y Cyngor gyda phartïon eraill (e.e. biliau'r dreth gyngor). Caiff grantiau a ddaeth i law oddi wrth adrannau'r Llywodraeth eu nodi yn Nodiadau 8 a 9 uchod.

Aelodau

Mae gan Aelodau'r Cyngor reolaeth uniongyrchol dros bolisiau ariannol a gweithredu'r Cyngor. Caiff buddiannau allanol aelodau eu cadw mewn cofrestr, sydd ar gael i'w harchwilio ar wefan y Cyngor. Dangosir cyfanswm y lwfansau a dalwyd i aelodau yn Nodyn 16. Roedd taliadau a wnaed i sefydliadau yr oedd gan Aelodau fuddiant ynddynt yn cynnwys Gofal a Thrsio (Pen-y-bont ar Ogwr) £1,256,323 (£1,438,302 yn 2021-22), Cyngor Ar Bopeth Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr £303,519 (£275,112 yn 2021-22) a Chymdeithas Mudiadau Gwirfoddol Sir Pen-y-bont £618,256 yn 2021-22 (£749,780 yn 2021-22). Ym mhob achos, fe wnaed y grantiau gan roi ystyriaeth briodol i ddatganiadau o fuddiant. Ni chymerodd yr aelodau perthnasol ran mewn unrhyw drafodaeth na phroses benderfynu mewn perthynas â'r grantiau. Roedd taliadau eraill a wnaed i sefydliadau y datganodd aelodau fuddiant ynddynt yn gyfanswm o £1,208,822 (£684,834 yn 2021-22) fel a ddangosir yn y tabl isod;

	2022-23 £
Cyngor Tref Pen-coed	10,172
Clwb Rygbi Bryncethin	11,285
HOKDigi	12,050
Cyngor Cymuned Cefn Cribwr	17,562
Baobab Bach	20,107
Cymdeithas Canolfan Sarn	22,385
Run 4 Wales	23,000
Clwb Rygbi Athletig Pen-y-bont	26,300
Clwb Bowls Clwb Athletig Cefn Cribwr	27,412
Cyngor Tref Maesteg	29,938
Cyngor Cymuned Corneli	30,037
Cynllun Mentora a Mwy y Bont	30,592
Bwrdd Rheoli V2C	55,731
Clwb Rygbi Cwms Maesteg	65,989
Cyngor Cymuned Cwm Garw	79,332
Brynawel Rehab, Llanharan	103,865
Cwmpas (Busnesau Cymdeithasol Cymru)	111,647
Undeb Credyd Sir Pen-y-bont	124,285
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru	159,277
Tai Hafod	196,772
Amryw a oedd yn llai na £10k	51,084
Balans ar 31 Mawrth	1,208,822

Roedd balansau a oedd yn ddyledus gan y Cyngor ar 31 Mawrth 2023 yn cynnwys Gofal a Thrwsio £28,376 (£176,075 yn 2021-22) a Bridgend Lifesavers Credit Union Ltd £9,035 (Dim yn 2021-22). Roedd symiau a oedd yn ddyledus i'r Cyngor ar 31 Mawrth 2023 yn cynnwys Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru £103,370 (dim yn 2021-22), Cymdeithas Canolfan Sarn £8,318 (£8,318 yn 2021-22), Cyngor Tref Maesteg £dim (£29,437 yn 2021-22) a Chyngor Tref Porthcawl £5,568 (£10,094 yn 2021-22).

Prif Swyddogion

Yn ystod 2022-23 eisteddodd y Pennaeth Gofal Cymdeithasol i Oedolion ar Fwrdd WSP Glamorgan Consultancy (a adwaenid yn flaenorol fel Capita Glamorgan Consultancy Ltd). Mae'r Cyngor yn berchen ar 14.7% o gyfranddaliadau'r cwmni ac mae ganddo hawliau pleidleisio sy'n cyfateb â'r gwerth yma ar y Bwrdd. Yn ystod 2022-23 codwyd £1,229,566 (2021-22: £958,936) ar y Cyngor mewn perthynas â nwyddau, gwasanaethau a gwaith cyfalaf. Roedd y balans a oedd yn ddyledus gan y Cyngor ar 31 Mawrth 2023 yn £232,604 (£37,647 yn 2021-22). Hefyd, mae Pennaeth Gweithrediadau'r Gwasanaethau Cymunedol yn eistedd ar Fwrdd CSC Foundry Ltd, cyfrwng at ddibenion arbennig sy'n is-gwmni a berchnogir yn llawn gan Gydbwyllgor y Fargen Ddinesig. Mae manylion y taliadau a wnaed i Fargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd wedi'u cynnwys yn nodyn 18 ar y cyfrifon.

Cydbwyllgorau Eraill

Dangosir manylion y symiau a dalwyd dan Gydbwyllgorau yn Nodyn 18.

Cydbwyllgor Archifau Morgannwg

Rheolir a gweinyddir Archifdy Morgannwg gan Gydbwyllgor Archifau Morgannwg dan bwerau a roddwyd iddo gan Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994.

Amlogfa Llangrallo

Rheolir Amlogfa Llangrallo gan Gydbwyllgor o Aelodau o CBS Pen-y-bont ar Ogwr, CBS Rhondda Cynon Taf a Chyngor Bro Morgannwg. Mae datganiadau ariannol ar gyfer y Cydbwyllgor hwn ar gael ar wefan CBS Pen-y-bont ar Ogwr (www.bridgend.gov.uk).

Amlogfa Margam

Mae Amlogfa Margam yn cael ei rheoli gan Gydbwyllgor o Aelodau o Gyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot, sy'n rheoli'r Amlogfa. Mae datganiadau ariannol ar gyfer y Cydbwyllgor hwn ar gael ar wefan CBS Castell-nedd Port Talbot (www.npt.gov.uk)

Cyrff Cyhoeddus Eraill

Mae gan y Cyngor nifer o drefniadau cyfuno cyllidebau gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg fel a nodir yn Nodyn 14. Mae hefyd yn talu ffi reoli i Ymddiriedolaeth Awen, sy'n sefydliad dielw, am wasanaethau sy'n gysylltiedig â diwylliant. £2,817,529 oedd y swm a dalwyd i Awen yn 2022-23 (2021-22: £3,732,670). Mae'r balans sy'n ddyledus gan y Cyngor i Awen ar 31 Mawrth 2023 yn £27,263 (2021-22 - dim) ac roedd balans gweddillol o £15,723 yn ddyledus i'r Cyngor ar 31 Mawrth 2023 (2021-22 - £61,151). Mae Bwrdd Ymddiriedolaeth Ddiwylliannol Awen yn cynnwys dau Gynghorydd fel Aelodau'r Bwrdd.

Nodiadau ar y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn

20. Addasiadau rhwng y Sail Gyfrifyddu a'r Sail Ariannu dan y Rheoliadau

Mae'r nodyn hwn yn nodi'r addasiadau a wneir i gyfanswm yr Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a gydnabyddir gan y Cyngor yn y flwyddyn yn unol ag arfer cyfrifyddu priodol i'r adnoddau a nodir gan ddarpariaethau statudol eu bod ar gael i'r Cyngor i gwrdd â gwariant cyfalaf a refeniw yn y dyfodol.

Mae'r canlynol yn nodi disgrifiad o'r cronfeydd wrth gefn y gwneir yr addasiadau yn eu herbyn.

Balans Cronfa'r Cyngor

Hon yw'r gronfa statudol y mae'n ofynnol talu holl derbyniadau'r Cyngor i mewn iddi ac a ddefnyddir i gwrdd â holl rwymedigaethau'r Cyngor, ac eithrio i'r graddau y gallai rheolau statudol ddarparu fel arall. Gall y rheolau hyn nodi hefyd ym mha flwyddyn ariannol y dylai rhwymedigaethau a thaliadau effeithio ar Falans Cronfa'r Cyngor, nad yw o anghenraid yn unol ag arfer cyfrifyddu priodol. Felly mae Balans Cronfa'r Cyngor yn crynhoi'r adnoddau y mae'r Cyngor wedi'i rymuso'n statudol i'w gwario ar ei wasanaethau neu ar fuddsoddiad cyfalaf (neu'r diffyg neu'r adnoddau y mae'n ofynnol i'r Cyngor ei/eu (h)adfer) ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf

Mae'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf yn dal yr enillion o waredu tir neu asedau eraill, y cyfyngir arnynt gan statud rhag cael eu defnyddio at ddibenion heblaw i ariannu gwariant cyfalaf newydd, neu i gael eu neilltuo i gyllido gwariant cyfalaf hanesyddol. Mae'r balans ar y gronfa wrth gefn yn dangos yr adnoddau nad ydynt eto wedi cael eu cymhwyso at y dibenion hyn ar ddiwedd y flwyddyn.

Grantiau Cyfalaf Heb Eu Cymhwyso

Mae'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf Heb Eu Cymhwyso yn dal y grantiau a chyfraniadau a gafwyd tuag at brosiectau cyfalaf y mae'r Cyngor wedi bodloni'r amodau ar eu cyfer a fyddai fel arall yn golygu ei bod yn ofynnol ad-dalu'r arian, ond nad ydynt wedi cael eu cymhwyso eto i gwrdd â gwariant. Cyfyngir ar y balans gan delerau grant o ran y gwariant cyfalaf y gellir ei gymhwyso yn ei erbyn a/neu'r flwyddyn ariannol y gall hyn ddigwydd ynddi.

Cronfeydd Wrth Gefn Anefnyddiadwy

Mae hyn yn cynnwys y Gronfa Wrth Gefn Ailbrisio sy'n cynnwys yr enillion a wnaed gan y Cyngor sy'n deillio o godiadau yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar; y Gronfa Wrth Gefn Pensiynau sy'n amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r gwahanol drefniadau ar gyfer rhoi cyfrif am fuddion ar ôl cyflogaeth ac ar gyfer ariannu buddion yn unol â darpariaethau statudol; y Cyfrif Addasu Cyfalaf sy'n amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r gwahanol drefniadau ar gyfer rhoi cyfrif am ddefnyddio asedau anghyfredol ac ar gyfer cyllido gweithgarwch i gaffael, adeiladu neu wella'r asedau hynny dan ddarpariaethau statudol; y Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol sy'n amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r gwahanol drefniadau ar gyfer rhoi cyfrif am incwm a threuliau sy'n gysylltiedig ag offerynnau ariannol penodol ac ar gyfer ysgwyddo colledion neu gael budd o enillion yn unol â darpariaethau statudol; a'r Cyfrif Absenoldebau Digolledol Cronol Byrdymor sy'n amsugno'r gwahaniaethau a fyddai'n codi fel arall ar Falans Cronfa'r Cyngor o Gronni hawliau i wyliau a enillwyd ond nas cymerwyd yn y flwyddyn.

Mae'r tablau isod yn nodi'r addasiadau ar gyfer 2021-22 at ddibenion cymharol a'r addasiadau ar gyfer 2022-23.

2021-22	Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy			Cronfeydd Wrth Gefn Annefnyddiadwy £'000
	Balans Cronfa'r Cyngor £'000	Y Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf £'000	Grantiau Cyfalaf Heb Eu Cymhwyso £'000	
Addasiad i'r Adnoddau Refeniw				
<i>Symiau'r gwahaniaethau rhwng incwm a gwariant a gynhwysir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar y naill law a'r refeniw ar gyfer y flwyddyn ar y llaw arall a gyfrifwyd yn unol â darpariaethau statudol:</i>				
Costau pensiynau (wedi'u trosglwyddo i'r (neu o'r) Cyfrif Wrth Gefn Pensiynau)	29,750			(29,750)
Offerynnau Ariannol (wedi'u trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol)	(10)			10
Tâl Gwyliau (wedi'i drosglwyddo i'r Gronfa Wrth Gefn Absenoldebau Cronnol)	273			(273)
Gwrthdroi cofnodion a gynhwyswyd yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau mewn perthynas â gwariant cyfalaf (codir yr eitemau hynny ar y Cyfrif Addasu Cyfalaf)	7,084			(7,084)
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Refeniw	37,097	-	-	(37,097)
Addasiadau rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf				
Trosglwyddo enillion o werthu asedau anghyfredol o refeniw i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	(254)	254		
Darpariaeth statudol ar gyfer ad-dalu dyledion (trosglwyddiad o'r Cyfrif Addasu Cyfalaf)	(7,324)			7,324
Gwariant cyfalaf a gyllidwyd o falansau refeniw (trosglwyddiad i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf)	(1,020)			1,020
Cyfanswm addasiadau rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf	(8,598)	254	-	8,344
Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf				
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf				-
Cymhwyso grantiau cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	(18,844)			18,844
Taliadau arian parod mewn perthynas â derbyniadau cyfalaf gohiriedig			5,759	(5,759)
Cyfanswm addasiadau i Gronfeydd Wrth Gefn Cyfalaf	(18,844)	-	5,759	13,085
BDdPRC	(235)			235
Cyfanswm Addasiadau	9,419	254	5,759	(15,433)

2022-23	Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy			Cronfeydd Wrth Gefn Annefnyddiadwy £'000
	Balans Cronfa'r Cyngor £'000	Y Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf £'000	Grantiau Cyfalaf Heb Eu Cymhwyso £'000	
Addasiad i'r Adnoddau Refeniw				
<i>Symiau'r gwahaniaethau rhwng incwm a gwariant a gynhwysir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar y naill law a'r refeniw ar gyfer y flwyddyn ar y llaw arall a gyfrifwyd yn unol â darpariaethau statudol:</i>				
Costau pensiynau (wedi'u trosglwyddo i'r (neu o'r) Cyfrif Wrth Gefn Pensiynau)	29,400			(29,400)
Offerynnau Ariannol (wedi'u trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol)	(10)			10
Tâl Gwyliau (wedi'i drosglwyddo i'r Gronfa Wrth Gefn Absenoldebau Cronnol)	969			(969)
Gwrthdroi cofnodion a gynhwyswyd yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau mewn perthynas â gwariant cyfalaf (codir yr eitemau hynny ar y Cyfrif Addasu Cyfalaf)	22,541			(22,541)
Cyfanswm Addasiadau i Adnoddau Refeniw	52,900			(52,900)
Addasiadau rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf				
Trosglwyddo enillion o werthu asedau anghyfredol o refeniw i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	(3,834)	3,834		-
Darpariaeth statudol ar gyfer ad-dalu dyledion (trosglwyddiad o'r Cyfrif Addasu Cyfalaf)	(6,524)			6,524
Gwariant cyfalaf a gyllidwyd o falansau refeniw (trosglwyddiad i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf)	(256)			256
Cyfanswm addasiadau rhwng Adnoddau Refeniw a Chyfalaf	(10,614)	3,834		6,780
Addasiadau i Adnoddau Cyfalaf				
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf		29		(29)
Cymhwyso grantiau cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	(19,462)			19,462
Taliadau arian parod mewn perthynas â derbyniadau cyfalaf gohiriedig			(1,536)	1,536
Symiau eraill		92		(92)
Cyfanswm addasiadau i Gronfeydd Wrth Gefn Cyfalaf	(19,462)	121	(1,536)	20,877
BDdPRC	(1,831)			1,831
Cyfanswm Addasiadau	20,993	3,955	(1,536)	(23,412)

Nodiadau ar y Fantolen

21. Asedau Anghyfredol

a) Ymrwymadau cyfalaf

Ar 31 Mawrth roedd gan y Cyngor yr ymrwymadau cyfalaf perthnasol canlynol.

2021-22 £'000		2022-23 £'000
	Cyswllt Metro Porthcawl	3,261
-	Cosy Corner	875
-	Neuadd y Dref Maesteg	2,167
-	Cyfanswm	6,303

b) Nodiadau ar Asedau Anghyfredol

Ysgolion Gwirfoddol a Gynorthwyir a Gwirfoddol a Reolir

Mae'r Cyngor yn cydnabod yr unig Ysgol Wirfoddol a Reolir ar ei Fantolen. Ysgol Gynradd yr Eglwys Yng Nghymru Pen-y-Fai yw hon. Nid asedau'r Cyngor yw'r pedair ysgol gynradd wirfoddol a gynorthwyir ac un ysgol gyfun wirfoddol a gynorthwyir ac felly nid ydynt wedi'u cynnwys yn y Fantolen.

c) Prisio Asedau Anghyfredol

Mae Asedau Anghyfredol wedi'u cynnwys yn y Fantolen ar y sail brisio a nodir yn y Datganiad o Bolisiâu Cyfrifyddu. Caiff yr holl asedau eu prisio ar sail 3 blynedd dreigl ar 31 Rhagfyr gydag adolygiad hyd at 31 Mawrth, a gadarnhaodd na fu unrhyw newidiadau sylweddol mewn gwerth yn ystod y cyfnod hwnnw. Ar gyfer 2022-23 cynhaliwyd prisiau ychwanegol i sicrhau bod yr asedau fel y cânt eu datgan yn y Fantolen yn berthnasol gywir. Cyflawnwyd y prisiau hyn gan Syrfewyr y Cyngor yn unol â Nodiadau Ymarfer a Chyfarwyddyd Datganiadau Prisio Asedau Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig ar gyfer asedau heblaw rhai buddsoddi, gydag asedau buddsoddi'n cael eu prisio'n annibynnol gan Cooke & Arkwright. Fe wnaeth Cooke & Arkwright brisio nifer o asedau dros ben hefyd.

Crynodeb o Eiddo, Offer a Chyfarpar Wedi'i Ailddatgan	Tir ac Adeiladau Eraill	Cerbyd, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Asedau Dros Ben	Asedau Sydd Wrthi' n Cael Eu Hadeilladu	Cyfanswm Asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar	Asedau PFI a Gynhwysir yn Eiddo, Offer a Chyfarpar
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiad							
Ar 1 Ebrill 2021	449,340	14,929	4,987	14,090	2,332	485,678	22,868
Ychwanegiadau	7,819	1,156	38	5	3,410	12,428	
Dibrisiant ac Amhariad Croedig wedi'u priodoli i Leihau'r Swm Cario Gros	(25,450)	-	-	-	-	(25,450)	(3,635)
Codiadau/(gostyngiadau) ailbriso a gydnabyddir yn y Gronfa Wrth Gefn Ailbriso	60,230	-	-	(76)	-	60,154	6,783
Codiadau/(gostyngiadau) ailbriso a gydnabyddir yn y Gwarged/ Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	13,938	-	-	-	-	13,938	9
Datgydnabod - Gwarediadau	(842)	-	-	-	-	(842)	
Datgydnabod - arall	(1,335)	-	-	-	-	(1,335)	-
Asedau wedi'u hailddosbarthu (i)/o Asedau a Ddelir i'w Gwerthu	-	-	-	-	-	-	-
Symudiadau Eraill mewn Cost neu Brisiad	(3,562)	-	-	(29)	3,591	-	-
Asedau BDdPRC		394			(159)	235	
Ar 31 Mawrth 2022	500,138	16,479	5,025	13,990	9,174	544,806	26,025
Dibrisiant ac Amhariadau Cronnog							
Ar 1 Ebrill 2021	(18,777)	(7,086)	(36)	-	-	(25,899)	(2,429)
Codiant Dibrisio am y flwyddyn	(10,674)	(1,821)	(3)	-	-	(12,498)	(1,213)
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig wedi'u priodoli i Leihau'r Swm Cario Gros	25,450	-	-	-	-	25,450	3,635
Amhariad cronedig wedi'i ddileu (lle nad oedd balans cyfrif ar 1 Ebrill)	-	-	-	-	-	-	-
Dibrisiant cronedig wedi'i briodoli i Leihau'r SCG	-	-	-	-	-	-	-
Colledion/(Gwrthdroadau) Amhariad a gydnabyddir yn y Gronfa Wrth Gefn Ailbriso	(28)	-	-	-	-	(28)	-
Colledion/(Gwrthdroadau) Amhariad a gydnabyddir yn y Gwarged/Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	(2,103)	-	-	-	-	(2,103)	-
Datgydnabod - gwarediadau	15	-	-	-	-	15	-
Datgydnabod - eraill	1,335	-	-	-	-	1,335	
Symudiadau Eraill	42	1	-	-	(42)	1	
Dibrisiant BDdPRC		(56)				(56)	
Ar 31 Mawrth 2022	(4,740)	(8,962)	(39)	0	(42)	(13,783)	(7)
GLIN ar 1 Ebrill 2021	430,563	7,843	4,951	14,090	2,332	459,779	20,439
GLIN ar 31 Mawrth 2022	495,398	7,517	4,986	13,990	9,132	531,023	26,018

Crynodeb o Eiddo, Offer a Chyfarpar	Tir ac Adeiladau Eraill	Cerbyd, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Asedau Dros Ben	Asedau Sydd Wrthi' n Cael Eu Hadeiladu	Cyfanswm Asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar	Asedau PFI a Gynhwysir yn Eiddo, Offer a Chyfarpar
	£'000						
Cost neu Brisiad							
Ar 1 Ebrill 2022	500,138	16,479	5,025	13,990	9,174	544,806	26,025
Ychwanegiadau	4,854	1,990	68	7	8,041	14,960	
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig wedi'u priodoli i Leihau'r Swm Cario Gros	(10,914)					(10,914)	(1,315)
Codiadau/(gostyngiadau) ailbriso a gydnabyddir yn y Gronfa Wrth Gefn Ailbriso	26,749			(1,211)		25,538	2,380
Codiadau/(gostyngiadau) ailbriso a gydnabyddir yn y Gwarged/ Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	3,234		(83)	(94)		3,057	
Datgydnabod - Gwarediadau	(166)	(87)		(205)		(458)	
Datgydnabod - arall	(1,535)					(1,535)	
Asedau wedi'u hailddosbarthu (i)/o Asedau a Ddelir i'w Gwerthu				(65)		(65)	
Symudiadau Eraill mewn Cost neu Brisiad	1,012				(1,012)	-	
Asedau BDdPRC		198			60	258	
Ar 31 Mawrth 2023	523,372	18,580	5,010	12,422	16,263	575,647	27,090
Dibrisiant ac Amhariadau Cronnol							
Ar 1 Ebrill 2022	(4,740)	(8,962)	(39)	0	(42)	(13,783)	(7)
Codiant Dibrisio am y flwyddyn	(11,868)	(1,982)	(3)			(13,853)	(1,316)
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig wedi'u priodoli i Leihau'r Swm Cario Gros	10,913					10,913	1,316
Amhariad cronedig wedi'i ddileu (lle nad oedd balans cyfrif ar 1 Ebrill)							
Dibrisiant cronedig wedi'i briodoli i Leihau'r SCG							
Colledion/(Gwrthdroadau) Amhariad a gydnabyddir yn y Gronfa Wrth Gefn Ailbriso							
Colledion/(Gwrthdroadau) Amhariad a gydnabyddir yn y Gwarged/Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau							
Datgydnabod - gwarediadau	8	87				95	
Datgydnabod - eraill							
Symudiadau Eraill							
Dibrisiant BDdPRC		(116)				(116)	
Ar 31 Mawrth 2023	(5,687)	(10,973)	(42)	0	(42)	(16,744)	(7)
GLIN ar 1 Ebrill 2022	495,398	7,517	4,986	13,990	9,132	531,023	26,018
GLIN ar 31 Mawrth 2023	517,685	7,607	4,968	12,422	16,221	558,903	27,083

Yn unol â'r Rhyddhad Dros Dro a gynigir gan y Diweddariad i'r Cod ar asedau seilwaith nid yw'r nodyn hwn yn cynnwys datgelu cost gros a dibrisiant cronol ar gyfer asedau seilwaith oherwydd bod arferion adrodd hanesyddol a diffygion gwybodaeth canlyniadol yn golygu na fyddai hyn yn cynrychioli'r sefyllfa asedau yn gywir i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol.

Mae'r Cyngor wedi dewis peidio â datgelu'r wybodaeth hon gan bod yr arferion yr adroddwyd arnynt yn flaenorol a diffygion gwybodaeth canlyniadol yn golygu nad yw cost gros a dibrisiant cronol yn cael eu mesur yn gywir ac ni fyddent yn darparu'r sail i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol wneud penderfyniadau economaidd neu benderfyniadau eraill sy'n ymwneud ag asedau seilwaith.

2021-22 £'000	Seilwaith	2022-23 £'000
69,593	Gwerth Llyfr Net ar 1 Ebrill	76,312
11,919	Ychwanegiadau	11,217
-	Datgydnabod	(84)
(5,181)	Dibrisiant	(5,274)
(19)	Amhariad	-
76,312	Gwerth Llyfr Net ar 31 Mawrth	82,171

Mae'r Cyngor wedi penderfynu yn unol â Rheoliad 24L o Reoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifeg) (Cymru) 2003 (fel y'u diwygiwyd) bod y symiau cario sydd i'w datgydnabod ar gyfer asedau seilwaith pan geir gwariant newydd yn ddim.

Crynodeb o Eiddo, Offer a Chyfarpar

2021-22 £'000	Cysoni Eiddo, Offer a Chyfarpar	2022-23 £'000
76,312	Asedau Seilwaith	82,171
531,023	Asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar Eraill	558,903
607,335	Cyfanswm Asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar	641,074

d) Asedau Anniriaethol.

Mae'r Ased Anniriaethol yn cyfeirio at System Wybodaeth Gofal Cymunedol Cymru, WCCIS. Ar 31 Mawrth 2023 roedd oes weddillol yr ased yn 3 blynedd.

2021-22 £'000		2022-23 £'000
6,040	Cost neu brisiad Ar 1 Ebrill	6,040
6,040	Ar 31 Mawrth	6,040
(3,569)	Amorteiddiad ac amhariadau cronodig Ar 1 Ebrill	(4,130)
(561)	Amorteiddiad am y flwyddyn	(482)
(4,130)	Ar 31 Mawrth	(4,612)
2,471	Gwerth Llyfr Net ar 1 Ebrill	1,910
1,910	Gwerth Llyfr Net ar 31 Mawrth	1,428

e) Ffynonellau cyllid ar gyfer Gwariant Cyfalaf

2021-22 £'000		2022-23 £'000
(10,569)	Benthyciadau	(6,811)
(17,830)	Grantiau'r Llywodraeth	(21,073)
-	Gwrthdroi cyllid blaenorol ar gyfer derbyniadau cyfalaf	29
(1,020)	Cyfraniad referniw	(256)
(322)	Cyfraniadau eraill	(1,119)
(29,741)	Cyfanswm	(29,230)

f) Gwariant Refeniw a Ariennir o Adnoddau Cyfalaf o dan Statud

Mae'r rhain yn ymwneud â gwariant cyfalaf nad yw'n arwain at ased anghyfredol diriaethol. Maen nhw'n cynnwys grantiau adnewyddu a chyfraniadau tuag at wariant cyfalaf a ysgwyddwyd gan bartion eraill.

2021-22 £'000	BDdPRC 2021-22 £'000	Cyfanswm 2021-22 £'000		2022-23 £'000	BDdPRC 2022-23 £'000	Cyfanswm 2022-23 £'000
5,394	37	5,431	Gwariant Refeniw a Ariennir o Adnoddau Cyfalaf o dan Statud	3,054	1,465	4,519
(5,066)	(37)	(5,103)	Grantiau a Chyfraniadau	(1,287)	(1,465)	(2,752)
328	-	328	Cyfanswm	1,767	-	1,767

g) Gofyniad cyllido cyfalaf a chyllido gwariant cyfalaf

2021-22 £'000		2022-23 £'000
	Gofyniad Cyllido Cyfalaf	
172,971	Gofyniad Cyllido Cyfalaf Agoriadol	176,216
	Buddsoddiad Cyfalaf	
24,347	Eiddo, Offer a Chyfarpar ac Asedau Anniriaethol	26,176
5,394	Gwariant Refeniw a Ariennir o Adnoddau Cyfalaf o dan Statud	3,054
	Ffynonellau Cyllid	
(18,152)	Grantiau a Chyfraniadau	(22,192)
-	Derbyniadau cyfalaf wedi'u cymhwyso	29
(1,020)	Cyfraniadau Refeniw	(256)
(2,970)	Darpariaeth Isafswm Refeniw	(3,529)
(3,553)	DIR Benthycia Heb Gymorth	(2,132)
(801)	DIR Ysgol PFI	(863)
176,216	Gofyniad Cyllido Cyfalaf Cau	176,503
	Esboniad dros Symudiadau yn y Flwyddyn	
983	Cynnydd/(Gostyngiad) yn yr Angen Sylfaenol i Fenthycia (a gefnogwyd gan gymorth ariannol y Llywodraeth)	424
3,063	Cynnydd/(Gostyngiad) yn yr Angen Sylfaenol i Fenthycia (nas cefnogwyd gan gymorth ariannol y Llywodraeth)	726
(801)	Asedau wedi'u caffael dan y Contract PFI	(863)
3,245	Cynnydd/(Gostyngiad) yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf	287

h) Derbyniadau Cyfalaf Ymlaen Llaw

Mae hyn yn cynnwys cyfuniad o grantiau cyfalaf a gafwyd ymlaen llaw mewn perthynas â chynlluniau cyfalaf arfaethedig ar gyfer 2022-23 a oedd yn £0.579 miliwn (2021-22: £2.649 miliwn) ynghyd â chyfraniadau adran 106 a gafwyd gan ddatblygwyr a fydd yn cael eu neilltuo i, ac yn cael eu defnyddio i ariannu, cynlluniau yn awr ac yn y dyfodol yn unol â gofynion penodol y cytundebau o £7.497 miliwn (2021-22: £6.223 miliwn).

i) Grantiau Cyfalaf Heb eu Cymhwysu

Mae hyn yn cynnwys cyfuniad o grantiau cyfalaf a gafwyd lle nad yw'r gwariant i'w gyllido o'r grantiau wedi cael ei ysgwyddo eto a'i fod felly'n cael ei ddal i'w ddefnyddio yn y dyfodol. Mae'r gwerth hwn o ran grantiau a ddelir yn £4.511m yn 2022-23 (£6.047m yn 2021-22).

22. Unedau Eiddo Buddsoddi

Mae'r tabl canlynol yn crynhoi'r symudiad yng ngwerth teg unedau eiddo buddsoddi dros y flwyddyn:

2021-22 £'000	BDdPRC £'000	Cyfanswm £'000		2022-23 £'000	BDdPRC £'000	Cyfanswm £'000
5,090	2,731	7,821	Balans Agoriadol ar 1 Ebrill	5,585	2,733	8,318
495	2	497	Enillion / (colledion) net o addasiadau gwerth teg	260	3,269	3,529
5,585	2,733	8,318	Balans ar 31 Mawrth	5,845	6,002	11,847

23. Dyledwyr Byrdymor

Mae'r rhain yn cynrychioli'r arian sy'n ddyledus i'r Cyngor ar ôl gwneud darpariaeth ar gyfer dyledion efallai na fyddant yn cael eu hadennill ac fe'u dadansoddir fel a ganlyn;

2021-22 £'000		2022-23 £'000
9,236	Symiau Derbyniadwy drwy Fasnach	8,814
5,169	Rhagdaliadau	2,934
53,803	Symiau Derbyniadwy Eraill	49,244
581	BDdPRC	1,175
68,789	Balans ar 31 Mawrth	62,167

Mae'r Cyngor yn casglu taliadau Ardrethi Annomestig Cenedlaethol ar ran Llywodraeth Cymru. Gan bod y Cyngor, ar 31 Mawrth 2023, wedi talu mwy o arian parod nag a gasglodd, cafodd y swm dros ben hwn ei gynnwys yn y Fantolen fel dyledwr o £2.280 miliwn. Dyledwr o £1.829 miliwn oedd y swm cyfatebol ar gyfer 2021-22.

24. Asedau a Ddelir i'w Gwerthu

2021-22 £'000		2022-23 £'000
2,500	Balans ar 1 Ebrill	2,500
-	Asedau a ddosbarthwyd o'r newydd fel rhai a ddelir i'w gwerthu: Eiddo, Offer a Chyfarpar	65
-	Asedau Wedi'u Gwerthu	(2,500)
2,500	Balans ar 31 Mawrth	65

25. Credydwy Byrdymor

Mae'r rhain yn cynrychioli arian sy'n ddyledus i'r Cyngor ac fe'u dadansoddir fel a ganlyn:

2021-22 £'000		2022-23 £'000
(4,694)	Symiau Taladwy drwy Fasnach	(7,495)
(47,421)	Symiau Taladwy Eraill	(44,002)
(4,635)	BDdPRC	(3,590)
(56,749)	Balans ar 31 Mawrth	(55,087)

26. Darpariaethau

Mae gan y Cyngor ddarpariaethau fel a nodir isod:

	Yswiriant £'000	Darpariaethau Eraill £'000	Cyfanswm £'000
Balans ar 1 Ebrill 2022	5,154	3,733	8,887
Darpariaethau ychwanegol a wnaed yn 2022-23	827	-	827
Symiau a ddefnyddiwyd/a ryddhawyd yn 2022-23	(970)	-	(970)
BDdPRC		28	28
Balans ar 31 Mawrth 2023	5,011	3,761	8,772

Darpariaethau < 1 fl	722	3,500	4,222
Darpariaethau > 1 fl	4,289	261	4,550
Balans ar 31 Mawrth 2023	5,011	3,761	8,772

Darpariaeth Yswiriant (Hunanariannu / MMI)Hunan-gronfa

Mae gan y Cyngor gronfa hunan-yswiriant. Mae'r Ddarpariaeth Yswiriant hon wedi'i neilltuo i gwrdd â'r gost amcangyfrifedig i'r Cyngor sy'n gysylltiedig â rhwymedigaeth weddillol am flynyddoedd polisi hyd at 2022-23 ar gyfer Atebolrwydd Cyflogwr, Atebolrwydd Cyhoeddus ac Eiddo. Fodd bynnag, mae gwir gost hawliadau unigol ac amseriad taliadau yn ansicr. Mae gan y Cyngor hefyd gronfa wrth gefn wedi'i chlustnodi ar gyfer Yswiriant sy'n gweithredu fel arian wrth gefn ychwanegol i'r gronfa, y tu hwnt i gyfanswm y rhwymedigaeth weddillol, i ddarparu ar gyfer digwyddiadau annisgwyl, dirywiad gwaeth na'r disgwyl yn y cronfeydd wrth gefn cyfredol a cholledion uwch nag a ddisgwyliwyd yn y dyfodol o ran amllder a chost.

Darpariaethau Eraill

Ym mis Awst 2019, rhoddodd y Llys Apêl yn Brazel v Ymddiriedolaeth Harper ddyfarniad ynghylch cyfrifo hawl i wyliau blynyddol sy'n effeithio ar staff parhaol a gyflogir ar contract yn ystod y tymor, gan nodi na allai eu hawl sylfaenol statudol i wyliau blynyddol gael ei haddasu yn ôl cyfran i adlewyrchu nifer yr wythnosau a weithir mewn gwirionedd. Mae'r Cyngor wedi bod yn adolygu ei contractau presennol a blaenorol i sicrhau ei fod yn cydymffurfio â'r dyfarniad newydd ac mae wedi sefydlu'r ddarpariaeth hon i dalu am y rhwymedigaeth ariannol bosibl sy'n gysylltiedig ag unrhyw addasiadau wedi'u hôl-ddyddio.

27. Rhwymedigaethau PFI a Rhwymedigaethau Hirdymor Eraill

2021-22 £'000		Symudiad yn y Flwyddyn £'000	Wedi'i Symud i Gredydwy Byrdymor £'000	2022-23 £'000
13,902	Prydles PFI Ysgol Maesteg		(928)	12,974
127	Y Ganolfan Arloesi		(127)	-
100	Contract Gwastraff		(50)	50
2,385	BDdPRC	1,742		4,127
16,514	Balans ar 31 Mawrth	1,742	(1,105)	17,151

Mae'r Rhwymedigaeth Prydles Cyllid PFI yn cyfateb i werth teg yr ased sefydlog ar gyfer yr Ysgol PFI ar y dyddiad y daeth yr ased ar Fantolen y Cyngor, sef £21.898 miliwn (Gorffennaf 2008). Bydd hyn yn cael ei leihau dros oes y contract PFI yn ôl gwerth y taliad unedol y tybir ei fod yn gyfystyr â'r elfen prydles cyllid bob blwyddyn. Ar gyfer 2022-23, £863,000 oedd swm y lleihad ac mae £929,000 wedi'i drosglwyddo i Gredydwy'r Byrdymor gan adael rhwymedigaeth hirdymor weddillol o £12.974 miliwn ar y cynllun PFI ar ddiwedd y flwyddyn.

Cydnabuwyd Rhwymedigaeth Ariannol y Ganolfan Arloesi o £0.917 miliwn yn 2009-10 fel benthyciad mewn sylwedd. Mae hyn yn cael ei leihau dros y pedair blynedd ar ddeg sy'n weddill o'r benthyciad. £116,000 oedd swm y lleihad yn 2022-23 a throsglwyddwyd £116,000 a £127,000 i Gredydwy'r Byrdymor gan olygu nad oedd unrhyw rhwymedigaeth ariannol hirdymor yn dal yn ddyledus ar 31 Mawrth 2023.

Mae rhwymedigaeth y Contract Gwastraff yn ad-daladwy mewn rhandaliadau o £50,000 y flwyddyn.

28. Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy

Mae'r nodiadau canlynol yn manylu ar Gronfeydd Defnyddiadwy'r Cyngor:

a) Cronfa Wrth Gefn Ddefnyddiadwy Derbyniadau Cyfalaf

Mae hyn yn cynrychioli derbyniadau cyfalaf sydd ar gael i gyllido gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod.

2021-22 £'000		2022-23 £'000
21,519	Balans ar 1 Ebrill	21,773
254	Derbyniadau Cyfalaf a Dderbyniwyd	3,926
-	Derbyniadau a Ddefnyddiwyd i Gyllido Gwariant Cyfalaf	29
21,773	Balans ar 31 Mawrth	25,728

b) Cronfeydd Wrth Gefn Wedi'u Clustnodi

Caiff y Cronfeydd Wrth Gefn Wedi'u Clustnodi yn y Fantolen ar 31 Mawrth 2022 eu nodi isod:

Balans Agoriadol 2021-22 £'000 WEDI'I AILDDATGAN	Cronfa Wrth Gefn	Symudiad yn ystod 2022-23		Balans Cau 2022- 23 £'000
		Ychwanegiadau/ Aiddosbarthu/ Dad- ddirwynedig £'000	Tyniad i Lawr gan Gyfarwyddiaethau £'000	
10,110	Cronfa'r Cyngor	-	(278)	9,832
40,024	Cronfeydd Wrth Gefn Corfforaethol:			
	Cyfraniad at y Rhaglen Gyfalaf	9,106	-	49,148
3,706	Cronfa Wrth Gefn Hawliadau Mawr	(1,575)	(1,582)	549
3,592	Ailgyflunio Gwasanaethau	-	(700)	2,892
11,873	Cronfeydd Wrth Gefn Corfforaethol Eraill	4,898	(8,629)	8,124
59,195	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn Corfforaethol	12,429	(10,911)	60,713
18,094	Cronfeydd Wrth Gefn Eraill:			
	Cronfeydd Wrth Gefn Cyfarwyddiaethau	3,552	(9,022)	12,624
5,970	Cronfa Wrth Gefn y Fargen Ddinesig	588	-	6,558
24,064	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn Cyfarwyddiaethau	4,140	(9,022)	19,182
14,228	Balans Dirprwyedig Ysgolion		(7,330)	6,898
97,487	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn heb gynnwys Cronfeydd Wrth Gefn Cydraddoli	16,569	(27,263)	86,793
9,245	Cronfeydd Wrth Gefn Cydraddoli a Grantiau	1,247	(4,789)	5,703
106,732	CYFANSWM HEB GYNNWYS CRONFA'R CYNGOR	17,816	(32,052)	92,496
116,842	CYFANSWM GAN GYNNWYS CRONFA'R CYNGOR	17,816	(32,330)	102,328

Cronfa'r Cyngor

Roedd y trosglwyddiad o Gronfa'r Cyngor ar gyfer 2022-23 yn £0.278 miliwn. O ganlyniad i hyn roedd y balans ar y Gronfa'n £9.832 miliwn ar 31 Mawrth 2023 (£10.110 miliwn ar 31 Mawrth 2022).

Cronfeydd Wrth Gefn Wedi'u Clustnodi Eraill

Roedd y balans ar Gronfeydd Wrth Gefn Wedi'u Clustnodi heb gynnwys Cronfa'r Cyngor yn ostyngiad net o £14.236 miliwn yn 2022-23 (cynnydd net o £23.885 miliwn yn 2021-22). Mae trosolwg o bob cronfa wrth gefn wedi'i chlustnodi'n cael ei hesbonio isod.

Cronfeydd Wrth Gefn Corfforaethol

Cyfraniad at y Rhaglen Gyfalaf

Sefydlwyd y gronfa wrth gefn wedi'i chlustnodi hon fel cyfraniad referniw at y rhaglen gyfalaf, er mwyn gallu symud ymlaen yn gyflymach gyda chynlluniau i leddfu'r pwysau ar y gyllideb referniw a chyflymu'r broses o realeiddio derbyniadau cyfalaf.

Cronfa Wrth Gefn Wedi'i Chlustnodi Hawliadau Mawr

Crëwyd y gronfa wrth gefn hon yn bennaf i gwrdd â'r diffyg ar y gronfa bensiwn, hawliadau cytundebol cyfalaf mawr a lliniaru hawliadau eraill posibl yn erbyn y Cyngor.

Costau Ailgyflunio Gwasanaethau / Diswyddiadau

Sefydlwyd y gronfa wrth gefn hon i gwrdd â chostau posibl sy'n ymwneud ag ailfodelu gwasanaethau a chostau diswyddiadau canlyniadol.

Cronfeydd Wrth Gefn Cyfarwyddiaethau

Cronfa Wrth Gefn y Fargen Ddinesig

Diben y gronfa wrth gefn hon yw darparu'r cyllid angenrheidiol ar gyfer cyfraniad cyfalaf y Cyngor at raglen Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd.

Materion Cyfarwyddiaethau

Mae'r cronfeydd wrth gefn hyn yn ymwneud â materion penodol i Gyfarwyddiaethau a ragwelir yn 2022-23. Mae enghreifftiau'n cynnwys cronfeydd wrth gefn i gefnogi pwysau o fewn y Gwasanaethau Cymdeithasol a Phlant Sydd â Phrofiad o Fod mewn Gofal; a buddsoddiad mewn adfywio ehangach.

Balansau Dirprwyedig Ysgolion

Mae'r balansau hyn yn cynrychioli effaith gronol gorwariant a thanwariant ar gyllidebau dirprwyedig ysgolion nad ydynt ar gael i'r Cyngor.

Dadansoddiad o Falansau Dirprwyedig Ysgolion

Balans Cau 2021-22 £'000	Mathau o Ysgolion	Niferoedd yn y Categori	Cyllid Ar Gael yn 2022-23 £'000	Gwariant 2022-23 £'000	Balans Cau 2022-23 £'000
6,994	Ysgolion Cynradd	48	59,822	56,947	2,875
6,524	Ysgolion Uwchradd	9	59,779	56,045	3,734
710	Ysgolion Arbennig	2	12,234	11,945	289
14,228	Cyfanswm	59	131,835	124,937	6,898

Mae ffigwr Balans Cau 2021-22 wedi'i gynnwys yng Nghyllideb 2022-23. Mae'r driniaeth gyfrifyddu hon lle cynhwysir balans cau'r flwyddyn flaenorol o fewn 'Cyllid Ar gael' ar gyfer y flwyddyn gyfredol yn berthnasol i Ysgolion yn unig ac nid yw'n berthnasol mewn unrhyw faes arall o fewn y cyfrifon.

Cronfeydd Wrth Gefn Cydraddoli a Grantiau

Mae hyn yn cynnwys cronfeydd wrth gefn grantiau lle, dan arfer cyfrifyddu priodol, dylid dadansoddi'r holl grantiau a chyfraniadau i weld a oes amodau penodol ynghlwm wrthynt. Pan fo'r amodau'n cael eu bodloni mewn gwirionedd mae'r grant yn cael ei gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ni waeth pa un a yw'r gwir wariant wedi'i ysgwyddo. Yn yr achosion hyn gall y Cyngor benderfynu trosglwyddo'r arian grant i gronfa wrth gefn wedi'i chlustnodi er mwyn ariannu gwariant yn y dyfodol. Yn 2022-23 roedd £1.247 miliwn (2021-22 - £5.422 miliwn) o grantiau sydd wedi eu trosglwyddo i gronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi, er mwyn sicrhau bod y cyllid yn cael ei warchod yn unol â thelerau ac amodau gwreiddiol y grant neu'r cyfraniad. Hefyd mae nifer fach o gronfeydd wrth gefn cydraddoli sy'n sicrhau bod gwariant a ysgwyddir mewn blwyddyn benodol yn y dyfodol yn cael ei esmwytho dros gyfnod y SATC. Mae'r rhain yn cynnwys costau etholiadau, y Gronfa Adfywio Arbennig, paratoi'r Cynllun Datblygu Lleol a'r Cronfeydd Wrth Gefn Wedi'u Clustnodi Rheoli Adeiladu. Tynnwyd £4.789 miliwn o'r cronfeydd wrth gefn i lawr yn ystod y flwyddyn.

29. Cronfeydd Wrth Gefn Annefyddiadwy

Mae'r canlynol yn nodi manylion Cronfeydd Wrth Gefn Annefyddiadwy'r Cyngor.

a) Cronfa Wrth Gefn Ailbrisiu

Mae'r Gronfa Wrth Gefn Ailbrisiu yn cynnwys yr enillion a wnaed gan y Cyngor sy'n deillio o godiadau yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar. Mae'r balans yn cael ei leihau pan fo asedau sydd ag enillion cronol:

- Yn cael eu hailbrisiu tuag i lawr neu fod amhariad yn cael ei roi arnynt a bod yr enillion yn cael eu colli;
- Yn cael eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau a bod yr enillion yn cael eu defnyddio trwy ddibrisiant; neu
- Yn cael eu gwaredu a'r enillion yn cael eu realeiddio.

Mae'r Gronfa Wrth Gefn Ailbrisiu'n cynnwys dim ond enillion ailbrisiu a gronnwyd ers 1 Ebrill 2007. Mae enillion cronol a gododd cyn y dyddiad hwnnw yn cael eu cydgrynhoi i mewn i'r balans ar y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

2021-22			2022-23	
£'000	£'000		£'000	£'000
61,794	148,639	Balans ar 1 Ebrill	27,750	203,699
(1,669)		Ailbrisiu Asedau tuag ai fyny		
	60,125	Ailbrisiu Asedau Tuag i Lawr a'r Colledion Amhariad ddim yn cael eu codi ar y Gwarged/Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	(2,212)	25,538
(4,244)		Gwarged neu ddiffyg ar ailbrisiu asedau anghyfredol ddim yn cael eu postio i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau		
(821)		Gwahaniaeth rhwng dibrisiant gwerth teg a dibrisiant cost hanesyddol (yn cael ei godi ar y Cyfrif Addasu Cyfalaf)	(5,326)	
	(5,065)	Enillion cronol ar asedau a werthwyd neu a sgrapiwyd	(1,481)	
		Swm a gaiff ei ddileu i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf		(6,807)
	203,699	Balans ar 31 Mawrth		222,430

b) Y Gronfa Wrth Gefn Pensiynau

Mae'r Gronfa Wrth Gefn Pensiynau yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r gwahanol drefniadau ar gyfer rhoi cyfrif am fuddion ar ôl cyflogaeth ac ar gyfer ariannu buddion yn unol â darpariaethau statudol. Mae'r Cyngor yn rhoi cyfrif am fuddion ar ôl cyflogaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr wrth i'r buddion gael eu hennill pan fo gweithwyr yn cronni blynyddoedd o wasanaeth, gan ddiweddarau'r rhwymedigaethau a gydnabyddir i adlewyrchu chwyddiant, newid tybiaethau ac adenillion ar fuddsoddiad ar unrhyw adnoddau a neilltuir i gwrdd â'r costau. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i fuddion a enillir gael eu cyllido wrth i'r Cyngor wneud cyfraniadau cyflogwr i gronfeydd pensiwn neu dalu unrhyw bensynau y mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt yn y pen draw. Mae'r balans debyd ar y Gronfa Wrth Gefn Pensiynau felly'n dangos diffyg sylweddol yn y buddion a enillwyd gan gyflogaion blaenorol a chyfredol a'r adnoddau y mae'r Cyngor wedi'u neilltuo i gwrdd â hwy. Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y bydd cyllid wedi ei neilltuo erbyn y telir y buddion.

2021-22 £'000		2022-23 £'000
(298,770)	Balans ar 1 Ebrill	(249,500)
79,020	Enillion neu golledion actiwaraidd ar asedau a rhwymedigaethau pensiynau	243,050
(46,870)	Gwrthdroi Eitemau sy'n ymwneud â Buddion Ymddeol a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(48,750)
17,120	Cyfraniadau Pensiwn Cyflogwr a Thaliadau Uniongyrchol i Bensynwyr sy'n Daladwy yn y Flwyddyn	19,350
(249,500)	Balans ar 31 Mawrth	(35,850)

c) Cyfrif Addasu Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r gwahanol drefniadau ar gyfer rhoi cyfrif am ddefnyddio asedau anghyfredol ac ar gyfer cyllido gweithgarwch i gaffael, adeiladu neu wella'r asedau hynny o dan ddarpariaethau statudol. Mae'r Cyfrif yn cael ei ddebydu â chost caffael, adeiladu neu wella wrth i ddibrisiant, colledion amhariad ac amorteiddiadau gael eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gyda phostiadau cysoni o'r Gronfa Wrth Gefn Ailbriso i drosi ffigyrau gwerth teg i sail cost hanesyddol). Mae'r Cyfrif yn cael ei gredydu â'r symiau a neilltuir gan y Cyngor fel cyllid ar gyfer costau caffael, adeiladu a gwella.

Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion sydd wedi cronni ar Unedau Eiddo Buddsoddi.

Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbriso wedi'u cronni ar Eiddo, Cyfarpar ac Offer cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y crewyd y Gronfa Ailbriso i gynnal enillion o'r fath wrth symud ymlaen.

2021-22			2022-23	
£'000	£'000		£'000	£'000
	217,810	Balans Agoriadol		237,220
	3,215	Balans BDdPRC		3,452
	221,025	Cyfanswm Balans ar 1 Ebrill		240,672
		Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:		
(18,239)		Codiannau ar gyfer dibrisiant ac amhariad asedau anghyfredol	(19,608)	
11,816		Enillion/(colledion) ailbriso ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	1,437	
(328)		Gwariant Refeniw a Ariennir o Adnoddau Cyfalaf o dan Statud Symiau eraill gan gynnwys Taliadau Morgais	(1,767)	
		Symiau asedau anghyfredol a ddilëwyd wrth waredu neu werthu fel rhan o'r enillion/colledion ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(1,382)	
(6)				
	(6,757)	Symiau addasu wedi'u priodoli i leihau'r Gronfa Wrth Gefn		(21,320)
	4,244	Ailbriso		5,327
	(2,513)	Swm lleihau net cost asedau anghyfredol a ddefnyddiwyd yn y flwyddyn		(15,993)
		Cyllido cyfalaf a gymhwyswyd yn y flwyddyn:		
-		Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	(29)	
13,085		Grantiau a chyfraniadau cyfalaf a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr sydd wedi cael eu cymhwyso i gyllido cyfalaf	20,905	
7,323		Darpariaeth statudol ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor	6,524	
1,020		Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor	256	
	21,428			27,656
	495	Symudiad yng ngwerth marchnad Eiddo Buddsoddi wedi'i gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		260
	237	Symudiad ym malans Cyfrif Addasu Cyfalaf BDdPRC		1,834
	240,672	Balans ar 31 Mawrth		254,429

30. Rhwymedigaethau Pensiynau, Datgeliadau IAS 19

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion, mae'r Cyngor yn gwneud cyfraniadau tuag at gost buddion ar ôl cyflogaeth. Er na fydd y buddion hyn yn daladwy mewn gwirionedd nes bod cyflogaeth yn ymddeol, mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau (ar gyfer y buddion hynny) a'u datgelu ar yr adeg y mae cyflogaeth yn yn ennill eu hawl yn y dyfodol.

Mae'r Cyngor yma'n cyfranogi yng Nghronfa Bensiwn Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf, a weinyddir o dan y Rheoliadau sy'n llywodraethu'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Mae hwn yn gynllun buddion diffiniedig, sy'n golygu bod y Cyngor a chyflogaeth yn talu cyfraniadau i mewn i gronfa, ar gyfradd a bennir gan Actiari'r Gronfa yn seiliedig ar brisiadau actiwaraid teirblynyddol, sy'n anelu at fantoli 100% o rwymedigaethau pensiwn ag asedau buddsoddi. Cynhaliwyd y prisiau teirblynyddol diwethaf ar 31 Mawrth 2022.

Mae rhagor o wybodaeth ar gael yn Adroddiad Blynyddol Cronfa Bensiwn Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf, sydd ar gael ar gais gan y Cyfarwyddwr Cyllid, Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf, Bronwydd, Porth, Y Rhondda, Rhondda Cynon Taf. Mae gwybodaeth hefyd ar gael yn: <http://www.rctpensions.org.uk>

Mae unrhyw benderfyniad i ddyfarnu buddion ar ôl ymddeol yn ôl disgrisiwn pan fo rhywun yn ymddeol yn gynnar yn drefniant buddion diffiniedig heb ei ariannu, a chaiff rhwymedigaethau dan y trefniant hwnnw eu cydnabod pan wneir dyfarniadau. Nid oes unrhyw asedau buddsoddi'n cael eu cronni i gwrdd â'r rhwymedigaethau pensiwn hyn, ac mae'n rhaid cynhyrchu arian parod i gwrdd â'r taliadau pensiwn gwirioneddol wrth iddynt ddod yn ddyledus.

Prif risgiau'r cynllun i'r Cyngor yw'r tybiaethau hirhoedledd, newidiadau statudol i'r cynllun, newidiadau strwythurol i'r cynllun (h.y. ymadawiadau â'r cynllun ar raddfa fawr), newidiadau i chwyddiant, cynnyrch bondiau, a pherfformiad y buddsoddiadau ecwiti a ddelir gan y cynllun. Lliniarir y rhain i ryw raddau gan y gofynion statudol i godi ar Gronfa'r Cyngor am y symiau sy'n ofynnol drwy statud fel y disgrifir yn y nodyn polisïau cyfrifyddu.

Mae'r datgeliadau sy'n ofynnol ar gyfer 2022-23 yn cynnwys gwybodaeth a ddarparwyd gan weinyddwyr y pensiwn, Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf ac Aon Hewitt Associates Limited fel actiwari cynllun y gronfa bensiwn.

Mae'r holl dybiaethau ynglŷn â marwolaethau'n seiliedig ar ddadansoddiad o brofiad marwolaethau diweddar y Gronfa a gyflawnwyd cyn Prisiad 2022. Mae'n debygol y bydd 'cynnydd o ran profiad' cychwynnol i Gronfeydd pensiwn o ganlyniad i farwolaethau ychwanegol yn 2020 a 2021 o Covid-19. Bydd yr effaith hon yn cael ei chofnodi eleni fel rhan o ddiweddarau'r ffigyrau cyfrifyddu cyflogwr yng nghanlyniadau prisiad 2022 gyda dim lwfans pellach yn cael ei gynnig ar gyfer y cyfnod ar ôl 31 Mawrth 2022.

Dyfarniad McCloud

Ym mis Rhagfyr 2018, barnodd y Llys Apêl fod darpariaethau diogelu trosiannol a oedd wedi'u cynnwys yng nghynlluniau pensiwn diwygiedig barnwyr a diffoddwyr tân, a gyflwynwyd fel rhan o ddiwygio pensiwn gwasanaethau cyhoeddus yn 2015, yn gyfystyr â gwahaniaethu'n uniongyrchol ar sail oedran a'u bod felly'n anghyfreithlon. Ar 27 Mehefin 2019 gwrthododd y Goruchaf Lys gais y Llywodraeth am ganiatâd i apelio yn erbyn y penderfyniadau. Mae cyfrifo'r rhwymedigaeth yn ymgorffori effaith dyfarniad 'McCloud'.

Trafodion sy'n Ymwneud â Buddion ar ôl Cyflogaeth

Mae cost buddion ymddeol yn cael ei chydnabod yn y gost a nodir ar gyfer gwasanaethau pan gânt eu hennill gan gyflogeion, yn hytrach na phan fydd y buddion yn cael eu talu yn y pen draw fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r codiant y mae'n ofynnol ei wneud yn erbyn y Dreth Gyngor yn seiliedig ar yr arian parod sy'n daladwy yn y flwyddyn, felly mae gwir gost buddion ar ôl cyflogaeth yn cael ei gwrthdroi allan o Gronfa'r Cyngor trwy'r Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Mae'r trafodion canlynol wedi'u gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a balans Cronfa'r Cyngor trwy'r Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn yn ystod y flwyddyn.

Figyrau' r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol Wedi' u Haildatgan	Buddion CPLIL Heb Eu Hariannu	Buddion Athrawon Heb Eu Hariannu	Cyfanswm Wedi' i Ailddatgan	Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	Buddion CPLIL Heb Eu Hariannu	Buddion Athrawon Heb Eu Hariannu	Cyfanswm
2021-22 £m	2021-22 £m	2021-22 £m	2021-22 £m		2022-23 £m	2022-23 £m	2022-23 £m	2022-23 £m
				Cost Gwasanaethau:				
				Cost gwasanaeth sy'n cynnwys:				
40.74	-	-	40.74	Cost gwasanaeth cyfredol	42.20	-	-	42.20
-	-	0.03	0.03	Cost gwasanaeth blaenorol Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi :-	0.08	-	-	0.08
5.90	0.14	0.06	6.10	Traul llog net	6.25	0.16	0.06	6.47
				Cyfanswm Buddion Ar Ôl Cyflogaeth a Godir ar y Gwaged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	48.53	0.16	0.06	48.75
				Budd Ar Ôl Cyflogaeth Arall a Godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr				
				<i>Ailfesuriadau'r rhwymedigaeth buddion diffiniedig net sy'n cynnwys:</i>				
(2.23)	-	-	(2.23)	Adenillion ar asedau'r cynllun (heb gynnwys y swm a gynhwysir yn y draul llog net)	86.68	-	-	86.68
(69.39)	(0.15)	(0.05)	(69.59)	(Enillion)/colledion actiwaraidd oherwydd newidiadau mewn tybiaethau ariannol	(393.85)	(1.01)	(0.28)	(395.14)
(10.47)	(0.10)	(0.05)	(10.62)	(Enillion)/colledion actiwaraidd oherwydd newidiadau mewn tybiaethau demograffig	(0.38)	0.01	-	(0.37)
3.39	0.02	0.01	3.42	(Enillion)/colledion actiwaraidd oherwydd profiad o rwymedigaeth	65.04	0.53	0.21	65.78
				Cyfanswm Buddion Ar Ôl Cyflogaeth a Godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(242.51)	(0.47)	(0.07)	(243.05)
				Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn:-				
(46.64)	(0.14)	(0.09)	(46.87)	Gwrthdroi codiannau net a wnaed ar gyfer buddion ymddeol yn unol ag IAS 19	48.53	0.16	0.06	48.75
				Swm gwirioneddol a godwyd yn erbyn Balans Cronfa'r Cyngor ar gyfer pensiynau yn y flwyddyn				
16.35	0.47	0.30	17.12	Cyfraniadau Cyflogwr sy'n daladwy i'r Cynllun	18.59	0.47	0.29	19.35
(26.21)	(0.47)	(0.30)	(26.98)	Buddion Ymddeol a Dalwyd Allan	(25.71)	(0.47)	(0.29)	(26.47)

Asedau a Rhwymedigaethau Pensiynau a Gydnyddir yn y Fantolen

Mae'r symiau sydd wedi'u cynnwys yn y Fantolen sy'n codi o rwymedigaeth y Cyngor mewn perthynas â'i gynllun buddion diffiniedig fel a ganlyn:-

Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	Buddion CPLIL Heb Eu Hariannu	Buddion Athrawon Heb Eu Hariannu	Cyfanswm		Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	Buddion CPLIL Heb Eu Hariannu	Buddion Athrawon Heb Eu Hariannu	Cyfanswm
2021-22 £m	2021-22 £m	2021-22 £m	2021-22 £m		2022-23 £m	2022-23 £m	2022-23 £m	2022-23 £m
(1,036.77)	(6.14)	(2.48)	(1,045.39)	Gwerth presennol y rhwymedigaeth buddion diffiniedig	(757.64)	(5.36)	(2.18)	(765.18)
795.89	-	-	795.89	Gwerth Teg Asedau'r Cynllun	729.33	-	-	729.33
(240.88)	(6.14)	(2.48)	(249.50)	Rhwymedigaeth net sy'n codi o'r rhwymedigaeth buddion diffiniedig	(28.31)	(5.36)	(2.18)	(35.85)

Cysoni Symudiadau yng Ngwerth Teg Asedau'r Cynllun

2021-22 £m		2022-23 £m
782.07	Gwerth teg agoriadol asedau'r cynllun ar 1 Ebrill	795.89
16.38	Incwm llog ar asedau	21.48
2.23	Yr adenillion ar asedau'r cynllun, heb gynnwys y swm a gynhwysir yn y draul llog net	(86.68)
17.12	Cyfraniadau gan y Cyflogwr	19.35
5.07	Cyfraniadau gan Gyfranogwyr	5.76
(26.98)	Buddion Net a Dalwyd Allan	(26.47)
795.89	Balans ar 31 Mawrth	729.33

Cysoni Gwerth Presennol Rhwymedigaethau'r Cynllun (Rhwymedigaeth Buddion Diffiniedig)

Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	Buddion CPLIL Heb Eu Hariannu	Buddion Athrawon Heb Eu Hariannu	Cyfanswm		Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	Buddion CPLIL Heb Eu Hariannu	Buddion Athrawon Heb Eu Hariannu	Cyfanswm
2021-22	2021-22	2021-22	2021-22		2022-23	2022-23	2022-23	2022-23
£m	£m	£m	£m		£m	£m	£m	£m
1,071.36	6.70	2.81	1,080.87	Balans agoriadol ar 1 Ebrill	1,036.77	6.14	2.48	1,045.39
40.74	-	-	40.74	Cost Gyfredol Gwasanaethau	42.20	-	-	42.20
22.28	0.14	0.06	22.48	Cost Llog	27.73	0.16	0.06	27.95
5.07	-	-	5.07	Cyfraniadau gan gyfranogwyr y cynllun	5.76	-	-	5.76
(69.39)	(0.15)	(0.05)	(69.59)	<i>Ailfesur (enillion) a cholledion:</i> Enillion / colledion actiwaraidd sy'n codi o newidiadau mewn tybiaethau ariannol	(393.85)	(1.01)	(0.28)	(395.14)
(10.47)	(0.1)	(0.05)	(10.62)	Enillion / colledion actiwaraidd sy'n codi o newidiadau mewn tybiaethau demograffig	(0.38)	0.01	-	(0.37)
3.39	0.02	0.01	3.42	Enillion / colledion actiwaraidd sy'n codi o newidiadau mewn profiad o rwymedigaeth Cost Gwasanaeth Blaenorol	65.04	0.53	0.21	65.78
-	-	-	-	Buddion a Dalwyd Rhwymedigaethau a ddi-ddymwyd ar setliadau	0.08	-	-	0.08
(26.21)	(0.47)	(0.3)	(26.98)		(25.71)	(0.47)	(0.29)	(26.47)
-	-	-	-					
1,036.77	6.14	2.48	1,045.39	Balans ar 31 Mawrth	757.64	5.36	2.18	765.18

Roedd asedau'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol yn cynnwys:

Gwerth Teg Asedau'r Cynllun Wedi'u Hailddatgan 2021-22 £m	Rhaniad Asedau 2021-22 %		Gwerth Teg Asedau'r Cynllun 2022-23 £m	Rhaniad Asedau 2022-23 %
536.43	67.4	Ecwitiau	496.67	68.10
58.1	7.30	Eiddo	56.89	7.80
95.51	12.00	Bondiau'r Llywodraeth	76.58	10.50
102.67	12.90	Bondiau Corfforaethol	90.44	12.40
3.187	0.40	Arian parod a symiau cyfwerth ag arian parod	8.75	1.20
795.89	100.00	Cyfanswm asedau	729.33	100.00

Sail ar gyfer Amcangyfrif Asedau a Rhwymedigaethau

Mae rhwymedigaethau wedi'u hasesu ar sail actiwaraid gan ddefnyddio'r dull credyd uned a ragamcanir, amcangyfrif o'r pensiynau a fydd yn daladwy mewn blynyddoedd i ddod yn ddibynnol ar dybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaethau, lefelau cyflog ac ati. Cafodd rhwymedigaethau buddion y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol (CPLIL) a buddion dewisol eu hamcangyfrif gan Aon Hewitt, cwmni annibynnol o actiwariad, yn unol ag IAS 19.

Y rhagdybiaethau sylweddol a ddefnyddiwyd gan yr Actiwari oedd:

2021-22 % y fl.		2022-23 % y fl.
2.7	Cyfradd disgownt	4.7
3.0	Chwyddiant y MPD	2.7
3.0	Cyfradd y codiadau mewn pensiwn	2.7
4.25	Cyfradd y codiadau mewn cyflogau	3.95
	<i>Tybiaethau Marwolaethau:</i>	
	Hirhoedledd yn 65 i'r pensiynwyr presennol:-	
21.6	Dynion	21.6
23.9	Menywod	24.2
	Hirhoedledd yn 65 i bensiynwyr y dyfodol:-	
22.6	Dynion	22.9
25.4	Menywod	25.7

Mae'r amcangyfrif o rwymedigaethau buddion diffiniedig yn sensitif i'r tybiaethau actiwaraid a nodir yn y tabl uchod. Pennwyd y dadansoddiad sensitifrwydd isod ar y sail y bydd newidiadau gweddol bosibl i'r tybiaethau'n digwydd ar ddiwedd y cyfnod adrodd ac mae'n tybio am bob newid bod y dybiaeth a ddadansoddiwyd yn newid tra bo'r holl dybiaethau eraill yn aros yn gyson. Mae'r tybiaethau mewn hirhoedledd er enghraifft, yn tybio bod disgwyliad oes yn cynyddu neu'n lleihau ar gyfer dynion a menywod. Yn ymarferol, mae hyn yn annhebygol o ddigwydd, a gall newidiadau yn rhai o'r tybiaethau fod yn gysylltiedig. Mae'r amcangyfrifon yn y dadansoddiad sensitifrwydd wedi dilyn polisïau cyfrifyddu'r cynllun, h.y. ar sail actiwaraid gan ddefnyddio'r dull credyd uned a ragamcanir. Ni newidiodd y dulliau a'r mathau o dybiaethau a ddefnyddiwyd wrth baratoi'r dadansoddiad sensitifrwydd isod o'r rhai a ddefnyddiwyd yn y cyfnod blaenorol.

Cynnydd mewn Tybiaeth 2021-22 £m	Gostyngiad mewn Tybiaeth 2021-22 £m		Cynnydd mewn Tybiaeth 2022-23 £m	Gostyngiad mewn Tybiaeth 2022-23 £m
(20.74)	20.74	Cyfradd ar gyfer disgowntio rhwymedigaethau'r cynllun (cynnydd neu ostyngiad o 0.1%)	(12.88)	12.88
2.07	(2.07)	Cyfradd y cynnydd mewn cyflogau (cynnydd neu ostyngiad o 0.1%)	0.76	(0.76)
18.66	(18.66)	Cyfradd y cynnydd mewn pensiynau (cynnydd neu ostyngiad o 0.1%)	12.12	(12.12)
36.29	(35.25)	Hirhoedledd (cynnydd neu ostyngiad mewn 1 flwyddyn)	19.70	(20.24)

Effaith ar Lifoedd Arian Parod y Cyngor

Mae'r ffaith bod y CPLIL yn cael ei ariannu'n ei gwneud yn ofynnol i'r Cyflogwr a'i gyflogeion dalu cyfraniadau i mewn i'r gronfa, a gyfrifir ar lefel sydd wedi'i bwriadu i fantoli'r rhwymedigaethau pensiwn ag asedau buddsoddi. Bydd cyfradd gyfredol cyfraniad y Cyflogwr i gyflawni lefel ariannu o 100% o rwymedigaethau'r cynllun yn cael ei hadolygu ar yr adeg hon. O ganlyniad, er bod diffyg (rhwymedigaeth) sylweddol rhwng y buddion a enillwyd gan gyflogeion blaenorol a chyfredol, a'r adnoddau y mae'r Cyngor wedi'u neilltuo i gwrdd â hwy, bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y bydd cyllid wedi'i neilltuo erbyn y bydd gofyn talu'r buddion.

Mae'r cyfraniadau cyflogwr disgwylidig i'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol ar gyfer y cyfnod cyfrifyddu sy'n dod i ben ar 31 Mawrth 2024 fel a ganlyn:

	2023-24 £m
Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	20.14
CPLIL Heb ei ariannu	0.24
Pensiwn Athrawon Heb Ei Ariannu	0.09
Cyfanswm	20.47

Mae hyd cyfartalog pwysedig y rhwymedigaeth buddion diffiniedig ar gyfer aelodau'r cynllun yn 20.47 mlynedd.

Athrawon

Yn 2022-23, talodd y Cyngor £14.186 miliwn (£13.348 miliwn ar gyfer 2021-22) i'r Asiantaeth Pensiynau Athrawon mewn perthynas â chostau pensiwn athrawon. Hefyd, mae'r Cyngor yn gyfrifol am yr holl daliadau pensiwn sy'n ymwneud â'r blynyddoedd ychwanegol a ddyfarnwyd, ynghyd â'r cynnydd cysylltiedig. Yn 2022-23, roedd y rhain yn £0.368 miliwn (£0.341 miliwn ar gyfer 2021-22).

31. Datgeliadau ynghylch Offerynnau Ariannol

Categoriâu Offerynnau Ariannol

Mae'r categorïau canlynol o offerynnau ariannol yn cael eu cario yn y Fantolen:

Asedau ariannol

31 Mawrth 2022					31 Mawrth 2023				
Cyfredol		Anghyfredol			Cyfredol		Anghyfredol		
Buddsoddiadau £'000	Dyledwyr £'000	Buddsoddiadau £'000	Cyfanswm £'000		Buddsoddiadau £'000	Dyledwyr £'000	Buddsoddiadau £'000	Dyledwyr £'000	Cyfanswm £'000
80,732	9,236	-	89,968	Cost Amorteiddiedig	66,981	8,814	5,089		80,884
6,488	-	-	6,488	BDdPRC	5,138	-	-	1,555	6,693
87,220	9,236	-	96,456	Cyfanswm asedau ariannol	72,119	8,814	5,089	1,555	87,577
-	-	5,585	5,585	Asedau anariannol	-	-	5,845	-	5,845
-	-	2,733	2,733	BDdPRC	-	-	6,002	-	6,002
-	-	8,318	8,318	Cyfanswm asedau Anariannol	-	-	11,847	-	11,847
87,220	9,236	8,318	104,774	Cyfanswm	72,119	8,814	16,936	1,555	99,424

Mae'r ffigwr buddsoddiadau cyfredol uchod yn cynnwys incwm derbyniadwy cronol ar gyfer buddsoddiadau hirdymor yn ogystal â llog byrdymor.

Mae'r ffigwr dyledwyr o £8.814m (2021-22: £9.236 miliwn) yn y tabl uchod yn ymwneud â dyledwyr masnach ar gyfer nwyddau a gwasanaethau a ddarparwyd ac fe'i cynhwysir yn y ffigwr dyledwyr ar y cyfan o £62.167 miliwn (2021-22: £68.789 miliwn) sydd wedi'i gynnwys yn y fantolen. Ceir rhagor o wybodaeth mewn perthynas â dyledwyr yn nodyn 23.

Rhwymedigaethau Ariannol

31 Mawrth 2022					31 Mawrth 2023			
Cyfredol		Anghyfredol			Cyfredol		Anghyfredol	
Benthyciadau £'000	Credydwyr £'000	Benthyciadau a Rhwymedigaethau Hirdymor Eraill £'000	Cyfanswm £'000		Benthyciadau £'000	Credydwyr £'000	Benthyciadau a Rhwymedigaethau Hirdymor Eraill £'000	Cyfanswm £'000
(1,291)	(5,176)	(114,203)	(120,670)	Cost Amorteiddiedig	(1,338)	(7,913)	(113,051)	(122,302)
		(2,385)	(2,385)	BDdPRC			(4,127)	(4,127)
(1,291)	(5,176)	(116,588)	(123,055)	Cyfanswm	(1,338)	(7,913)	(117,178)	(126,429)

Mae'r ffigwr benthyciadau cyfredol uchod yn cynnwys £0.275 miliwn o log cronol sy'n daladwy am y flwyddyn.

Mae ffigwr credydwyr cyfredol o £7.913 miliwn (2021-23: £5.176 miliwn) yn ymwneud â chredydwyr masnach ar gyfer nwyddau a gwasanaethau a dderbyniwyd o £7.495 miliwn (2021-22: £4.694 miliwn) ac arian o £0.418 miliwn

(2021-22: £0.482 miliwn) a ddelir gan y Cyngor ar ran trydydd partïon ac mae wedi'i gynnwys yn y ffigwr credydwr ar y cyfan o £55.087 miliwn (2021-22: £56.749 miliwn) ar y fantolen. Mae rhagor o wybodaeth mewn perthynas â chredydwr i'w gweld yn nodyn 25.

Gwrthbwysu asedau a rhwymedigaethau ariannol

Mae asedau ariannol a rhwymedigaethau yn cael eu gosod yn erbyn ei gilydd lle mae gan y Cyngor hawl y gellir ei orfodi'n gyfreithiol i'w osod ac mae'n bwriadu naill ai setlo ar sail net, neu i wireddu'r ased a setlo'r atebolrwydd ar yr un pryd. Mae'r tabl isod yn dangos yr offerynnau hynny sydd wedi'u gwrthbwysu ar y fantolen.

31 March 2022 Asedau (Rhwymedigaethau) Gros £'000	Gwrthbwysu Asedau a Rhwymedigaethau Ariannol	31 Mawrth 2023 Asedau (Rhwymedigaethau) Gros £'000
6,303	Cyfrifon Banc mewn Credyd	4,282
6,303	Cyfanswm Asedau Ariannol	4,282
(9,302)	Gorddrafftiau Banc	(6,933)
(9,302)	Cyfanswm Rhwymedigaethau Ariannol	(6,933)
(2,999)	Sefyllfa Net	(2,651)
(373)	Symiau heb eu clirio yn y banc	(275)
(3.372)	Sefyllfa net yn y Fantolen	(2,926)

Incwm, treuliau, enillion a cholledion

Caiff yr incwm, treuliau, enillion a cholledion a gydnabyddir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer offerynnau ariannol eu dangos isod:

31 Mawrth 2022				31 Mawrth 2023		
Rhwymedigaethau Ariannol Cost Amorteiddiedig £'000	Asedau Ariannol Cost Amorteiddiedig £'000	Cyfanswm £'000		Rhwymedigaethau Ariannol Cost Amorteiddiedig £'000	Asedau Ariannol Cost Amorteiddiedig £'000	Cyfanswm £'000
5,735	-	5,735	Treuliau Llog	5,730		5,730
	(840)	(840)	Incwm Buddsoddi a Llog Derbyniadwy Arall		(2,503)	(2,503)
	(16)	(16)	BDdPRC		(147)	(147)
5,735	(856)	4,879	(Enillion)/ colled net ar gyfer y flwyddyn	5,730	(2,650)	3,080

Gwerthoedd Teg Asedau a Rhwymedigaethau Ariannol nad ydynt yn cael eu mesur yn ôl Gwerth Teg

Nid oes gan y Cyngor unrhyw asedau na rhwymedigaethau a gaiff eu cario yn ôl gwerth teg. Hefyd, nid oes unrhyw asedau a ddelir yn ôl cost amorteiddiedig ar gyfer 2022-23.

31 Mawrth 2022		Financial Liabilities	31 Mawrth 2023	
Swm cario £'000	Gwerth Teg £'000		Swm cario £'000	Gwerth Teg £'000
		<i>Rhwymedigaethau ariannol a ddelir yn ôl cost amorteiddiedig:</i>		
(77,617)	(98,909)	BBGC	(77,617)	(75,568)
(19,774)	(29,400)	LOBOs	(19,757)	(22,561)
(2,683)	(2,436)	Benthyciadau Salix	(2,654)	(2,573)
(14,129)	(19,325)	Rhwymedigaethau PFI a rhwymedigaethau hirdymor eraill	(13,023)	(16,846)
(114,203)	(150,070)	Cyfanswm	(113,051)	(117,548)

Mae gwerth teg **Rhwymedigaethau Ariannol** yn uwch na'r swm cario oherwydd bod portffolio benthyciadau'r Cyngor yn cynnwys nifer o fenthyciadau lle mae'r gyfradd llog sy'n daladwy yn uwch na'r cyfraddau a oedd yn bodoli ar ddyddiad y Fantolen.

Cyfrifir gwerth teg rhwymedigaethau gan ddefnyddio mewnbynnau arsylladwy sylweddol eraill (Lefel 2) fel a ganlyn:

- BBGC – Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus – cyfraddau'r farchnad ar gyfer benthyciadau awdurdod lleol â'r un cyfnod yn weddill hyd at aeddfedrwydd ag ar ddyddiad y Fantolen
- LOBO – Opsiwn Echwynnwr Opsiwn Benthyciwr – wedi'u cynyddu yn ôl gwerth yr opsiynau mewnblandedig. Mae opsiynau echwynnwr i gynnig cynnydd i'r gyfradd llog ar y benthyciad wedi cael eu prasio yn ôl model perchnogol ar gyfer cyfnewidiadau diddymadwy Bermwdaidd. Mae opsiynau digwyddiadol benthyciwr i dderbyn y gyfradd uwch neu ad-dalu'r benthyciad wedi cael eu prasio ar sero, ar y dybiaeth na fydd echwynnwr ond yn arfer eu hopsiynau pan fydd cyfraddau'r farchnad wedi codi uwchlaw'r gyfradd gytundebol.
- Rhwymedigaethau ariannol eraill – llifoedd arian cytundebol gostyngol yn y cynnyrch bond corfforaethol priodol sydd â sgôr AA.

Natur a maint y risgiau sy'n deillio o Offerynnau Ariannol

Mae gweithgareddau'r Cyngor yn ei adael yn agored i amrywiaeth o risgiau ariannol gan gynnwys:

- **Risg credyd** - y posibilrwydd y gall partion eraill fethu â thalu symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor;
- **Risg hylifedd** – y posibilrwydd efallai na fydd gan y Cyngor arian ar gael i gyflawni ei ymrwymadau i wneud taliadau;
- **Risg y farchnad** - y posibilrwydd y gall colled ariannol heb ei gynllunio godi i'r Cyngor o ganlyniad i newidiadau mewn mesurau fel symudiadau mewn cyfraddau llog.

Mae strategaeth y Cyngor ar y cyfan ar gyfer rheoli risgiau'n cael ei chymeradwyo gan y Cyngor a'i nodi o fewn ei Strategaeth Rheoli Trysorlys flynyddol. Mae'r Strategaeth yn nodi'r paramedrau ar gyfer rheoli risgiau sy'n gysylltiedig ag offerynnau ariannol sy'n cwmpasu meysydd penodol megis risg cyfraddau llog, risg credyd a buddsoddi arian dros ben.

Risg Credyd

Mae risg credyd yn codi o adneuoedd gyda banciau a sefydliadau ariannol, yn ogystal â bod yn agored i risgiau credyd sy'n gysylltiedig â chwsmeriaid y Cyngor. Mae'r risg yn cael ei lleihau trwy'r Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol sydd wedi'i chynnwys yn Strategaeth Rheoli Trysorlys y Cyngor, sydd ar gael ar wefan y Cyngor trwy Eitem 9 ar agenda'r Cyngor – Strategaethau Rheoli Trysorlys a Chyfalaf 2022-23 [yma](#).

Mae arferion y Cyngor ar gyfer rheoli risg credyd wedi'u nodi yn y Strategaeth Fuddsoddi. Wrth benderfynu a yw risg credyd offerynnau ariannol wedi cynyddu ers y gydnabyddiaeth gychwynnol, mae'r Cyngor wedi adolygu teilyngdod credyd ei fuddsoddiadau ac wedi dod i'r casgliad nad oes cynnydd sylweddol wedi bod mewn risg credyd.

Prif amcan y Cyngor yw rhoi blaenoriaeth i sicrhad a hylifedd cyn ystyried cynnyrch. Mae terfynau partion i gcontractau'n cael eu hadolygu'n gyson a lle mae amodau'r farchnad yn mynnu hynny, mae terfynau'n cael eu gostwng. Yn ystod y flwyddyn ni fu unrhyw newidiadau a olygodd ei bod yn ofynnol i'r Cyngor ystyried bod unrhyw fuddsoddiadau dwyn mwy o risg credyd.

Bod yn agored i risg credyd

Ar 31 Mawrth 2023 roedd y Cyngor yn agored i'r risg credyd a ganlyn. Buddsoddwyd £53 miliwn o'r buddsoddiadau gwerth £74.50 miliwn a oedd yn weddill ar 31 Mawrth 2023 gydag Awdurdodau Lleol eraill, lle nad oes lwfans ar gyfer colled ddisgwyliedig yn ofynnol. Ar gyfer yr asedau ariannol hynny lle gellir cyfrifo colled credyd ddisgwyliedig o 12 mis, mae'r golled credyd a gyfrifwyd yn £3,596. Cyfrifwyd hyn trwy gyfeirio at ddata hanesyddol ar ddiffygdlu a gyhoeddwyd gan asiantaethau sgorio credyd fel a gynghorwyd gan ein Hymgyngorwyr Rheoli Trysorlys. Oherwydd amherthnasedd y golled credyd ddisgwyliedig, ni wnaed unrhyw addasiad yn y cyfrifon ar gyfer hyn.

	Sgôr risg credyd (fel y'i defnyddir gan y Cyngor)	Swm cario gros £'000
Colledion credyd disgwyliedig 12 mis	AA+	-
	AA-	(10,500)
	AA	(3,000)
	A+	(5,000)
	A	(3,000)
Dull wedi'i symleiddio	LA	(53,000)
CYFANSWM		(74,500)

Fel rheol, nid yw'r Cyngor yn caniatáu credyd i'w gwsmeriaid (dyledwyr masnach) fel bod yr holl ddyledwyr masnach yn cael eu cydnabod fel rhai byrdymor; fodd bynnag, mae £3.482 miliwn o falans dyledwyr heb gael ei dalu er bod y dyddiad talu wedi mynd heibio. Nid yw'r rhain wedi'u cynnwys yn y tabl risg credyd uchod.

Risg Hylifedd

Mae'r Cyngor yn rheoli ei risg hylifedd trwy ei reolaeth ar lifoedd arian parod i sicrhau bod arian parod ar gael pan fo angen. Mae ganddo fynediad parod at gyfrifon cadw mynediad ar unwaith, cyfleusterau gorddrafft a benthyciadau gan y Marchnadoedd Arian neu awdurdodau lleol eraill ar gyfer unrhyw lif arian y mae ei angen o ddydd i ddydd. Hefyd gall y Cyngor gael mynediad at fenthyciadau gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (BBGC). Mae'r Cyngor yn trefnu benthyciadau am gyfnodau penodedig a buddsoddiadau ag ystod o ddyddiadau aeddfedrwydd o fewn y fframwaith a dangosyddion a gymeradwyir bob blwyddyn. Nid oes risg ganfyddedig na fydd y Cyngor yn gallu codi cyllid i gyflawni ei ymrwymadau, yn hytrach mae'r risg yn ymwneud ag ailgyflenwi cyfran sylweddol o'i fenthyciadau ar adeg o gyfraddau llog anffafriol. Mae'r Cyngor yn gosod terfynau ar strwythur aeddfedrwydd benthyciadau â chyfraddau sefydlog fel nad oes mwy na 50% o fenthyciadau i fod i aeddfedu mewn unrhyw flwyddyn trwy gynllunio benthyciadau newydd a gymerir yn ofalus a (lle mae'n fuddiol gwneud hynny) gwneud ad-daliadau cynnar. Dyma'r dadansoddiad aeddfedrwydd o rwymedigaethau ariannol:

31 Mawrth 2022 £'000	Dadansoddiad Aeddfedrwydd o Rwymedigaethau Ariannol	31 Mawrth 2023 £'000
(7,495)	Llai nag 1 flwyddyn	(10,357)
(1,459)	Rhwng 1 a 2 flynedd	(7,351)
(13,570)	Rhwng 2 a 5 mlynedd	(12,519)
(24,027)	Rhwng 5 a 10 mlynedd	(23,226)
(18,934)	Rhwng 10 ac 20 mlynedd	(13,759)
(36,389)	Mwy nag 20 mlynedd	(36,389)
(19,774)	Dyddiad ansicr*	(19,757)
(121,648)	Cyfanswm Rwymedigaethau Ariannol	(123,358)

* Mae hyn yn cyfeirio at Opsiynau Echwynnwr Opsiynau Benthycwr a allai gael eu haildrefnu cyn eu dyddiad aeddfedrwydd yn 2054; fodd bynnag, nid yw'r Cyngor yn rhagweld y bydd hyn yn digwydd oherwydd y cyfraddau llog isel ar hyn o bryd.

Mae disgwyl i'r holl symiau masnach a symiau taladwy eraill gael eu talu ymhen llai na blwyddyn.

Risg y Farchnad

Mae'r Cyngor yn agored i'r risg y gallai colled ariannol ddigwydd o ganlyniad i newidiadau mewn mesurau fel symudiadau mewn cyfraddau llog, prisiau'r farchnad neu gyfraddau cyfnewid arian tramor.

Risg Cyfraddau Llog

Mae'r Cyngor yn agored i risg o ran bod yn agored i symudiadau mewn cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a'i fuddsoddiadau. Mae symudiadau mewn cyfraddau llog yn cael effaith gymhleth ar y Cyngor. Er enghraifft, byddai codiad mewn cyfraddau llog yn cael yr effeithiau canlynol:

- benthyciadau ar gyfraddau amrywiol – bydd y treuliau llog a godir ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn codi
- benthyciadau ar gyfraddau sefydlog - mae'r gyfradd sefydlog yn amddiffyn y Cyngor rhag taliadau llog uwch gan y byddai benthyciad cyfwerth yn awr yn costio mwy. Bydd gwerth teg y benthyciad (rwymedigaeth) yn gostwng
- buddsoddiadau ar gyfraddau amrywiol – bydd yr incwm llog sy'n cael ei gredu i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn codi
- buddsoddiadau ar gyfraddau sefydlog - mae'r gyfradd sefydlog yn atal y Cyngor rhag derbyn incwm buddsoddi uwch gan yr un pennaeth a fuddsoddyd. The werth teg yr ased fydd yn gostwng

Nid yw benthyciadau'n cael eu cario yn ôl gwerth teg, felly ni fyddai enillion a cholledion bach iawn ar fenthyciadau ar gyfraddau sefydlog yn effeithio ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau neu Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall. Fodd bynnag, bydd newidiadau mewn llog sy'n daladwy a derbyniadwy ar fenthyciadau a buddsoddiadau ar gyfraddau amrywiol yn cael eu postio i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau ac yn effeithio ar Falans Cronfa'r Cyngor.

Mae'r Cyngor yn cyfraddau llog y farchnad a chyfraddau llog a ragwelir o fewn y flwyddyn i addasu wneud addasiadau priodol o ran y risgiau y mae'n agored iddynt, er mwyn gallu ymateb i unrhyw newidiadau anffafriol. Er enghraifft, yn ystod cyfnodau o gyfraddau llog sy'n gostwng, a lle mae amgylchiadau economaidd yn ei gwneud hi'n ffafriol, gellir ad-dalu benthyciadau ar gyfraddau sefydlog yn gynnwys er mwyn cyfyngu ar fod yn agored i gollodion. Yn ôl y strategaeth hon, ar 31 Mawrth 2022, pe bai newid o 1% wedi bod mewn cyfraddau llog gyda'r holl newidynnau eraill yn aros yn gyson, dyma fyddai'r effaith ariannol fwy neu lai:

	Amcangyfrifedig £'000 + 1%	Amcangyfrifedig £'000 -1%
Llog sy'n daladwy ar fenthyciadau ar gyfraddau amrywiol	133	0
Llog sy'n dderbyniadwy ar fuddsoddiadau ar gyfraddau amrywiol	(501)	(501)
Effaith ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	(368)	501

Nid yw'r ffigyrau ar gyfer effaith fras cwmp o 1% mewn cyfraddau llog ar gyfer benthyciadau yr un ffigurau â'r cynnydd o 1% (ond wedi'i wrthdroi) gan bod y benthyciadau ar gyfraddau amrywiol yn ymwneud â'n benthyciadau LOBO lle tybir na fyddai'r echwynnwr yn arfer eu dewis pe bai gostyngiad mewn cyfraddau llog.

Risg prisiau

Gan nad yw'r Cyngor wedi buddsoddi mewn offerynnau y mae risg prisiau'n gysylltiedig â hwy, fel tystysgrifau adneuron banc a Bondiau'r Llywodraeth, nid yw'n agored i risg prisiau.

Risg Cyfnewid Arian Tramor

Nid oes gan y Cyngor unrhyw asedau ariannol na rhwymedigaethau mewn arian tramor ac felly nid yw'n agored i gollod sy'n deillio o symudiadau mewn cyfraddau cyfnewid.

Pontio i IFRS9 Offerynnau Ariannol

Mabwysiadodd y Cyngor safon gyfrifyddu IFRS9 Offerynnau Ariannol o 1 Ebrill 2018. Mae'r prif newidiadau'n cynnwys ailddosbarthu ac ail-fesur asedau ariannol a chydnyddiaeth gynharach i amhariad ar asedau ariannol.

Mae natur offerynnau ariannol y Cyngor wedi golygu nad oedd newidiadau i fantolen y Cyngor o ganlyniad i bontio.

32. Digwyddiadau ar ôl y Cyfnod Adrodd

Lle ceir digwyddiad neu wybodaeth ar ôl y cyfnod adrodd (h.y. ar ôl 31 Mawrth 2023) sy'n ymwneud ag amodau a oedd yn bodoli ar 31 Mawrth 2023, byddai rhai ffigyrau yn y datganiadau ariannol a'r nodiadau'n cael eu haddasu os oes angen, ym mhob ffordd berthnasol, er mwyn adlewyrchu effaith y digwyddiad neu'r wybodaeth. Mae Concrit Awyredig Awtoclafiedig Cyfnerth (RAAC) yn fath ysgafn o goncrit a ddefnyddiwyd mewn llawer o adeiladau cyhoeddus rhwng canol y 1950au a'r 1990au. Yn ystod mis Awst 2023 fe gyhoeddodd Llywodraeth y DU ganllawiau newydd ar RAAC o ganlyniad i risgiau uwch i ddiogelwch. O ganlyniad, fe ddechreuodd y Cyngor gynnal arolygon o'i ystâd i ganfod bodolaeth RAAC. Hyd yma mae presenoldeb RAAC wedi cael ei gadarnhau mewn un ased – Marchnad Dan Do Pen-y-bont – y mae'r Cyngor yn ei osod ar brydles ar drefniant hirdymor. O ganlyniad, mae'r Cyngor wedi cau'r Farchnad Dan Do ac mae'r Cyngor wedi rhoi comisiwn i syrfewr ganfod faint o RAAC sydd yn y farchnad ac darparu amcangyfrif o gost gysylltiedig gwneud gwaith adfer. Nid yw'r adroddiad wedi dod i law eto ond fe'i disgwylir yn gynnwys yn 2024.

33. Rhwymedigaethau Digwyddiadol

Mae rhwymedigaeth ddigwyddiadol yn codi lle mae rhywbeth wedi digwydd sy'n rhoi rhwymedigaeth bosibl i'r Cyngor na fydd ei bodolaeth ond yn cael ei chadarnhau pan fydd pethau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth y Cyngor yn digwydd neu'n peidio â digwydd. O ran y sefyllfa ar 31 Mawrth 2023 nid oedd y Cyngor yn ymwybodol o unrhyw rwymedigaethau digwyddiadol.

Nodiadau ar y Datganiad Llifoedd Arian Parod

34. Addasiadau ar gyfer Symudiadau Nad Ydynt Yn Arian Parod

2021-22 £'000		2022-23 £'000
(6,480)	Dibrisiant ac Amhariad ar Asedau	(18,232)
(294)	Symudiad mewn Rhestrau Eiddo, Dyledwyr a Chredydwyr	(5,996)
(29,750)	Addasiadau Cronfeydd Pensiwn	(29,400)
(4,740)	Darpariaethau	143
(827)	Gwaredu Ased Anghyfredol	(2,863)
484	Newidiadau yng Ngwerth Teg Eiddo Buddsoddi	33
920	Cyfraniadau Refeniw a Chyfalaf BDdPRC a gydnabyddir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	4,725
(40,687)	Addasiadau i'r diffyg net ar ddarparu gwasanaethau ar gyfer symudiadau nad ydynt yn arian parod	(51,590)

35. Gweithgareddau Gweithredu

Mae'r llifoedd arian parod ar gyfer gweithgareddau gweithredu'n cynnwys yr eitemau canlynol:

2021-22 £'000		2022-23 £'000
(41,674)	Llif Arian Parod ar Weithgareddau Refeniw	1,324
4,552	Llog a Dalwyd	4,594
1,178	Elfen llog y brydles cyllid a thaliadau rhent PFI	1,106
(856)	Llog a Dderbyniwyd	(2,037)
(22)	BDdPRC	1,431
(36,822)	Llifoedd Arian Parod Net o Weithgareddau Gweithredu	6,418

36. Gweithgareddau Buddsoddi

Mae'r llifoedd arian parod ar gyfer gweithgareddau buddsoddi'n cynnwys yr eitemau canlynol:

2021-22 £'000		2022-23 £'000
24,590	Prynu Eiddo, Offer a Chyfarpar ac Asedau Anniriaethol	27,456
(3,021)	Prynu / (Enillion) o Fuddsoddiadau Byrdymor	7,897
(254)	Enillion o werthu Eiddo, Offer a Chyfarpar ac Eiddo Buddsoddi	(3,833)
295	Dyledwyr/Buddsoddiadau Hirdymor BDdPRC	2,382
21,610	Llifoedd Arian Parod Net o Weithgareddau Buddsoddi	33,902

37. Gweithgareddau Cyllido

Mae'r llifoedd arian parod ar gyfer gweithgareddau cyllido'n cynnwys yr eitemau canlynol:

2021-22 £'000		2022-23 £'000
(3,401)	Derbyniadau Arian Parod ar ffurf benthyciadau byrdymor a hirdymor	(1)
(19,731)	Derbyniadau Eraill o weithgareddau cyllido	(20,149)
2,000	Ad-dalu benthyciadau byrdymor a hirdymor	-
(2,157)	BDdPRC – Grantiau Trysorlys EF a grantiau eraill a gafwyd	(2,260)
(23,289)	Llifoedd Arian Parod Net o Weithgareddau Cyllido	(22,410)

Adroddiad archwilydd annibynnol Archwilydd Cyffredinol Cymru i Aelodau Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr

Barn am y datganiadau ariannol

Yr wyf wedi archwilio datganiadau ariannol Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2023 dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr yn cynnwys y Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llifoedd Arian Parod, a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys y polisïau cyfrifyddu arwyddocaol.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23.

Yn fy marn i, ym mhob ffordd berthnasol, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr ar 31 Mawrth 2023 ac o'i incwm a gwariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar y dyddiad hwnnw; ac
- wedi cael eu paratoi'n briodol yn unol â gofynion deddfwriaethol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23.

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (ISAs (UK)) a Nodyn Ymarfer 10 'Archwilio Datganiadau Ariannol Endidau'r Sector Cyhoeddus yn y Deyrnas Unedig'. Caiff fy nghyfrifoldebau dan y safonau hynny eu disgrifio ymhellach yn yr adran o'm hadroddiad sy'n nodi cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol.

Mae fy staff a minnau'n annibynnol ar Gyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU gan gynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio yr wyf wedi'i chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barn.

Casgliadau sy'n ymwneud â busnes gweithredol

Wrth archwilio'r datganiadau ariannol, rwyf wedi dod i'r casgliad bod defnyddio'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol i baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol.

Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i gyflawni, nid wyf wedi adnabod unrhyw ansicrwydd perthnasol mewn perthynas â digwyddiadau neu amodau a all, yn unigol neu ar y cyd, fwrw amheuaeth sylweddol ar allu Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr i barhau i fabwysiadu'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeg mis o leiaf o'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddi'r datganiadau ariannol.

Caiff fy nghyfrifoldebau i a chyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol mewn perthynas â busnes gweithredol eu disgrifio yn yr adrannau perthnasol o'r adroddiad hwn.

Gwybodaeth arall

Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth yn yr adroddiad blynyddol, heblaw am y datganiadau ariannol a'm hadroddiad i fel archwilydd ar y rhain. Y Swyddog Cyllid Cyfrifol sy'n gyfrifol am yr wybodaeth arall yn yr adroddiad blynyddol. Nid yw fy marn am y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall a, heblaw i'r graddau a nodir yn benodol fel arall yn nes ymlaen yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar yr wybodaeth arall honno. Fy nghyfrifoldeb i yw darllen yr wybodaeth arall ac, wrth wneud hynny,

ystyried a yw'r wybodaeth arall yn berthnasol anghyson â'r datganiadau ariannol neu wybodaeth a gafwyd wrth gyflawni'r archwiliad, neu'n ymddangos fel arall fel pe bai wedi cael ei chamddatgan yn berthnasol. Os wyf yn canfod anghysonderau perthnasol o'r fath neu wybodaeth berthnasol o'r fath sy'n ymddangos fel pe bai wedi cael ei chamddatgan, mae'n ofynnol i mi benderfynu a yw hyn yn achosi camddatganiad perthnasol yn y datganiadau ariannol eu hunain. Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i wneud, os wyf yn dod i'r casgliad bod yr wybodaeth arall hon wedi'i chamddatgan yn berthnasol, mae'n ofynnol i mi nodi'r ffaith honno.

Nid oes unrhyw beth gennyf i'w nodi yn hyn o beth.

Barn am faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'n unol â'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23; ac
- mae'r wybodaeth a roddir yn y Datganiad Llywodraethu Blyneddol ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'n unol â'r canllawiau.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Yng ngoleuni'r wybodaeth a'r ddealltwriaeth am Gyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif na'r Datganiad Llywodraethu.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- nid wyf wedi cael yr holl wybodaeth ac esboniadau y mae eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad;
- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu digonol, neu ni chafwyd ffurflenni sy'n ddigonol ar gyfer fy archwiliad o ganghennau nad ymwelodd fy nhîm â hwy; neu
- nid yw'r datganiadau ariannol yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu.

Cyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel yr esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon ar dudalen 15, y swyddog cyllid cyfrifol sy'n gyfrifol am:

- baratoi'r datganiad cyfrifon, sy'n rhoi darlun cywir a theg, ac sy'n cydymffurfio ag arferion priodol;
- am gynnal cofnodion cyfrifyddu priodol;
- am ba bynnag reolaethau mewrol sy'n angenrheidiol ym marn y swyddog cyllid cyfrifol i allu paratoi datganiadau cyfrifon heb unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall;
- asesu gallu Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n gymwys, faterion sy'n ymwneud â busnes gweithredol a defnyddio busnes gweithredol fel y sail gyfrifyddu oni bai bod y swyddog cyllid cyfrifol yn rhagweld na fydd y gwasanaethau a ddarperir gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr yn parhau i gael eu darparu yn y dyfodol.

Cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol

Fy nghyfrifoldeb yw archwilio'r datganiadau ariannol yn unol â Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhai heb unrhyw gamddatganiad perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU wastad yn canfod camddatganiad perthnasol pan fo'n bodoli. Gall camddatganiadau ddeillio o dwyll neu wall ac fe'u hystyriir yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i

gilydd, gellid yn rhesymol ddisgwyl iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Mae anghysonderau, gan gynnwys twyll, yn achosion o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau. Rwyf yn dylunio gweithdrefnau yn unol â'm cyfrifoldebau, a nodir uchod, i ganfod camdatganiadau perthnasol mewn perthynas ag afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll.

Roedd fy ngweithdrefnau'n cynnwys y canlynol:

- Holi'r rheolwyr, y Pennaeth Archwilio Mewnol a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, gan gynnwys cael ac adolygu dogfennaeth ategol mewn perthynas â pholisiau a gweithdrefnau Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr sy'n ymwneud ag:
  - adnabod, gwerthuso a chydymffurfio â deddfau a rheoliadau a pha un a oeddent yn ymwybodol o unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfio;
  - canfod ac ymateb i'r risgiau o dwyll ac a oes ganddynt wybodaeth am unrhyw dwyll gwirioneddol, tybiedig neu honedig; a hefyd
  - y rheolaethau mewnol a sefydlwyd i liniaru risgiau sy'n gysylltiedig â thwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau.
- Ystyried fel tîm archwilio sut a ble allai twyll ddigwydd yn y datganiadau ariannol ac unrhyw ddangosyddion posibl o dwyll. Fel rhan o'r drafodaeth hon, canfûm botensial ar gyfer twyll yn y meysydd canlynol: cydnabod refeniw, cofnodi dyddyfrau anarferol.
- Cael dealltwriaeth am fframwaith awdurdod Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr yn ogystal â fframweithiau cyfreithiol a rheoleiddiol eraill y mae'r Cyngor yn gweithredu oddi mewn iddynt, gan ganolbwyntio ar y deddfau a'r rheoliadau hynny a gafodd effaith uniongyrchol ar y datganiadau ariannol neu a gafodd effaith sylfaenol ar weithrediadau Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr.

Yn ychwanegol at yr uchod, roedd fy ngweithdrefnau i ymateb i risgiau a ganfuwyd yn cynnwys y canlynol:

- adolygu'r datgeliadau yn y datganiadau ariannol a phrofi yn erbyn dogfennaeth ategol i asesu cydymffurfiaeth â deddfau a rheoliadau perthnasol a drafodir uchod;
- holi'r rheolwyr, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac ymgynghorwyr cyfreithiol am ymglyfreithiad a hawliadau gwirioneddol a phosibl;
- darllen cofnodion cyfarfodydd y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu;
- wrth fynd i'r afael â'r risg o dwyll trwy wrthwneud rheolaethau gan reolwyr, profi priodoldeb cofnodion dyddyfr ac addasiadau eraill; asesu a yw'r dyfarniadau a wnaed wrth lunio amcangyfrifon cyfrifyddu'n rhoi arwydd o wyrduedd posibl; a gwerthuso'r rhesymeg fusnes dros unrhyw drafodion arwyddocaol sy'n anarferol neu y tu allan i gwrs arferol busnes.

Fe wnes i hefyd gyfleu deddfau a rheoliadau dynodedig perthnasol a risgiau posibl o dwyll i holl aelodau'r tîm archwilio ac aros yn effro i unrhyw arwyddion o dwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau trwy gydol yr archwiliad.

Effeithir ar y graddau y mae fy ngweithdrefnau'n gallu canfod afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll, gan yr anhawster cynhenid o ran canfod afreoleidd-dra, effeithiolrwydd rheolaethau Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr, a natur, amseriad a hyd a lled y gweithdrefnau archwilio a gyflawnwyd.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol yn www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o'm hadroddiad archwilio.

Cyfrifoldebau eraill yr archwilydd

Rwy'n cyfathrebu gyda'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu ynghylch, ymhlith materion eraill, cwmpas ac amseriad arfaethedig yr archwiliad a chanfyddiadau archwilio arwyddocaol, gan gynnwys unrhyw ddiffygion arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol a ganfyddir gennyf yn ystod fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau'r archwiliad

Ardystiaf fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru
26 Ionawr 2024

1 Cwr y Ddinas
Stryd Tyndall
Caerdydd, CF10 4BZ

Cyfrifoldeb y Swyddog Cyfrifyddu/Swyddog Cleientiaid yw cynnal ac uniondeb gwefan Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr; nid yw'r gwaith a wneir gan archwilwyr yn cynnwys ystyried y materion hyn ac yn unol â hynny nid yw archwilwyr yn derbyn unrhyw gyfrifoldeb am unrhyw newidiadau a all fod wedi digwydd i'r datganiadau ariannol ers iddynt gael eu cyflwyno ar y wefan i ddechrau.

Datganiad Llywodraethu Blynyddol

Cynnwys

- 1 Rhagair**
- 2 Fframwaith Llywodraethu**
- 3 Asesu Perfformiad**
- 4 Sicrwydd Archwilio**
- 5 Gwella Llywodraethu**
- 6 Datganiad Sicrwydd**

1 Rhagair

“Cyflawni gyda’n gilydd”

Mae [Cynllun Corfforaethol 2023-28](#) y Cyngor, a gymeradwywyd gan y Cyngor ym mis Mawrth 2023 yn nodi beth yw Amcanion Llesiant y Cyngor fel bod y Cyngor, ymhlith yr holl gymhlethdod o ran mwy o alw a llai o adnoddau, yn gallu cadw ffocws clir ar yr hyn sydd wir yn bwysig i’n cymunedau.

Mae a wnelo’r Cynllun â phobl Pen-y-bont ar Ogwr. Fe weithiodd y Cyngor gyda thrigolion, staff, undebau llafur, aelodau etholedig a busnesau i lunio ein huchelgeisiau ar gyfer pawb dros y 5 mlynedd nesaf. Mae’r cynllun yn ymateb i’r materion yn y tymor byr a chanolig, fel yr argyfwng ariannol, gan hefyd ddiogelu’r amgylchedd naturiol a helpu pobl ifanc i wireddu eu potensial ar gyfer y tymor hir. Mae cynaliadwyedd yn ganolog i bopeth a wnawn, gan gynnwys ein hymrwymiad i ennill statws carbon sero net erbyn 2030.

Mae’r Cynllun Corfforaethol yn nodi 7 Amcan Llesiant y Cyngor:

- Bwrdeistref Sirol lle’r ydym yn diogelu ein pobl fwyaf agored i niwed
- Bwrdeistref Sirol â gwaith teg, swyddi crefftus, o ansawdd da a threfi sy’n ffynnu
- Bwrdeistref Sirol â chymunedau yn y cymoedd sy’n ffynnu
- Bwrdeistref Sirol lle’r ydym yn helpu pobl i wireddu eu potensial
- Bwrdeistref Sirol sy’n ymateb i’r argyfwng hinsawdd a natur
- Bwrdeistref Sirol lle mae pobl yn teimlo’u bod yn cael eu gwerthfawrogi, eu clywed a’u bod yn rhan o’u cymuned
- Bwrdeistref Sirol lle’r ydym yn cynorthwyo pobl i fyw bywydau iach a hapus

Mae angen sicrhau bod gan ein cymunedau a’r rhai sy’n defnyddio ein gwasanaethau ac yn talu amdanynt, y rhai sy’n darparu ein gwasanaethau, a’n partneriaid a chyflenwyr, hyder yn ein trefniadau llywodraethu. Rhaid iddynt fod wedi’u sicrhau bod ein gwasanaethau’n cael eu darparu’n effeithiol ac yn effeithlon ac yn cael eu darparu’n gyson, bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu ac y rhoddir cyfrif yn briodol amdano a bod penderfyniadau’n cael eu gwneud mewn modd tryloyw a chyfreithlon. Mae hyn yn arbennig o wir o ystyried yr heriau sy’n codi o’r argyfwng costau byw a’r canlyniadau sy’n deillio o’r gwrthdaro ar hyn o bryd yn Wcráin.

Mae gan y Cyngor ddyletswydd i bennu amcanion llesiant o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol (Cymru) 2015 ac, o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, i wneud trefniadau a pharhau i adolygu i ba raddau y mae’n arfer ei swyddogaethau’n effeithiol, yn defnyddio ei adnoddau’n ddarboodus, yn effeithlon ac yn effeithiol, ac i sicrhau bod ei drefniadau llywodraethu’n effeithiol ar gyfer sicrhau’r gofynion perfformiad hyn. Mae ein trefniadau llywodraethu’n gweithredu’n effeithiol i gynorthwyo’r Cyngor i gwrdd â’i heriau a’i gyfrifoldebau, ac maent wedi parhau i wneud hynny yn y cyfnod ansicr ar hyn o bryd. Mae gwelliannau’n cael eu gwneud yn barhaus ac mae cyfleoedd i wneud hynny wrth edrych tua’r dyfodol wedi cael eu hadnabod. Bydd y rhain yn cael eu monitro yn ystod 2023-24 i sicrhau bod y gwelliannau angenrheidiol yn cael eu gwneud.

Y Cyngh. Huw David
Arweinydd y Cyngor

Mark Shephard
Prif Weithredwr

2 Fframwaith Llywodraethu

Beth yw Llywodraethu Corfforaethol?

Mae llywodraethu corfforaethol yn cwmpasu'r systemau, prosesau, diwylliant a gwerthoedd y caiff y Cyngor ei gyfarwyddo a'i reoli, ei arwain a'i ddwyn i gyfrif yn unol â hwy, a sut y mae'n ymgysylltu â rhanddeiliaid. Mae a wnelo hefyd â'r ffordd y mae Cyngorwyr a chyflogeion yn meddwl ac yn gweithredu.

Mae'r Fframwaith Llywodraethu'n galluogi'r Cyngor i fonitro'r modd y cyflawnir ei amcanion strategol ac i ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol, cost-effeithiol.

Yr hyn y mae'r Datganiad hwn yn ei ddweud wrthyh

Mae'r Datganiad hwn yn disgrifio i ba raddau y mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i God Llywodraethu Corfforaethol a gofynion Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 a Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygiadau) 2018, am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2023.

Mae hefyd yn nodi sut y mae'r Cyngor wedi ymateb i faterion llywodraethu a adnabuwyd yn ystod 2022-23 a champau gweithredu sydd i'w cymryd yn ystod 2023-24 yn dilyn adolygiad blynyddol o'r Fframwaith Llywodraethu.

Mae'r Datganiad wedi cael ei baratoi yn unol â'r canllawiau a gyhoeddwyd yn 2016: ['Delivering Good Governance in Local Government Framework'](#) a gynhyrchwyd gan y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) a Chymdeithas Prif Weithredwyr ac Uwch Reolwyr Awdurdodau Lleol (SOLACE).

Marchnad Pen-y-bont

Cyfrifoldebau Llywodraethu'r Cyngor

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei gynnal yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu, y rhoddir cyfrif priodol amdano a'i fod yn cael ei ddefnyddio'n ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol.

Rhaid i'r Cyngor ystyried effaith dymor hwy unrhyw benderfyniadau y mae'n eu gwneud, a dylai gydwethio gyda chyrrff cyhoeddus eraill i wella llesiant yng Nghymru.¹

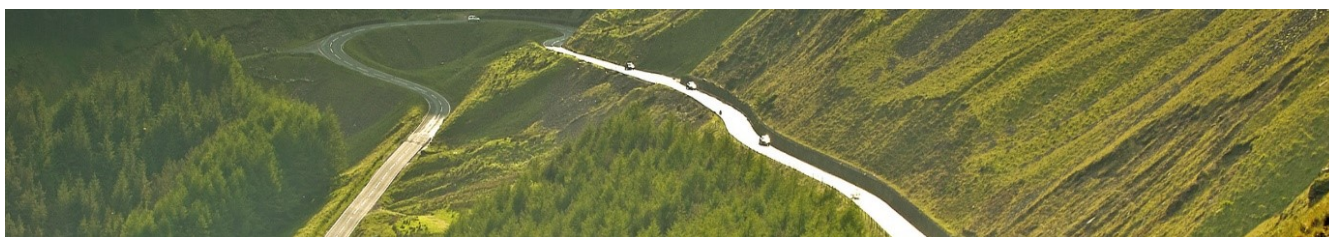
Fel corff cyhoeddus, rhaid i'r Cyngor sicrhau mai llwyddo i gael canlyniadau cymdeithasol, diwylliannol, amgylcheddol ac economaidd sy'n gynaliadwy yw ffocws allweddol ei brosesau a'i strwythurau llywodraethu. Cyflawnir hyn trwy:

- ymddwyn ag uniondeb, gan ddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol a pharchu rheolaeth y gyfraith
- sicrhau ei fod yn agored ac yn ymgysylltu mewn modd cynhwysfawr â rhanddeiliaid

Mae Cod Llywodraethu Corfforaethol y Cyngor yn nodi ei ymrwymiad i sicrhau bod system lywodraethu gadarn yn ei lle a'i gyfrifoldeb am hynny. Mae'r Cod Llywodraethu Corfforaethol ar wefan y Cyngor.

Mae Cod Llywodraethu Corfforaethol y Cyngor yn nodi saith egwyddor llywodraethu da yn unol â 'Sicrhau Llywodraethu Da mewn Llywodraeth Leol: Fframwaith' gan CIPFA.

	Cod Llywodraethu Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr Mae Egwyddorion Llywodraethu'r Cyngor yn seiliedig ar y canlynol:
A	Ymddwyn ag uniondeb, gan ddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol a pharchu rheolaeth y gyfraith
B	Sicrhau ei fod yn agored ac yn ymgysylltu mewn modd cynhwysfawr â rhanddeiliaid
C	Diffinio canlyniadau o ran manteision economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy
D	Pennu'r ymyriadau sy'n angenrheidiol i gyflawni'r canlyniadau bwriadedig yn y ffordd orau bosibl
E	Datblygu capasiti'r endid, gan gynnwys gallu ei arweinyddiaeth a'r unigolion ynddo
F	Rheoli risgiau a pherfformiad trwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth gref ar arian cyhoeddus
G	Gweithredu arfer da mewn tryloywder, adrodd, ac archwilio i gyflawni atebolrwydd effeithiol

¹ Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

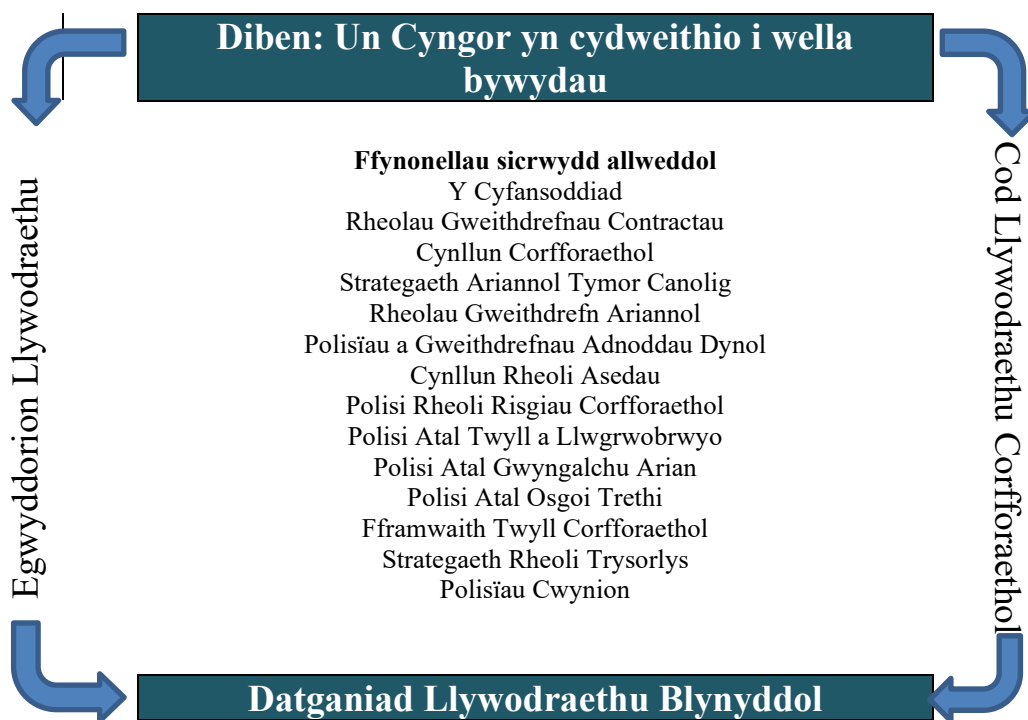
Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor

Mae'r Fframwaith Llywodraethu'n cwmpasu'r systemau, prosesau a gwerthoedd y caiff y Cyngor ei gyfarwyddo a'i reoli yn unol â hwy, a'r modd y mae'n atebol i'r gymuned leol, yn ymgysylltu â hi ac yn ei harwain. Mae'n galluogi'r Cyngor i fonitro'r modd y cyflawnir ei amcanion strategol ac i ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol, cost-effeithiol.

Mae'r system rheolaeth fewnol yn rhan arwyddocaol o'r fframwaith hwnnw ac mae wedi'i bwriadu i wneud defnydd priodol o arian cyhoeddus ac osgoi ei golli. Mae hefyd o gymorth i reoli'r risg o fethiant i gyflawni polisiau, cyrraedd nodau a chyflawni amcanion. Nid yw'n dileu'r risg i gyd; mae'r system rheolaeth fewnol wedi'i bwriadu i adnabod a blaenoriaethu risgiau, gwerthuso'r tebygolrwydd y bydd y risgiau hynny'n dod yn ffaith a rheoli eu heffaith.

Er mwyn adolygu effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu, darperir sicrwydd fel y bo'n briodol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, y Pwyllgorau Craffu, y Pwyllgor Safonau, y Cyngor, y Cabinet a'r Bwrdd Rheoli Corfforaethol, a chyfle iddynt herio hynny. Hefyd, mae'r Swyddog Adran 151 yn hyrwyddo ac yn cyflawni rheolaeth ariannol dda ac mae'r Swyddog Monitro'n hyrwyddo ac yn cyflawni sicrwydd cyfreithiol a moesegol.

Caiff rhai o'r elfennau allweddol o'r fframwaith llywodraethu eu hamlygu isod.

Yn fwy eang, fel rhan o'i drefniadau partneriaeth a chydweithio, mae'r Cyngor yn rhan o drefniadau llywodraethu allanol pwrpasol a ysgogir gan y gwahanol drefniadau partneriaeth a chyflawni sy'n bodoli. Mae enghreifftiau o'r rhain yn cynnwys y canlynol:

- Mae'r Cyngor yn un o ddeg Cyngor sydd, ar y cyd, yn cyflawni Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (BDdPRC), sydd â swyddogaeth Graffu a Chabinet ar y cyd i sicrhau trefniadau

llywodraethu o ran ei rhoi ar waith. Nod BDdPRC yw gwella ffyniant economaidd, rhagolygon swyddi a gwella cysylltedd digidol a thrafnidiaeth ac mae'n fuddsoddiad sylweddol yn economi De Cymru. Mae'r Cyngor yn ymrwymedig i gyfrannu at gyflawni'r amcanion hyn ledled y rhanbarth i sicrhau bod y gymuned a byd busnes yn y Fwrdeistref yn gallu cael budd o'r buddsoddiad hwn

- Mae'r Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) yn rhoi'r pwerau i Weinidogion sefydlu Cydbwyllgorau Corfforedig sy'n cwmpasu pedair swyddogaeth llesiant economaidd, trafniadaeth, cynllunio strategol a gwella ysgolion. Fe wnaeth Rheoliadau Cydbwyllgor Corfforedig De Ddwyrain Cymru gan Lywodraeth Cymru 2021 sefydlu Cydbwyllgor Corfforedig ar gyfer Bargaen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (BDdPRC) a darparu y byddai'r tair swyddogaeth graidd (llesiant economaidd, trafniadaeth a chynllunio strategol) yn cael eu rhoi i Gydbwyllgor Corfforedig De Ddwyrain Cymru. Mae cynllun pontio wedi cael ei ddatblygu ac mae diweddariadau rheolaidd ar gynydd yn cael eu cyflwyno i Gabinet BDdPRC ac i'r Cydbwyllgor Corfforedig.
- Mae'r Cyngor yn cydweithio'n agos gyda'r gwasanaeth lechyd ac mae trefniadau rhanbarthol ar waith a reolir gan Fwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Cwm Taf. Mae'r Bwrdd Diogelu Rhanbarthol a'r Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol yn darparu arweinyddiaeth ledled y rhanbarth ar gyfer diogelu a chynllunio gwasanaethau gofal cymdeithasol yn integredig er bod y Gwasanaeth Mabwysiadu'n dal i weithredu ar ôl troed blaenorol 'Bae'r Gorllewin'.
- Mae'r Cyngor yn un o'r cyfranogwyr mewn nifer o gydwasanaethau, gydag awdurdodau lleol eraill, megis y Cydwasanaethau Rheoleiddiol gyda Chynghorau Caerdydd a Bro Morgannwg, a Chonsortium Canol De Cymru, cydwasanaeth addysg ar gyfer pum awdurdod lleol. Llywodraethir y rhain gan gydbwyllgorau sy'n cynnwys aelodau etholedig o bob un o'r awdurdodau lleol. Mae'r Cyngor hefyd yn un o'r partneriaid mewn Cydwasanaethau Archwilio Mewnol Rhanbarthol gyda Chynghorau Bro Morgannwg, Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf a Chyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful.

Gwneud Penderfyniadau a Chyfrifoldebau

Mae'r Cyngor yn cynnwys 51 o Aelodau etholedig (3 aelod yn llai), gydag Arweinydd etholedig a Chabinet sy'n cael eu cefnogi a'u dwyn i gyfrif gan Bwyllgorau Craffu.

Mae cyfansoddiad y Cyngor yn nodi sut y mae'r Cyngor yn gweithredu, sut y caiff penderfyniadau eu gwneud a'r gweithdrefnau ar gyfer sicrhau bod y Cyngor yn effeithlon, yn dryloyw ac yn atebol i bobl leol. Mae'n cynnwys y rheolau sylfaenol sy'n llywodraethu busnes y Cyngor, ac yn nodi rhestr o swyddogaethau y gall swyddogion eu harfer a phenderfyniadau y gall swyddogion eu gwneud. Mae hefyd yn cynnwys y rheolau a'r protocolau y mae'r Cyngor, Aelodau a swyddogion yn gweithredu'n unol â hwy.

Trwy'r [Cyfansoddiad](#), ynghyd â'r Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau, y Pwyllgor Safonau a rôl archwilio mewnol, mae'r Cyngor yn gweithredu ag **uniondeb**, yn unol â **gwerthoedd moesegol** ac o fewn ei bwerau **cyfreithiol**. Mae'r Cyfansoddiad wedi cael ei ddiweddarau ystyried y gofynion deddfwriaethol newydd a osodwyd ar awdurdodau lleol dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Fe'i cymeradwywyd gan y Cyngor ar 19 Hydref 2022 ac fe'i rhoddwyd ar waith o 1 Rhagfyr 2022. Mae [canllaw i'r Cyfansoddiad](#) wedi cael ei gynhyrchu hefyd ac wedi cael ei gyhoeddi ar y wefan, a fydd yn ei gwneud yn bosibl i aelodau'r cyhoedd ddeall y Cyfansoddiad yn well.

Gellir gweld agendâu, papurau, a chofnodion holl gyfarfodydd y Cyngor a'r Pwyllgorau ar-lein, a chyn y pandemig roedd pob cyfarfod yn agored i'r cyhoedd oni bai bod materion eithriedig neu gyfrinachol yn

cael eu trafod. Ers y pandemig cynhelir cyfarfodydd yn rhithwir a chânt eu recordio a'u rhoi ar wefan y Cyngor i'r cyhoedd gael mynediad atynt. Mae blaenraglen waith y Cyngor yn cynnwys gwybodaeth am bob mater y mae'r Cyngor llawn neu'r Cabinet yn debygol o fod yn gwneud penderfyniad yn ei gylch yn ystod y cyfnod sydd i ddod. Mae hefyd yn cynnwys gwybodaeth ynglŷn â Phwyllgorau Craffu. I wella'r drefn o **fod yn agored** ac **ymgysylltu â rhanddeiliaid mewn modd cynhwysfawr** mae gan y Cyngor Banel Dinasyddion, sy'n cymryd rhan mewn arolygon ar ystod o faterion. Mae'r Cyngor hefyd yn defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol i hyrwyddo gwasanaethau ac ymgysylltu â'r cyhoedd ac mae'n trefnu bod gwybodaeth ar gael mewn ystod o fformatau i gynyddu i'r eithaf y cyfle ar gyfer rhannu gwybodaeth ac i drigolion gyfathrebu gyda'r Cyngor.

Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021

Cafodd Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) Gydsyniad Brenhinol ar 20 Ionawr 2021. Mae'r Ddeddf yn ddarn sylweddol o ddeddfwriaeth sy'n ymdrin â diwygio etholiadol, cyfranogiad y cyhoedd, llywodraethu a pherfformiad a gweithio rhanbarthol. Mae llawer o ddiwygiadau o fewn y Ddeddf; fodd bynnag, i grynhoi mae'r Ddeddf yn cyflwyno:

- Diwygiad o drefniadau etholiadol ar gyfer llywodraeth leol, gan gynnwys ymestyn yr hawl i bleidleisio i bobl ifanc 16 ac 17 oed;
- Cyflwyno pŵer cymhwysedd cyffredinol;
- Diwygio cyfranogiad y cyhoedd mewn llywodraeth leol;
- Diwygiadau ynghylch llywodraethu ac arweinyddiaeth ddemocrataidd;
- Gweithio ar y cyd;
- Diwygio'r drefn perfformiad a llywodraethu;
- Pwerau i hwyluso'r uniad gwirfoddol o brif gynghorau.

Er mwyn rhoi sicrwydd i awdurdodau lleol ynghylch pa newidiadau deddfwriaethol sy'n cael eu gweithredu a phryd, ac i sicrhau y gellir gwneud y paratodau gofynnol, mae Llywodraeth Cymru wedi gwneud tri Gorchymyn Cychwyn, a fydd yn cynnwys is-ddeddfwriaeth berthnasol arall, a ddaeth â'r darpariaethau perthnasol i rym ar gyfres o ddyddiadau rhwng mis Mawrth 2021 a 5 Mai 2022.

Bydd y Ddeddf yn parhau i gael effaith bellgyrhaeddol ar drefniadaeth, pwerau, prosesau mesur perfformiad a threfniadau llywodraethu'r Cyngor. O fis Mai 2022 mae cyfansoddiad y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi newid, ac mae'n ofynnol i draean o'i aelodau fod yn aelodau lleyg, gan gynnwys Cadeirydd y Pwyllgor. Ar gyfer y Cyngor mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio bellach yn cynnwys 8 aelod etholedig a 4 aelod lleyg. Mae cyfrifoldebau newydd, y mae'r Pwyllgor eisoes wedi dechrau ysgwyddo rhai ohonynt, yn cynnwys:

- rôl wrth adolygu adroddiadau hunanasesu'r Cyngor a gwneud unrhyw argymhellion ar gyfer newid;
- ystyried y canlyniad a'r ymateb i asesiadau perfformiad panel o'r Cyngor, a;
- chyfrifoldeb am wneud adroddiadau ac argymhellion mewn perthynas â gallu'r awdurdod i ymdrin â chwynion yn effeithiol.

Rôl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Mae'r **Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio** yn rhoi sicrwydd annibynnol ynghylch amgylchedd rheolaeth fewnol y Cyngor. Mae'n Bwyllgor statudol a oedd yn cynnwys 11 o Gynghorwyr ac 1 Aelod Llyeg trwy gydol 2021-22. Yn dilyn rhoi'r Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau ar waith, o 2022-23 mae'n cynnwys 8 Cynghorydd a 4 Aelod Llyeg. Ei brif swyddogaethau yw:

- Adolygu a chraffu ar adroddiadau ac argymhellion sy'n ymwneud â Materion Ariannol y Cyngor
- Adolygu a chraffu ar adroddiadau ac argymhellion ar briodoldeb trefniadau rheoli risg, rheolaeth fewnol, a llywodraethu corfforaethol y Cyngor
- Goruchwylio trefniadau archwilio mewnol ac allanol y Cyngor
- Bod yn gyfrifol am sicrhau bod craffu effeithiol ar Strategaeth a Pholisïau Rheoli Trysorlys
- Monitro Strategaeth Atal Twyll a Llwgwrwbrwyo'r Cyngor, y Polisi Atal Gwyngalchu Arian, a'r Polisi Atal Osgoi Trethi
- Adolygu a chymeradwyo Datganiad Llywodraethu Blyneddol y Cyngor a'r Datganiad Cyfrifon Blyneddol
- Adolygu ac ystyried adroddiadau gan yr Archwilydd a'r Arolygwyr Allanol
- Adolygu ac asesu gallu'r Cyngor i ymdrin yn effeithiol â chwynion a gwneud argymhellion yn hyn o beth
- Adolygu adroddiad hunanasesu drafft y Cyngor ar ei berfformiad ac, os tybir bod hynny'n angenrheidiol, gwneud argymhellion ar gyfer newidiadau i'r casgliadau

Coedwig Tremaen

3 Asesu Perfformiad

O dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 mae dyletswydd ar y Cyngor i adrodd ar ei berfformiad trwy adroddiad hunanasesu blynyddol. Mae hwn yn asesiad ehangach na'r [Adroddiad Blynyddol](#) blaenorol, a oedd yn hunanwerthusiad blynyddol o gynnydd yn erbyn Cynllun Corfforaethol y Cyngor. Roedd yr Adroddiad Blynyddol yn bwrw golwg yn ôl ar y cynnydd a wnaed yn ystod y flwyddyn gyda'r camau i gyflawni'r amcanion llesiant. Mae'r adroddiad hunanasesu'n ehangach o lawer a rhaid iddo nodi casgliadau'r Cyngor ar ôl ystyried i ba raddau y gwnaeth ateb y gofynion perfformiad yn ystod y flwyddyn ariannol honno, ac unrhyw gamau gweithredu y mae'n bwriadu eu cymryd, neu y mae eisoes wedi eu cymryd, i ateb y gofynion perfformiad i raddau mwy helaeth. Mae'r ddyletswydd yn cynnwys gofyniad i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio adolygu'r adroddiad drafft, a wnaeth ym mis Mehefin 2022, ac i'r adroddiad terfynol gael ei gyflwyno o leiaf i Archwilydd Cyffredinol Cymru, Prif Arolygydd Ei Fawrhydi ar gyfer Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru a Gweinidogion Cymru.

Y Cynllun Corfforaethol

Mae Cynllun Corfforaethol 2023-28, a gymeradwywyd ym mis Mawrth 2023, yn nodi uchelgais y Cyngor: '**Cyflawni gyda'n Gilydd**'. Mae'r Cynllun yn diffinio saith amcan llesiant y Cyngor â'i werthoedd ac egwyddorion sefydliadol sy'n tanategu'r modd y bydd yn gweithio i gyflawni ei flaenoriaethau. Dros y 5 mlynedd nesaf mae ar y Cyngor eisiau buddsoddi yn y pethau iawn, y pethau sy'n gwneud y gwahaniaeth mwyaf ac sy'n cael eu gwerthfawrogi fwyaf gan ei gwsmeriaid. Fodd bynnag, mae'r Cyngor yn wynebu dewisiadau anodd o ran sut y mae'n blaenoriaethu gwariant ac ni fydd yn gallu gwneud popeth i bawb. Mae'r Cynllun yn nodi sut y bydd y Cyngor yn gweithio.

Amcanion Llesiant eich Cyngor		Amdiffyn y rhai mwyaf agored i niwed	Gwaith teg, swyddi imedrus a threfi llewyrchus	Creu cymunedau llewyrchus yn y Cymoedd	Helpu pobl i gyflawni eu potensial	Ymateb i'r argyfwng hinsawdd a natur	Gwneud i bobl deimio eu bod yn cael eu gwerthfawrogi, eu clywed ac yn rhan o'u cymuned	Cynorthwyo pobl i fod yn iach a hapus
Nod Llesiant Cenedlaethol	Cymru lewyrchus	●	●	●	●	●	●	●
	Cymru gydnherth	●	●	●	●	●	●	●
	Cymru iachach	●	●	●	●	●	●	●
	Cymru sy'n fwy cyfartal	●	●	●	●	●	●	●
	Cymru o gymunedau cydlynus	●	●	●	●	●	●	●
	Diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu	●	●	●	●	●	●	●
	Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang	●	●	●	●	●	●	●

Yn tanategu Cynllun Corfforaethol y Cyngor a thrwy ei broses benderfynu i gyd, cymhwysir egwyddorion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Mae'r tabl yn dangos sut y mae amcanion llesiant y Cyngor yn cyfrannu at y saith nod llesiant.

Yn ogystal â'r saith nod llesiant, mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn sefydlu egwyddor datblygu cynaliadwy, ac yn diffinio'r pum ffordd o weithio y mae'n rhaid i gyrrff cyhoeddus eu mabwysiadu i ddangos eu bod wedi cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy. Y pum ffordd o weithio yw:

Hirdymor: meddwl am genedlaethau'r dyfodol ac am ein hadnoddau naturiol.

Atal: hwn yw'r cam cyn bod unrhyw faterion yn codi ac mae wedi'i fwriadu i wneud yn siŵr bod datrysiadau ac ymyriadau'n cael eu targedu a'u bod ar gael i atal yr angen am wasanaethau statudol.

Integreiddio a chydweithio: gyda chydweithwyr a phartneriaid. Sicrhau bod penderfyniadau'n cael eu cydgysylltu ar draws gwasanaethau a chydweithio'n agosach gyda phartneriaid yn y sector cyhoeddus, y sector preifat a'r trydydd sector.

Cynnwys: ymgynghori â phobl leol a'u cynnwys wrth gynllunio a darparu gwasanaethau.

5 Ffordd o Weithio	Hirdymor	Atal	Integreiddio	Cydweithio	Cynnwys
Ein Hegwyddorion					
Cefnogi cymunedau a phobl i ddatrys pethau eu hunain ac i leihau eu dibyniaeth ar y Cyngor.					
Canolbwyntio adnoddau sy'n prinhau ar y cymunedau a'r unigolion sydd â'r angen mwyaf.					
Defnyddio gwybodaeth dda a geir gan ddefnyddwyr gwasanaethau a chymunedau i lywio ei benderfyniadau.					
Annog a datblygu gallu'r trydydd sector i nodi ac ymateb i anghenion lleol.					
Peidio â chaniatáu i ansicrwydd ynghylch dyfodol gwasanaethau cyhoeddus atal cydweithio ystyrion a phragmatig â chyrrff eraill yn y sector cyhoeddus.					
Gweithio fel un Cyngor ac yn annog gwahanol rannau o'r sefydliad i osgoi datblygu prosesau lluosog neu ddulliau sy'n wahanol heb fod angen.					
Trawsnewid y sefydliad a llawer o'i wasanaethau i sicrhau gostyngiadau ariannol yn y gyllideb yn ogystal â gwelliannau.					

Y Gymraeg – Mae gan Gymru ddwy iaith swyddogol, Cymraeg a Saesneg, a dylai gwasanaethau a gwybodaeth fod ar gael yn gyfartal yn y ddwy. Mae dyletswydd statudol ar y Cyngor dan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011 i hyrwyddo'r Gymraeg ac i hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg yn fwy eang yn y Fwrdeistref. Mae gan y Cyngor Strategaeth Hyrwyddo'r Gymraeg 2021 – 2026 fel sy'n ofynnol dan y Mesur. Saesneg yw iaith fusnes fewnol y Cyngor, ond bydd yr holl wasanaethau a gwybodaeth a ddarperir gennym ar gyfer pobl leol ar gael i'r un graddau yn y naill iaith a'r llall.

Mae'r Cynllun Corfforaethol yn nodi nifer o egwyddorion sy'n tanatgu ei Amcanion Llesiant ac mae wedi mabwysiadu set o werthoedd sy'n cynrychioli'r hyn y mae'r Cyngor yn sefyll drosto ac yn dylanwadu ar ei ffordd o weithio. Nodir yr egwyddorion allweddol isod.

- Lle bynnag y bo modd bydd y Cyngor yn cefnogi cymunedau a phobl i ddatrys pethau eu hunain ac i leihau eu dibyniaeth ar y Cyngor
- Bydd y Cyngor yn canolbwyntio adnoddau sy'n prnhau ar y cymunedau a'r unigolion sydd â'r angen mwyaf
- Bydd y Cyngor yn defnyddio gwybodaeth dda a geir gan ddefnyddwyr gwasanaethau a chymunedau i lywio ei benderfyniadau
- Bydd y Cyngor yn annog ac yn datblygu gallu'r trydydd sector i nodi ac ymateb i anghenion lleol
- Ni fydd y Cyngor yn caniatáu i ansicrwydd ynghylch dyfodol gwasanaethau cyhoeddus atal cydweithio ystyrion a phragmatig â chyrff eraill yn y sector cyhoeddus
- Bydd y Cyngor yn gweithio fel un Cyngor ac yn annog gwahanol rannau o'r sefydliad i osgoi datblygu prosesau lluosog neu ddulliau sy'n wahanol heb fod angen
- Bydd y Cyngor yn trawsnewid y sefydliad a llawer o'i wasanaethau ac wrth wneud hynny bydd yn sicrhau gostyngiadau ariannol yn y gyllideb yn ogystal â gwelliannau

Darparu Gwasanaethau yn y Dyfodol

Mae'r DU wedi dod allan o bandemig COVID-19 ac er bod y feirws yn dal i gylchredeg, mae ei effeithiau'n llai o lawer. Mae Model Darparu Gwasanaethau'r Dyfodol ar gyfer y Cyngor wedi cael ei ddatblygu, a hwnnw'n amlinellu cynlluniau ar gyfer darparu gwasanaethau yn y dyfodol. Mae'r Cyngor wedi cyflwyno Polisi Gweithio Hybrid ar gyfer llawer o staff, sy'n cynnig dull cyfunol a all ystyried yr ystod eang o wasanaethau a ddarperir gan y Cyngor. Mae rhoi trefniadau gweithio hybrid ar waith yn ddibynnol ar alwadau ac anghenion y rôl a gyflawnir gan y cyflogai a'r gwasanaeth y mae'r rôl wedi'i lleoli ynddo. Mae hefyd yn cynnig mwy o hyblygrwydd i gyflogaion yn eu harferion gweithio, gan hybu cydbwysedd gwell rhwng bywyd a gwaith. Mae'r Cyngor hefyd wedi rhoi Cynllun Oriau Gwaith Amser Hyblyg newydd ar waith sy'n gweithio ochr yn ochr â'r Polisi Gweithio Hybrid ac yn galluogi cyflogaion i fod ag elfen o hyblygrwydd mewn perthynas ag oriau gwaith lle mae hyn yn ateb gofynion gweithredol ac anghenion y gwasanaeth.

Yr argyfwng Costau Byw

Mae costau cynyddol tanwydd, bwyd a hanfodion eraill a'r ffaith bod lefelau chwyddiant yn uwch nag y buont am flynyddoedd lawer yn golygu bod aelwydydd yn y Fwrdeistref a ledled y DU yn wynebu pwysau ariannol sylweddol. Ar 15 Chwefror 2022 fe gyhoeddodd Llywodraeth Cymru becyn o fesurau i helpu pobl gyda chymorth tuag at gostau byw uwch. Roedd hyn yn cynnwys taliad costau byw o £150 a fyddai'n cael ei ddarparu ar gyfer y rhai a oedd yn byw ym Mandiau A-D y Dreth Gyngor a'r holl aelwydydd a oedd yn cael budd o Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor mewn unedau eiddo ym mandiau'r Dreth Gyngor A-I. Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru hefyd y byddai cynllun cymorth dewisol ar gael i'w ddefnyddio gan bob awdurdod lleol i gefnogi aelwydydd eraill a oedd y tu allan i'r meini prawf ar gyfer y prif gynllun yr oedd yn ystyried bod arnynt angen cymorth gyda'u costau byw. Roedd y cynllun dewisol yn cynnwys taliadau o £60 i aelwydydd ym mandiau'r Dreth Gyngor E i F a thalebau £50 i bob disgybl â hawl i brydau ysgol am ddim. Talwyd cyfanswm o £1,260,415 gan gynnwys £729,390 ar gyfer y Dreth Gyngor, £499,440 ar gyfer prydau ysgol am ddim a £31,585 ar gyfer digartrefedd a banciau bwyd/banciau cynnes. Mae'r Cyngor a'i bartneriaid wedi bod wrthi hefyd yn gweithio i roi cymorth i drigolion mewn angen. Mae hyn yn cynnwys rhoi cymorth gyda bwyd, mannau cynnes a chymorth ariannol. Mae holl lyfrgelloedd Awen yn y fwrdeistref sirol yn cymryd rhan yn Rhaglen Croeso Cynnes Awen gyda the, coffi, siocled poeth a chawl am ddim a rhaglen weithgareddau ychwanegol. Mae cymorth ariannol gan y Cyngor yn cynnwys budd-dali Gostyngiadau'r Dreth Gyngor i bobl ar incwm isel; grantiau amrywiol ar gyfer cymorth addysg gan gynnwys prydau ysgol am ddim; a rhoi cymorth i gyflawni Cynllun Cymorth Tanwydd Llywodraeth Cymru a'r Cyllid Amgen ar Gyfer y Cynllun Cymorth Biliau Ynni (EBSSAF) a Chyllid Amgen ar Gyfer Taliadau Tanwydd Amgen (AFPAF) Llywodraeth EF.

Mae'r codiadau yn y gyfradd chwyddiant wedi cael effaith sylweddol hefyd. Fe gyrhaeddodd y gyfradd chwyddiant flynyddol 11.1% ym mis Hydref 2022, yr uchaf am 41 o flynyddoedd, cyn gostwng yn y misoedd wedi hynny. Fodd bynnag, cododd eto o 10.1% ym mis Ionawr 2023 i 10.4% ym mis Chwefror. Nid yn unig y mae'r effaith hon yn cael ei themlo gan aelwydydd, ond mae hefyd yn effeithio ar fusnesau wrth iddynt ymgodymu â chostau cynyddol a'r pwysau y mae hynny'n ei roi ar fusnesau.

Datgarboneiddio 2030

Datganodd Llywodraeth Cymru ei bod hi'n [Argyfwng ar yr Hinsawdd](#) ym mis Ebrill 2019. Yn dilyn hyn, ymrwymodd Llywodraeth Cymru i gyflawni sector cyhoeddus carbon niwtral erbyn 2030. Ym mis Mehefin 2020 cymeradwyodd Cabinet Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr adroddiad a oedd yn nodi'r rhannau hanfodol y mae'n rhaid i'r Cyngor eu chwarae trwy reoli ei adnoddau, ei sefydliadau a'i fusnesau ei hun i ymateb i'r heriau a nodwyd yn adroddiad Panel Rhynglywodraethol y Cenhedloedd Unedig ar Newid Hinsawdd (IPCC) ym mis Hydref 2018.

Datganodd y Cyngor ei hun ei bod hi'n argyfwng ar yr hinsawdd ym mis Mehefin 2020 a sefydlodd ei [raglen Ymateb i'r Argyfwng Hinsawdd](#), sydd ag ymrwymiad i gyflawni allyriadau carbon sero-net erbyn 2030 ar draws ei weithrediadau. Datblygodd y Cyngor ei [Strategaeth Carbon Sero Net 2030](#) dros y cyfnod rhwng mis Ebrill 2021 a mis Awst 2022. Cynhaliodd y Cyngor gyfres o weithdai ar gyfer swyddogion i gyfrannu at y strategaeth ddrafft, ac ymgynghoriad cyhoeddus 12 wythnos yn ystod y cyfnod rhwng mis Mehefin a mis Awst 2022. Cymeradwywyd y strategaeth derfynol gan y Cabinet ar 13 Rhagfyr 2022. Cydnabyddir bod yr her o ran adnoddau sy'n wynebu pob corff cyhoeddus yng Nghymru i gyflawni carbon sero net erbyn 2030 yn sylweddol. Mae cyflawni'r Strategaeth yn gyfrifoldeb corfforaethol a bydd gan bob Cyfarwyddiaeth rôl o ran cyflawni sero net. Bydd cyflawni hefyd yn gofyn am bartneriaeth barhaus gyda rhanddeiliaid allanol ac ystod eang o gyllidwyr. Cytunodd y Cyngor ar gyllideb gyfalaf flynyddol ar gyfer Datgarboneiddio 2030 o £0.4 miliwn bob blwyddyn hyd at 2030-31 fel rhan o'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig 2023-24 i 2026-27; fodd bynnag, bydd lefel yr adnoddau i gyflawni Sero Net 2030 yn sylweddol fwy na hyn. Bydd ar gynlluniau i gyflawni Sero Net 2030 angen cyllid dichonoldeb i benderfynu'n derfynol ar gostau manwl a phroffiliau cyflawni, a bydd cynigion yn cael eu cyflwyno lle bynnag y bo modd i ffynonellau ariannu i sicrhau adnoddau allanol i ariannu mentrau. Ceir cynlluniau presennol sy'n cyfrannu at dargedau Sero Net 2030 gan gynnwys darparu manau gwefru cerbydau trydan; goleuadau sy'n defnyddio ynni'n effeithlon a goleuadau stryd LED; a phaneli solar wedi'u gosod ar doeau. Mae'r Cyngor cyflwyno mesurau i amddiffyn arfordir, wedi estyn ardaloedd gwarchodfeydd natur lleol a gweithgarwch plannu coed ac wedi cymeradwyo [Strategaeth Gaffael](#) sy'n gyfrifol yn gyndeithasol.

Arolygiadau

Arolygiaeth Gofal Cymru sy'n cynnal arolygiadau rheoleiddiol o ddarpariaeth gofal gofrestredig y Cyngor. Mae'r Cyngor yn ddarparwr sylweddol gwasanaethau gofal rheoleiddiedig i oedolion a phlant. Yn y flwyddyn ddiwethaf mae arweinyddiaeth wedi cael ei chryfhau trwy benodi Unigolion Cyfrifol wedi'u neilltuo ar gyfer darpariaeth gofrestredig gofal cymdeithasol i blant ac oedolion. Mae gan unigolion cyfrifol gyfrifoldebau cyfreithiol yn unol â Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal (Cymru) (2018). Bu nifer o gyfarfodydd rheoleiddiol yn 2022-23. Bu cyfarfodydd rheolaidd rhwng uwch swyddogion ac Arolygiaeth Gofal Cymru yn ystod 2020-21 i ddarparu sicrwydd o ran diogelwch a llesiant pobl yn ystod pandemig Covid-19. Cynhaliwyd gwiriad sicrwydd gan Arolygiaeth Gofal Cymru ym mis Ebrill 2021, ac i ddilyn cynhaliwyd Arolygiad Gwerthuso Perfformiad o'r Gwasanaethau Plant ym mis Mai 2022 a gwiriad gwella ym mis Tachwedd 2022. Mae'r Cabinet wedi cymeradwyo cynllun strategol 3 blynedd i wella deilliannau ym maes gofal cymdeithasol i blant, ac mae'r gwelliannau yn y cynllun hwn, ac arolygiad Arolygiaeth Gofal Cymru, yn cael eu goruchwyllo gan fwrdd, a gaiff ei gadeirio gan y Prif Weithredwr a'i gynghori gan arbenigwr annibynnol ym maes gofal cymdeithasol i blant. Ceir Panel Aelodau ar gyfer Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol hefyd a gaiff ei gadeirio gan y Dirprwy Arweinydd, sydd hefyd yn cael ei gynghori gan ymgynghorydd annibynnol.

Caiff canfyddiadau'r arolygiad gwerthuso perfformiad a'r gwiriad dilynol eu nodi isod:

Egwyddor	Meysydd gwella a nodwyd o'r AGP – Mai 2022	Cynnydd a nodwyd o'r gwiriad gwella – Tachwedd 2022
Pobl	Ceisio, clywed (gan gynnwys defnyddio gwaith uniongyrchol) a chofnodi llais y plentyn	Gwelliannau sylweddol wedi cael eu gwneud a rhaid eu cynnal

Pobl	Mae pobl yn gyson yn teimlo y gwrandewir arnynt a'u bod yn cael eu trin ag urddas a pharch	Rhai gwelliannau wedi cael eu gwneud; angen camau gweithredu pellach
Pobl	Recriwtio a chadw'r gweithlu	Rhai gwelliannau wedi cael eu gwneud; angen camau gweithredu pellach
Pobl	Goruchwyliaeth rheolwyr	Gwelliannau sylweddol wedi cael eu gwneud; angen camau gweithredu pellach
Pobl	Cefnogi, goruchwyllo a hyfforddi staff	Rhai gwelliannau wedi cael eu gwneud; angen camau gweithredu pellach
Atal	Rhoi gwybodaeth, cyngor a chynhorthwy. Mae pobl yn cael y cymorth iawn ar yr adeg iawn	Rhai gwelliannau wedi cael eu gwneud; angen camau gweithredu pellach
Partneriaethau	Trothwyon ar gyfer cymorth cynnar a gwasanaethau statudol	Rhai gwelliannau wedi cael eu gwneud; angen camau gweithredu pellach
Partneriaethau	Dysgu o adolygiadau ac archwiliadau	Rhai gwelliannau wedi cael eu gwneud; angen camau gweithredu pellach
Llesiant	Cydymffurfio â chyfrifoldebau statudol	Rhai gwelliannau wedi cael eu gwneud; angen camau gweithredu pellach
Llesiant	Trefniadau ar gyfer cyswllt dan oruchwyliaeth rhwng plant a'u teuluoedd	Rhai gwelliannau wedi cael eu gwneud; angen camau gweithredu pellach
Llesiant	Adnabod achosion o gamfanteisio ar blant ac ymateb i hynny	Rhai gwelliannau wedi cael eu gwneud; angen camau gweithredu pellach

Nododd yr arolygiad fod llawer o'r pwysau a brofir gan Wasanaethau Plant y Cyngor yn adlewyrchu adferiad ar ffurf pandemig Covid, gan gynnwys lefelau uchel o alw a chymhlethdod cynyddol anghenion pobl. Roedd diffygion critigol yn nifer y gweithwyr cymdeithasol, oherwydd materion recriwtio a chadw, ynghyd ag absenoldebau staff a marchnad gystadleuol iawn, wedi arwain at golli staff profiadol a dibyniaeth ar weithwyr cymdeithasol newydd gymhwyso ac asiantaeth. Mae recriwtio a chadw staff yn parhau i fod yn bwynt pwysau sylweddol i'r gwasanaeth. Nododd yr arolygiad fod sefyllfa'r gweithlu yn parhau i fod yn fregus.

Fel rhan o'r ymateb i'r arolygiad, fe wnaeth y Cyngor sefydlu'r Bwrdd Gwella Deilliannau i Blant, a sefydlwyd ym mis Mawrth 2022 ac sy'n cael ei gadeirio gan y Prif Weithredwr. Nododd Arolygiaeth Gofal Cymru fod y Bwrdd hwn wedi cael effaith gadarnhaol trwy oruchwyliaeth well ar y Gwasanaethau Plant a gwasanaethau cymorth cynnar, gan sicrhau bod digon o wybodaeth am berfformiad a bod digon o graffu arno.

Mae ffocws cryf a gwaith sylweddol i wneud gwelliannau o hyd. Mae'r Cyngor wedi comisiynu arbenigedd allanol i roi cymorth i adnabod pa mor dda y mae gwasanaethau'n gweithio, a sut y gellir eu gwella neu eu mireinio i gynyddu i'r eithaf eu heffaith a'r deilliannau i blant a theuluoedd.

Ar 24 Tachwedd 2022 cyhoeddodd Bwrdd Diogelu Cwm Taf Morgannwg yr Adolygiad Ymarfer Plant mewn perthynas â marwolaeth drasig Logan Mwangi. Mae'r Bwrdd wedi derbyn canfyddiadau'r Adolygiad Ymarfer Plant yn llawn a bydd y Bwrdd Diogelu a'r Cyngor yn gweithredu ar argymhellion yr adolygiad. Bydd Arolygiaeth Gofal Cymru'n monitro cynnydd y Cyngor trwy ei hadolygiad parhaus o berfformiad.

Gwella Blynyddol

Mae Archwilio Cymru², ein Harchwilydd Allanol, yn asesu trefniadau'r Cyngor ar gyfer sicrhau gwelliant parhaus a pherfformiad dilynol, ac mae canlyniadau'r rhain yn cael eu cyhoeddi yn eu [Crynodeb Archwilio Blynyddol 2022](#). Ym mis Mawrth 2023 fe adroddon nhw fel a ganlyn: 'Ardystiodd yr Archwilydd Cyffredinol fod y Cyngor wedi bodloni ei ddyletswyddau sy'n weddill o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 ar gyfer blwyddyn ariannol 2021-22, fel y'i cyflwynwyd gan orchymyn a wnaed o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021'. Nododd yr archwilydd hefyd fel rhan o'i adolygiad Llamu Ymlaen fod y Cyngor wedi gwneud cynnydd cadarnhaol o ran cyflawni ei strategaeth rheoli asedau flaenorol, a bod angen iddo sicrhau bod cynlluniau asedau strategol yn y dyfodol yn cael eu llywio'n llawn gan yr egwyddor datblygu cynaliadwy. Fodd bynnag, fe nododd yr adolygiad fod heriau o ran y gweithlu'n effeithio ar allu'r Cyngor i gynllunio'n fwy strategol a beirniadol, i sicrhau bod ei adeiladau'n ateb gofynion diogelwch statudol. Nododd yr adolygiad fod angen i'r Cyngor ddatblygu cynllun gweithlu corfforaethol sy'n cael ei lywio gan yr egwyddor datblygu cynaliadwy, i fynd i'r afael â'r heriau hyn o ran y gweithlu a chryfhau ei gadernid.

I sicrhau bod deilliannau'r holl archwiliadau, adolygiadau ac arolygiadau, a'r argymhellion penodol ar gyfer y Cyngor, yn cael eu cofnodi, mae offeryn tracio rheoleiddiol wedi cael ei ddatblygu. Mae hwn yn cynnwys deilliannau arolygiadau gan Estyn, Arolygiaeth Gofal Cymru ac Arolygiaethau Prawf a Charchardai EF yn ogystal â gwaith Archwilio Cymru. Diben yr offeryn tracio fydd sicrhau yr adroddir ar argymhellion a chatau gweithredu perthnasol o'r rhain a'u bod yn cael eu monitro, gan gynnwys gan aelodau etholedig, ac yna'n cael eu hadolygu gan y pwyllgorau Craffu perthnasol. Mae camau gweithredu'n cael eu hystyried ac yn destun gwaith craffu yn Nhimau Rheoli'r Cyfarwyddiaethau ac yn cael eu hystyried gan y Bwrdd Rheoli Corfforaethol a'r Cabinet yn rheolaidd i sicrhau goruchwyliaeth gorfforaethol a gwleidyddol. Bydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'n cael diweddariadau bob 6 mis ym mis Ionawr ac ym mis Gorffennaf.

Mae Archwilio Cymru wedi cynnal nifer o adolygiadau a chyflwyno adroddiadau arnynt yn ystod y flwyddyn, y mae eu canlyniadau allweddol wedi'u nodi isod.

Adroddiad	Deilliannau allweddol
Taliadau Uniongyrchol ar gyfer Gofal Cymdeithasol i Oedolion (Ebrill 2022)	Er nad oedd yn ymwneud yn benodol â Phen-y-bont ar Ogwr, fe wnaeth yr adolygiad hwn fwrw golwg ar sut y mae awdurdodau lleol yn darparu gwasanaethau Taliadau Uniongyrchol i oedolion, gan archwilio'u heffaith a'u gwerth am arian. Y casgliad ar y cyfan oedd bod Taliadau Uniongyrchol yn cefnogi annibyniaeth pobl a'u bod yn cael eu gwerthfawrogi'n fawr gan ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr, ond bod anghysonderau o ran y ffordd y cânt eu hyrwyddo a'u rheoli gan awdurdodau lleol yn golygu nad yw gwasanaethau wastad yn gydradd a'i bod yn anodd asesu gwerth am arian ar y cyfan.
Llamu Ymlaen – Rheoli'r Gweithlu'n Strategol - Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr (Hydref 2022)	Fe wnaeth Archwilio Cymru adolygu trefniadau'r Cyngor ar gyfer rheoli ei weithlu'n strategol gyda phrif ffocws ar ba mor dda y mae'r Cyngor yn cynllunio'n strategol ar gyfer defnyddio'i weithlu, sut y mae'n monitro'r defnydd o'i weithlu a sut y mae'n adolygu ac yn gwerthuso effeithiolrwydd ei drefniadau. Nododd yr adolygiad fel a ganlyn: <ul style="list-style-type: none"> Fel llawer o gynghorau eraill, mae Pen-y-bont ar Ogwr yn profi heriau sylweddol yn y gweithlu, ac mae blynyddoedd o ailstrwythuro gwasanaethau parhaus a thoriadau staff i sicrhau arbedion yn effeithio ar ei allu i gynllunio a chynnal perfformiad gwasanaethau.

² Ers 1 Ebrill 2020 mae Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol wedi'u brandio fel Archwilio Cymru. Swyddfa Archwilio Cymru ac Archwilydd Cyffredinol Cymru yw'r enwau statudol o hyd.

	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r Cyngor yn cymryd camau i ymateb i'w faterion sylweddol yn y gweithlu, ond mae angen iddo ddatblygu cynllun gweithlu corfforaethol wedi'i lunio gan yr egwyddor datblygu cynaliadwy ac mae angen capasiti arno i lywio atebion yn effeithiol ar gyfer ei heriau gweithlu sylweddol yn y tymor canolig a'r tymor hir • Mae'r Cyngor wedi canolbwyntio ar fynd i'r afael â phwysau gweithlu critigol tymor byr yn arbennig yn y Gwasanaethau Cymdeithasol, ond heb Gynllun Gweithlu strategol i arwain a llywio dulliau o reoli'r heriau hyn mae gennym bryderon sy'n dod i'r amlwg ynglŷn â chadernid y Cyngor i barhau i ymateb i faterion critigol. • Mae gan y Cyngor drefniadau i fonitro materion y gweithlu ac nid yw wedi datblygu fframwaith i feincnodi, mesur llwyddiant a fforddiadwyedd ei fodel darparu gwasanaethau yn y dyfodol hyd yn hyn ond mae wedi gweithredu ar wersi a ddysgwyd. <p>Nodwyd nifer o argymhellion:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae angen i'r Cyngor ddatblygu ei ddull strategol o ymdrin â'r gweithlu a hynny ar frys, gan wreiddio'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn ganolog iddo, er mwyn ei alluogi i fynd i'r afael â materion sylweddol y gweithlu y mae'n eu hwynebu. • Dylai'r Cyngor ddatblygu cyfres o fesurau meintiol ac ansoddol strategol i wella'i allu i ddeall effeithiau a fforddiadwyedd ei gynlluniau a'i gamau gweithlu • Dylai'r Cyngor hefyd archwilio cyfleoedd i feincnodi ei berfformiad ei hun dros amser a'i drefniadau gyda chyrrff eraill i ddarparu dimensiwn gwahanol i'w ddata rheoli perfformiad. Gan hefyd gynnig dirnadaeth o sut mae cyrrff eraill yn perfformio a darganfod arferion nodedig mewn manau eraill. <p>Mae'r Cyngor wedi cymryd y camau gweithredu canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae'r drafft o Gynllun Strategol y Gweithlu wedi cael ei rannu gyda'r Cabinet a'r Bwrdd Rheoli Corfforaethol, Penaethiaid Gwasanaeth a'r Undebau Llafur. • Mae hyfforddiant ar Gynllunio'r Gweithlu'n Strategol ar gyfer Uwch Dimau Arwain i fod i gael ei ddarparu gan Y Gymdeithas Llywodraeth Leol (LGA) ar gyfer Rheolwyr Adnoddau Dynol (ym mis Awst) a'r Bwrdd Rheoli Corfforaethol (ym mis Medi), cyn ystyried hyfforddiant ehangach ar draws y sefydliad. • Bydd cynlluniau cyflawni'n cael eu datblygu mewn ymateb i themâu'r gweithlu, a fydd yn nodi'r hyn y mae'r Cyngor wedi'i wneud a'r hyn y mae'n bwriadu ei wneud nesaf. • Bydd gwaith i gynllunio gweithluoedd gwasanaethau'n cael ei ddatblygu hefyd a byddir yn bwrw ymlaen ag ef trwy gydweithio agos rhwng rheolwyr Cyfarwyddiaethau a'r priod Bartneriaid Busnes Adnoddau Dynol.
<p>Llamu Ymlaen - Rheoli Asedau'n Strategol - Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr (Hydref 2022)</p>	<p>Fe wnaeth Archwilio Cymru adolygu trefniadau'r Cyngor ar gyfer rheoli ei asedau gan ganolbwyntio'n bennaf ar le swyddfa ac adeiladau y mae'r Cyngor yn eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau i'w drigolion. Edrychodd Archwilio Cymru ar sut y mae'r Cyngor yn cynllunio'n strategol y defnydd o'i asedau, sut mae'n monitro'r defnydd o'i asedau a sut mae'n adolygu ac yn gwerthuso effeithiolrwydd ei drefniadau. Ar y cyfan, canfu'r adolygiad fod y Cyngor wedi gwneud cynnydd cadarnhaol wrth gyflawni ei strategaeth rheoli asedau flaenorol ac mae angen iddo bellach sicrhau bod cynlluniau asedau strategol yn y dyfodol wedi eu llywio'n llawn gan yr egwyddor datblygu cynaliadwy. Fodd bynnag, mae heriau'r</p>

	<p>gweithlu yn effeithio ar ei allu i gynllunio'n fwy strategol ac yn feirniadol, i sicrhau bod ei adeiladau'n bodloni gofynion diogelwch statudol.</p>
<p><u>Adolygiad Asesu Risg a Sicrwydd - Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr (Hydref 2022)</u></p>	<p>Fe wnaed y gwaith hwn i ganfod lefel y sicrwydd archwilio a/neu lle y gallai fod angen rhagor o waith archwilio mewn blynyddoedd i ddod ynghylch risgiau i'r Cyngor roi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau. Bu hefyd o gymorth i asesu i ba raddau y mae'r Cyngor yn cymhwyso'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth gymryd camau i gyflawni ei amcanion llesiant.</p> <p>Canolbwyntiodd y gwaith ar y meysydd canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sefyllfa ariannol • Goblygiadau Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 • Cynllun lleihau carbon • Grant Cyfleusterau i'r Anabl • Cydymffurfiaeth Adeiladau Statudol <p>Y canfyddiadau allweddol oedd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae'r Cyngor yn parhau i fod mewn sefyllfa dda i gynnal ei gydnerthedd ariannol. Fodd bynnag, bydd yr heriau yn sgil yr hinsawdd economaidd bresennol yn effeithio ar hyn. • Mae'r Cyngor yn datblygu ac yn gweithredu agweddau ar Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) • Mae gan y Cyngor strategaeth ddrafft i leihau carbon ond nid yw wedi penderfynu'n llawn eto ar yr adnoddau sydd eu hangen i'w chyflawni na sut y bydd eraill yn cyfrannu at ei gyflwyno • Mae'r Cyngor wedi bod yn araf yn ymateb i gynigion Archwilio Cymru i wella mewn perthynas â Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl ac mae perfformiad yn parhau i fod yn wael, ac wedi gwaethygu yn sgil y pandemig. Mae'r Cyngor yn datblygu model gweithredu newydd ar gyfer 2023-24 y bwriedir iddo fod yn symlach, wedi'i gydlynu'n well ac yn fwy ymatebol i anghenion defnyddwyr gwasanaeth. • Mae'r Cyngor wedi gwella ei dargedau cydymffurfiaeth adeiladau statudol mewn arolygon asbestos ac asesiadau risg o dân lle mae cydymffurfiaeth yn parhau ar lefelau uwch. Fodd bynnag, nid yw'n cyrraedd ei dargedau ar gyfer gwasanaethu nwy a phroffion legionella ac felly nid yw'n lliniaru'r holl risgiau sylweddol sy'n gysylltiedig â diffyg cydymffurfio. <p>Mae'r Cyngor wedi cymryd y camau gweithredu canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae gwaith bron â chael ei gwblhau ar ddatblygu fframwaith contractwyr ar gyfer Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl i wella'r amser a gymerir i gaffael gwaith y cytunwyd arno • Mae swyddi staff gwag wedi bod yn broblem i'r gwasanaeth hwn. Mae swyddi bellach yn cael eu llenwi gan staff asiantaeth ond bydd y gwasanaeth yn parhau i chwilio am staff parhaol • Mae'r amser a gymerir i gwblhau Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl ar gyfer plant wedi cynyddu yn y flwyddyn ddiwethaf
<p><u>Bwrdd y Rhaglen Arweinyddiaeth Drawsnewidiol – Adolygiad Llywodraethu Sylfaenol – Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Cwm Taf Morgannwg (Ionawr 2023)</u></p>	<p>Roedd yr adolygiad yn ceisio cael sicrwydd bod y bwrdd iechyd [Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg] a'r tri chyngor [Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf, Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful a Chyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr] yn cydweithio yn effeithiol trwy nawdd Bwrdd y Rhaglen Arweinyddiaeth Drawsnewidiol i gynorthwyo gweithio integredig rhanbarthol ar draws rhanbarth Cwm Taf Morgannwg. Nod yr adolygiad oedd ateb y cwestiwn: 'A yw trefniadau Bwrdd y Rhaglen Arweinyddiaeth Drawsnewidiol yn cynorthwyo'r pedwar corff i ddatblygu dulliau</p>

	effeithiol a chynaliadwy o weithio'n rhanbarthol? Ar y cyfan canfu Archwilio Cymru fod Bwrdd y Rhaglen Arweinyddiaeth Drawsnewidiol mewn sefyllfa dda i ddatblygu gweithio rhanbarthol cryfach gan adeiladu ar y cysylltiadau cynhyrchiol dros y 18 mis diwethaf. Fodd bynnag, mae angen iddo sicrhau bod ei gynllunio yn fwy integredig a thymor hwy, cryfhau agweddau ar ei drefniadau llywodraethu a bod yn fwy uchelgeisiol wrth ddefnyddio ei adnoddau craidd cyfunol i gael mwy o effaith ar ranbarth Cwm Taf Morgannwg.
Adolygiad Rheoli Perfformiad - Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr (Chwefror 2023)	Roedd yr adolygiad yn ceisio canfod pa mor dda y mae trefniadau rheoli perfformiad y Cyngor yn hysbysu'r Cyngor o gynnydd wrth gyflawni ei flaenoriaethau. Canfu'r adolygiad nad yw trefniadau rheoli perfformiad y Cyngor yn ei alluogi'n gyson i werthuso a rheoli ei berfformiad yn effeithiol. Nododd yr adroddiad wendidau mewn gwybodaeth berfformio sy'n cyfyngu ar ymwybyddiaeth y Cyngor o'i berfformiad ei hun a'i allu i reoli ei berfformiad yn effeithiol. Mae ffocws y Cyngor ar gasglu, yn hytrach na dadansoddi data a sicrhau ei gywirdeb, yn cyfyngu ar effaith ei drefniadau rheoli perfformiad.

Rheoli Risg

Mae'r Cyngor yn wynebu ystod o risgiau fel y byddai rhywun yn ei ddisgwyl o'r ystod eang o wasanaethau y mae'n eu darparu a gweithgareddau y mae'n ymwneud â hwy. O ddydd i ddydd mae risg weithredol yn deillio o her sicrhau digon o gapasiti a gallu i gynghori ar, ac i gyflawni, amcanion polisi allweddol y Cyngor.

Mae'r Cyngor wedi datblygu dull cadarn o reoli risg. Mae'r Polisi Rheoli Risgiau Corfforaethol yn cyd-fynd â Chynlluniau Cyfarwyddiaethau a fframwaith rheoli perfformiad y Cyngor. Mae'r Cyngor yn diffinio risg fel: 'Unrhyw ddatblygiad neu ddigwyddiad posibl a fyddai, petai'n dwyn ffrwyth, yn peryglu gallu'r Cyngor i:

- gyflawni ei amcanion llesiant
- darparu gwasanaethau fel a gynlluniwyd
- cyflawni ei ddyletswyddau statudol, gan gynnwys y ddyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus.'

Edrychir ar risgiau o safbwynt Gwasanaethau a'r Cyngor cyfan sy'n sicrhau bod y risgiau allweddol yn cael eu distyllu yn yr [Aseiad Risg Corfforaethol](#). Mae'r Aseiad Risg yn nodi sut y mae'r Cyngor yn mynd i'r afael â'r risgiau hyn a'r camau lliniaru y bydd yn eu rhoi ar waith i'w lleihau. Caiff ei adolygu a'i herio'n rheolaidd gan uwch reolwyr a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Nid yw'n bosibl dileu pob risg o fethu â chyrraedd y targedau ym mholisiâu, nodau ac amcanion y Cyngor ac felly ni all roi sicrwydd pendant o effeithiolrwydd, ond yn hytrach sicrwydd rhesymol.

Yn ystod 2021-22, datblygwyd Canllawiau Rheoli Risg manwl i'w defnyddio gan bob adran ar draws y Cyngor. Mae'n galluogi staff i nodi risgiau, eu blaenoriaethu a chymryd camau i'w lliniaru, mewn modd cyson ac amserol. Cyflwynwyd hyfforddiant i dîm rheoli pob cyfarwyddiaeth ac fe gafodd y rolau a'r cyfrifoldebau ym mhob cam o'r broses eu hamlinellu. Diwygiwyd Cynlluniau Busnes Cyfarwyddiaethau i sicrhau bod prosesau a chamau gweithredu'n cyd-fynd â'r broses rheoli risgiau gorfforaethol.

Yn gynnar yn 2023 fe brynodd y Cyngor feddalwedd rheoli risg i wella'r modd y mae risg yn cael ei monitro ac yr adroddir arni. Bydd y meddalwedd hwn yn ei gwneud yn bosibl bod ag un man storio ar gyfer yr holl gofnodion sy'n gysylltiedig â chydymffurfio a risg, gyda rhyngwyneb hawdd i'w ddefnyddio ac mae'n cyd-fynd â safonau Rheoli Risg Busnes. Bydd yn galluogi'r Cyngor i fonitro cynnydd ac yn darparu adroddiadau ar risg sy'n hawdd i'w deall ar gyfer defnyddwyr a Phwyllgorau sydd mewn rôl

rheoli ac asesu risgiau. Mae yn y cyfnod cynnar o ran ei roi ar waith a bydd yn cael ei gyflwyno yn ystod 2023.

Rheolaeth Ariannol

Mae rheolaeth ariannol y Cyngor yn cael ei chynnal yn unol â'r holl ddeddfwriaeth berthnasol a'r Cyfansoddiad. Mae gan y Cyngor Reolau Gweithdrefn Ariannol, Rheolau Gweithdrefn Contractau, Cynllun Ariannol penodol ar gyfer Ysgolion, ac mae'r cynllun dirprwyo hefyd yn darparu'r fframwaith ar gyfer rheolaeth ariannol. Mae'r Swyddog Adran 151 yn gyfrifol am sefydlu fframwaith clir ar gyfer rheoli materion ariannol y Cyngor ac am sicrhau bod trefniadau'n cael eu gwneud i'w gweinyddu'n briodol.

Mae gallu'r Cyngor i sicrhau arbedion a chadw ei wariant o fewn ei gyllideb ar y cyfan wedi hen ennill ei blwyf. Fodd bynnag, mae'r Cyngor yn wynebu heriau sylweddol yn y dyfodol yn wyneb lefelau ariannol ansicr a phwysau o ran costau, effaith yr argyfwng Costau Byw a'r gwrthdaro presennol yn Wcráin. Mae'r Cyngor yn amcangyfrif y bydd angen iddo greu tuag £17 miliwn o arbedion dros y cyfnod rhwng 2023-24 a 2026-27. Mae'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig wedi ystyried pwysau hysbys o ran costau a meysydd blaenoriaeth yn unol â'r Cynllun Corfforaethol ac fe ymgynghorwyd yn helaeth i sicrhau proses gadarn. I sicrhau mwy o ymwneud gan randdeiliaid â datblygiad y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig cynhaliwyd ymgynghoriad pum wythnos 'Llunio Dyfodol Pen-y-bont ar Ogwr' rhwng 19 Rhagfyr 2022 a 22 Ionawr 2023, ac roedd ei bwyslais ar geisio barn ynglŷn â'r meysydd blaenoriaeth i drigolion, er mwyn ein galluogi i adolygu a blaenoriaethu'r gyllideb a gwneud Pen-y-bont ar Ogwr yn 'Addas ar gyfer y Dyfodol'. Cydnabuwyd fod cynllunio'r gyllideb ar gyfer 2023-24 yn fwy ansicr nag erioed o'r blaen, a bod y Cyngor yn wynebu mwy byth o bwysau o ran costau nag a brofwyd mewn blynyddoedd blaenorol, o ganlyniad i'r argyfwng costau byw, y gwrthdaro yn Wcráin ac amgylchiadau economaidd sy'n gwaethygu. Roedd arnom angen gwybod beth sydd wedi gweithio'n dda, a ble y mae angen i ni barhau i wneud newidiadau neu welliannau i sicrhau bod y Cyngor yn gallu darparu gwasanaethau cynaliadwy ac effeithiol ar gyfer y pump i ddeg mlynedd nesaf. Roedd yr ymgynghoriad yn cynnwys arolwg ar-lein, presenoldeb mewn digwyddiadau ymgysylltu, ymgyrch ar y cyfryngau cymdeithasol / ar y we a thrwy Banel Dinasyddion yr Awdurdod ac fe dargedodd ystod o randdeiliaid. Cafodd y canlyniadau eu coladu a'u cyflwyno i'r Cabinet ar 7 Chwefror 2023 er mwyn goleuo penderfyniadau ynglŷn â'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig ymhellach. Mae'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig i'w gweld ar wefan y Cyngor [yma](#). Mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi lefel ddangosol o ran y cyllid ar gyfer Cymru gyfan ym mlwyddyn ariannol 2024-25, ond nid yw wedi rhoi unrhyw arwydd o'r cyllid tebygol ar gyfer Pen-y-bont ar Ogwr nac unrhyw arwydd o lefelau cyllid ar gyfer blynyddoedd yn y dyfodol. O ystyried yr ansicrwydd hwn, mae'r Cyngor wedi datblygu cyllidebau manwl ar gyfer blwyddyn gyntaf y Strategaeth gyda chyllidebau dangosol wedi hynny yn seiliedig ar ystod o senarios o ran y cyllid.

Mae gan y Cyngor drefniadau cadarn ar gyfer rheolaeth ariannol effeithiol trwy weithdrefnau cyfrifyddu'r Cyngor, systemau ariannol allweddol a'r Rheolau Gweithdrefn Ariannol. Cafodd y Rheolau Gweithdrefn Ariannol eu hadolygu yn ystod 2021-22 er mwyn adlewyrchu'r arferion gwaith cyfredol yn well, ac fe'u cymeradwywyd gan y Cabinet ym mis Tachwedd 2021. Mae'r trefniadau sydd ar waith i ddangos rheolaeth ariannol dda yn cynnwys gweithdrefnau sefydledig ar gyfer cynllunio cyllidebau ac adroddiadau monitro'r gyllideb a gyflwynir yn rheolaidd i'r Cabinet a'r Pwyllgor Craffu, yn ogystal â gwybodaeth fanwl i ddeiliaid cyllidebau. Mae'r Cyngor yn paratoi ei Gyfrifon Blynyddol yn unol â gofynion Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) ac yn unol â'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig.

Mae'r Cyngor yn dilyn Cod CIPFA ar Reoli Trysorlys a Chanllawiau Llywodraeth Cymru ar Fuddsoddiadau Awdurdodau Lleol i sicrhau bod yr arian sy'n cael ei fuddsoddi yn ddiogel, yn hygyrch

pan fo angen ac yn dwyn adenillion priodol ac mae unrhyw fenthyciadau y mae eu hangen yn cyd-fynd â Strategaeth Rheoli Trysorlys y Cyngor, fel y'i cymeradwywyd gan y Cyngor. Gan bod nifer o awdurdodau lleol yn Lloegr wedi wynebu pryderon ariannol ac yn dilyn pryderon nifer o aelodau ynghylch rhai buddsoddiadau yr oedd y Cyngor hwn wedi'u gwneud, cafodd hyd a therfyn y buddsoddiadau y gall y Cyngor eu gwneud i awdurdodau lleol eraill eu hadolygu yn ystod y flwyddyn a'u diwygio ar gyfer Strategaeth Rheoli Trysorlys 2023-24. Y terfynau diwygiedig yw 2 flynedd a £10 miliwn. Mae'r Cyngor wedi gallu buddsoddi arian ar draws ei opsiynau buddsoddi ehangach yn unol â [Strategaeth Rheoli Trysorlys](#) y Cyngor a'i alluogi i leihau ei ddibyniaeth ar y Swyddfa Rheoli Dyledion, er bod hyn yn parhau i fod yn opsiwn buddsoddi allweddol i'r Cyngor.

Cyhoeddodd CIPFA God Ymarfer Rheoli Trysorlys diwygiedig ym mis Rhagfyr 2021, a hwnnw'n cael ei roi ar waith yn llawn o 2023-24. Cyhoeddodd CIPFA hefyd rifyn newydd o'r Cod Darbodus ar gyfer Cyllid Cyfalaf mewn Awdurdodau Lleol ym mis Rhagfyr 2021. Mae'r Cod yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol bennu Strategaeth Gyfalaf, i'w chymeradwyo gan y Cyngor, sy'n dangos bod yr awdurdod yn gwneud penderfyniadau ynglŷn â gwariant a buddsoddiadau cyfalaf yn unol â'i amcanion o ran gwasanaethau ac yn rhoi ystyriaeth briodol i stiwardiaeth, gwerth am arian, darbodaeth, cynaliadwyedd a fforddiadwyedd. Newid sylweddol yn y Cod yw bod yn rhaid i awdurdod, er mwyn cydymffurfio â'r Cod, beidio â benthg i fuddsoddi ar gyfer adenillion ariannol yn bennaf. Nid yw'r Cod yn ei gwneud yn ofynnol i fuddsoddiadau masnachol presennol, gan gynnwys eiddo, gael eu gwerthu. Fodd bynnag, mae'n nodi y dylai awdurdodau y mae arnynt angen benthg adolygu opsiynau ar gyfer gadael eu buddsoddiadau ariannol at ddibenion masnachol. Mae'r Cyngor yn annhebygol o fuddsoddi at ddibenion masnachol ond bydd yn canolbwyntio ar gyflawni cynlluniau sy'n bodloni ei amcanion o ran gwasanaethau. Mae dangosyddion newydd wedi cael eu cynnwys ar fforddiadwyedd, ac mae 'Meincnod Rhwymedigaeth' yn disodli'r dangosyddion darbodus ar ddyled gros a'r gofyniad cyllido cyfalaf. Mae [Strategaeth Gyfalaf 2022-23](#) wedi cael ei diwygio i adlewyrchu'r newidiadau yn y Cod Darbodus. Mae'r Strategaeth yn parhau i esblygu i ddarparu cynllun cyfalaf cadarn ar gyfer y Cyngor dros y tymor canolig a hir.

Cydymffurfio â Chod Ymarfer Rheolaeth Ariannol CIPFA

Lansiodd y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddu (CIPFA) y Cod Ymarfer Rheolaeth Ariannol ym mis Tachwedd 2019. Datblygwyd y Cod Rheolaeth Ariannol yng nghyd-destun pryderon cynyddol am gydnerthedd a chynaliadwyedd ariannol awdurdodau lleol.

Mae'r Cod Rheolaeth Ariannol yn nodi'r egwyddorion a ddylai roi arweiniad i awdurdodau wrth reoli eu cyllid a'r safonau penodol y dylent, fel isafswm, geisio eu cyrraedd. Mae'n egluro sut y dylai Prif Swyddogion Cyllid gyflawni eu cyfrifoldeb statudol am weinyddiaeth ariannol dda fel sy'n ofynnol yn ôl adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972 ac mae'n pwysleisio cyfrifoldeb ariannol cyfunol yr arweinyddiaeth gyfan gan gynnwys yr aelodau etholedig perthnasol.

Trwy gydymffurfio â'r egwyddorion a'r safonau o fewn y cod bydd awdurdodau'n gallu dangos eu cynaliadwyedd ariannol. Er bod y Cod wedi'i fwriadu i fod yn hyblyg i natur, anghenion ac amgylchiadau awdurdodau unigol, mater i bob awdurdod yw penderfynu i ba raddau y mae'n cydymffurfio â'r Cod Rheolaeth Ariannol a nodi pa gamau y gallai ddymuno eu cymryd i gyrraedd y safonau a nodir gan y Cod Rheolaeth Ariannol yn well. 2021-22 oedd y flwyddyn lawn gyntaf ar gyfer cydymffurfio â'r Cod ond mae'r Cyngor wedi dangos ei fod yn cydymffurfio â'r Cod ers blwyddyn ariannol 2020-21. Yn ei Fwletin Cyfarwyddyd 06 (*Application of the Good Governance Framework 2020/21*) nododd CIPFA y dylai'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol gynnwys casgliad cyffredinol asesiad o'r modd y mae'r sefydliad yn cydymffurfio ag egwyddorion y Cod Rheolaeth Ariannol. Hefyd, pan fo materion neu feysydd i'w gwella yn dal i fodoli, dylai'r rhain gael eu cynnwys yn y cynllun gweithredu.

Canfu asesiad y Cyngor o'i gydymffurfiaeth â'r 19 o Safonau a amlinellir yn y Cod Rheolaeth Ariannol ar gyfer 2022-23 fod y Cyngor yn gallu dangos cydymffurfiaeth â'r holl Safonau, ond y gellid cymryd

camau pellach i wella cydymffurfiaeth yn ystod 2023-24. Cafodd y camau hyn eu cynnwys yn y Cynllun Gweithredu ar gyfer 2022-23 a'r camau oedd:

- Darparu hyfforddiant ychwanegol i'r Cyngor llawn ar y Strategaeth Gyfalaf a Chronfeydd Wrth Gefn Wedi'u Clustnodi
- Darparu Hyfforddiant Cyllid i Ysgolion ar weithdrefnau a gofynion Cau Cyfrifon
- Rhesymoli Cronfeydd Wrth Gefn Wedi'u Clustnodi a datblygu graddfeydd amser ar gyfer eu defnyddio
- Parhau i adolygu tanwariannau a gorwariannau cyson ac ail-alinio cyllidebau yn unol â hynny
- Parhau i ddatblygu cynigion lleihau cyllideb ar gyfer oes llawn y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig

Mae cynnydd yn erbyn y rhain wedi'i gynnwys yn Adran 5 – Gwella Llywodraethu

4 Sicrwydd Archwilio

Archwilio a Sicrwydd Archwilio

Caiff y Cyngor ei archwilio'n allanol gan Archwilydd Cyffredinol Cymru, gyda chymorth Archwilio Cymru. Amcanion hyn yw cael sicrwydd pa un a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhai heb gamdatganiadau perthnasol, boed hynny oherwydd twyll neu wall; bod y cyfrifon wedi cael eu paratoi yn unol â gofynion deddfwriaethol a'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig; a chyhoeddi barn ar hynny. Maent hefyd yn asesu ein trefniadau ar gyfer sicrhau darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wrth ddefnyddio adnoddau.

Yn 2022 rhoddodd yr Archwilydd Allanol farn archwilio ddiamed ar y datganiadau ariannol ar gyfer 2021-22.

Mae Archwilio Cymru hefyd yn archwilio nifer o hawliadau am grantiau ac yn y flwyddyn fe gwblhaodd 5 archwiliad o grantiau a ffurflenni. Rhoddwyd barn amodol am un hawliad – Budd-daliadau Tai – a hynny oherwydd nifer o wallau ond nid oedd y rhain yn arwyddocaol ac ni wnaed unrhyw newidiadau i'r hawliad.

Hefyd mae Archwilio Cymru yn cynnal adolygiadau o amryw wasanaethau a hefyd adolygiadau o berfformiad trwy gydol y flwyddyn, y cyflwynir adroddiadau ar eu canlyniadau i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Barn flynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd fframwaith llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth y Cyngor ar gyfer 2022-23 yw:

“Sicrwydd Rhesymol”

Mae'r farn yn nodi, yn seiliedig ar y gwaith a gwblhawyd gan y Cydwasanaeth Archwilio Mewnol Rhanbarthol ar gyfer y flwyddyn ariannol, nad oes unrhyw faterion rheoli trawsbynciol arwyddocaol wedi cael eu canfod a fyddai'n effeithio ar amgylchedd rheoli'r Cyngor ar y cyfan. Mae'r gwendidau a nodwyd yn ymwneud â gwasanaethau penodol.

Mae nifer o aelodau o staff y Cyngor yn dal i weithio o bell, a bu'n rhaid addasu systemau a phrosesau er mwyn darparu ar gyfer y ffyrdd newydd o weithio. Yn yr un modd, mae'r tîm Archwilio Mewnol wedi

gweithio o bell, gan gynnal archwiliadau a chael tystiolaeth yn ddigidol yn ogystal ag wyneb yn wyneb lle'r oedd yn briodol. Mae pob archwiliad wedi ystyried effaith bosibl gweithio o bell i sicrhau bod rheolaethau a threfniadau llywodraethu digonol yn parhau i fod ar waith.

O'r 9 archwiliad a ohiriwyd o 2021-22, mae 5 wedi cael eu cwblhau, ymdriniwyd â 2 faes mewn archwiliadau eraill tra bo 2 wedi cael eu gohirio tan 2023-24. Er bod cyfanswm o 10 archwiliad wedi cael eu gohirio tan 2023-24 dylai'r llwyddiant i recriwtio i chwe swydd yn ystod 2022-23 fod o gymorth i wella hyn yn y dyfodol.

Derbyniwyd yr argymhellion a wnaed i wella llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth ac maent ar wahanol gamau o ran eu rhoi ar waith.

5 Gwella Llywodraethu

Nodwyd nifer o faterion arwyddocaol yn Natganiad Llywodraethu Blynyddol 2021-22 y Cyngor. Mae'r cynnydd a wnaed ar y materion arwyddocaol i'w weld isod:

Mater	Egwyddor Llywodraethu	Cam Gweithredu	Diweddariad
Hunanasesu	F	Mae'r gofyniad i gyflwyno 'hunanasesiad' cynhwysfawr o berfformiad y Cyngor yn symud ymlaen yn foddhaol. Fe wnaeth yr adroddiad a'r cyfarfod cyntaf ar Berfformiad Corfforaethol yn 2022/23, a oedd yn myfyrio ynghylch perfformiad yn chwarter 4 2021/22, gyflwyno hunanasesu ar draws yr holl Gyfarwyddiaethau gan ganolbwyntio ar gwestiwn allweddol un, 'perfformiad a chanlyniadau'. Rhagwelir y bydd y broses yn esblygu ac yn parhau i wella, gan ganolbwyntio'n ychwanegol ar gwestiwn allweddol 2, 'defnyddio adnoddau', a hefyd defnyddio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol i ddangos yr adroddir yn effeithiol ar drefniadau llywodraethu a'u bod yn cael eu hasesu'n effeithiol. Bwriedir cynnal cyfres o weithdai ym mis Mehefin a mis Gorffennaf 2022 i fwrw ymlaen â hyn, gyda'r nod o adrodd yn gynhwysfawr ar berfformiad y Cyngor yn seiliedig trwy broses o hunanasesu cyson, ym mis Medi 2022.	Cyhoeddwyd hunanasesiad cyntaf y Cyngor ym mis Hydref 2022. Mae gwaith ar y gweill yn awr i ddatblygu hunanasesiad ar gyfer 2022-23, gyda disgwyl i ganfyddiadau drafft gael eu cyflwyno i'r tîm Asesu Perfformiad Corfforaethol ym mis Mehefin 2023, y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Corfforaethol a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Gorffennaf 2023, a'r Cabinet ym mis Medi 2023. Mae'r Hunanasesiad Corfforaethol ar gael ar wefan y Cyngor.
Cydbwyllgorau Corfforedig	A	Mae'r trefniadau interim i sefydlu Cyd-bwyllgor Corfforedig ar gyfer y meysydd gwasanaeth hyn wedi cael eu symud ymlaen gan Brifddinas-Ranbarth Caerdydd ac mae adroddiad ar hynny wedi cael ei gyflwyno i'r Cabinet.	Rhoddodd Cabinet Prifddinas-Ranbarth Caerdydd gymeradwyaeth i drosglwyddo'i swyddogaethau presennol, sy'n bennaf mewn perthynas â chytundeb y Fargen Ddinesig, i Gydbwyllgor Corfforedig De Ddwyrain Cymru ar 28 Chwefror 2022. Ers hynny mae Cynllun Pontio wedi cael ei ddatblygu ac wrthi'n cael ei gyflawni.
Cynaliadwyedd Ariannol	F	Bydd tybiaethau ar gyfer cyllidebau'r blynyddoedd i ddod yn parhau i gael eu hadolygu a'u diwygio i adlewyrchu'r amgylchiadau sy'n newid. Bydd	Diweddarwyd y SATC fel rhan o broses pennu'r gyllideb ar gyfer 2023-24 ac roedd yn seiliedig ar yr wybodaeth ariannol a oedd ar

		<p>cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi yn cael eu hadolygu a'u cynnal i gefnogi pwysau penodol. Bydd budd-daliadau a thaliadau cymorth, fel cymorth gyda'r dreth cyngor, taliadau tanwydd gaeaf a thaliadau costau byw yn cael cyhoedduswydd eang ac yn cael eu talu'n brydlon.</p>	<p>gael ar yr adeg honno, i adlewyrchu'r sefyllfa gyfredol. Cafodd y sefyllfa ariannol ar gyfer y Cyngor ei rhannu gydag aelodau fel rhan o gyfarfod y Cyngor i bennu'r gyllideb ar 1 Mawrth 2023. Mae gwybodaeth am yr effaith yn y flwyddyn gyfredol yn cael ei chyflwyno i'r Pwyllgorau Craffu (monitro referniw), y Cabinet a/neu'r Cyngor trwy'r adroddiadau monitro referniw a chyfalaf. Mae adolygiad o Gronfeydd Wrth Gefn Wedi'u Clustnodi wrthi'n mynd rhagddo. Fe gwblhaodd y Cyngor ail gyfran o daliad tanwydd y gaeaf a'r Cynllun Costau Byw dewisol i gefnogi trigolion. Mae gwybodaeth am y cymorth sydd ar gael i drigolion yn cael ei chyhoeddi trwy wefan y Cyngor a'i gyfrifon ar y cyfryngau cymdeithasol</p>
<p>Gwasanaethau wedi'u Comisiynu / Ar Gontract</p>	<p>F</p>	<p>Mae mwy a mwy o dystiolaeth bod ein contractwyr presennol a'r rhai sy'n tendro am waith yn adlewyrchu costau sylweddol uwch yn eu ceisiadau. Bydd angen i'r Cyngor ymateb i hyn mewn modd cymesur a chyfrifol, gan gydnabod y pwysau gwirioneddol iawn a chan hefyd reoli'r effaith ar sefyllfa gytundebol ac adnoddau'r Cyngor mewn modd effeithiol, gan sicrhau ar yr un pryd bod gwasanaethau hanfodol y Cyngor yn cael eu cynnal. Hefyd, mae'r materion sylweddol o ran y gweithlu sy'n effeithio ar ein gallu i recriwtio a chadw staff mewn sawl rhan o'r Cyngor yn peryglu ein gallu i ddarparu gwasanaethau'n effeithiol, ac yn lleihau ein capasiti a'n cydnerthedd. Mae cyfres gyfan o fentrau'n cael eu gweithredu i helpu i liniaru'r effaith a mynd i'r afael â'r materion mwyaf dwys.</p>	<p>Rhan allweddol o sicrhau y rheolir y risgiau hyn o ran costau o fewn contractau fu gweithredu elfennau risg a hapddigwyddiadau cadarn yn swm y contract ar gyfer contractau newydd. Lle profir codiadau yng nghostau contractau presennol, mae elfen o beiriannu gwerth yn digwydd i gyflawni'r prosiect o fewn yr amlen. Lle nad yw hyn yn bosibl bydd angen adnoddau ariannol ychwanegol a bydd y rhain yn cael eu blaenoriaethu yn ddibynnol ar ba gam y mae'r prosiect wedi'i gyrraedd. Lle mae ceisiadau tendro'n sylweddol uwch na lefelau disgwylidig neu ddyraniadau cyfalaf, yna mae penderfyniadau'n cael eu gwneud yn awr ynglŷn â blaenoriaeth a brys y gwaith yn erbyn cefnlen sicrhau bod gwasanaethau hanfodol y Cyngor yn cael eu cynnal.</p>

			Mae'r holl newidiadau i'r Rhaglen Gyfalaf yn cael eu cyflwyno i'r Cyngor i gael eu cymeradwyo.
Adolygu'r Cod Llywodraethu Corfforaethol a'r atodlen gysylltiedig	A	Fe'i diweddarwyd ddiwethaf yn 2017, ac mae angen ei adolygu er mwyn sicrhau ei fod yn adlewyrchu'r fframwaith llywodraethu cyfredol. Dechreuwyd ar y gwaith yma yn ystod 2021-22 ond bydd hyn yn cael ei gwblhau a'i gadarnhau yn 2022-23.	Cafodd y Cod Llywodraethu Corfforaethol wedi'i ddiweddarau ei gymeradwyo gan y Cabinet ar 7 Chwefror 2023.
Datblygu Aelodau	E	Cafodd y Rhaglen Sefydlu Aelodau 2022-23 i gefnogi aelodau etholedig sy'n newydd ac sy'n dychwelyd ei gyflwyno i'r Cyngor ar 9 Chwefror 2022. Yn ogystal â'r Rhaglen Dysgu a Datblygu barhaus ar gyfer Aelodau Etholedig, caiff Holiadur Dadansoddi Anghenion Hyfforddiant ei lunio a'i ddsbarthu yn ystod y cyfnod rhwng mis Rhagfyr 2022 a mis Ionawr 2023. Bydd holl ymatebion yr Aelodau'n cael eu dadansoddi ac, o hyn, bydd y Rhaglen barhaus yn cael ei datblygu a'i chyflwyno i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd.	<p>Mae'r Rhaglen Sefydlu Aelodau lawn wedi digwydd ers yr etholiad ym mis Mai, ac mae nifer o ddiwyddiadau a sesiynau hyfforddi ychwanegol wedi cael eu cynnal. Mae hyn yn cynnwys Marchnad Aelodau ar 5 Medi 2022, a roddodd y cyfle i'r Aelodau gwrrd â swyddogion allweddol ar draws y Cyngor.</p> <p>Mae digwyddiadau galw-heibio wedi cael eu trefnu gan Gyfarwyddiaethau unigol i roi'r cyfle i Aelodau gwrrd â swyddogion a thrafod materion allweddol.</p> <p>Mae Datblygu Aelodau'n dal i fod yn eitem reolaidd ar agenda'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd.</p> <p>Bydd Aelodau'n cael eu gwahodd i gael Adolygiad o Ddatblygiad Personol a fydd yn adnabod unrhyw anghenion hyfforddi ar gyfer y cyfnod nesaf o 12 mis.</p>
Effaith ar y sector gofal cymdeithasol yn sgîl pandemig Covid-19 a rhoi diwedd ar y cyllid caledi i'r sector	C	Mae cynllun sefydlogrwydd y farchnad wedi cael ei ddatblygu er mwyn sicrhau bod cynlluniau clir i ddarparu digonolrwydd o ran maint ac ansawdd y ddarpariaeth ym Mhen-y-bont ar Ogwr.	<p>Cafodd yr Adroddiad ar Sefydlogrwydd y Farchnad ei gymeradwyo gan y Cyngor ym mis Gorffennaf 2022. Nododd nifer sylweddol o gamau gweithredu i ymdrin â digonolrwydd a chynaliadwyedd darpariaeth gofal cymdeithasol ar draws ystod o wahanol sectorau.</p> <p>Mae strwythur grwpiau cynllunio newydd yn cael ei</p>

			<p>roi ar waith i weithredu ar argymhellion y gwaith ar sefydlogrwydd y farchnad.</p> <p>Hefyd mae darnau penodol o waith sy'n flaenoriaeth yn mynd rhagddynt ym meysydd darpariaeth breswyl i blant, digonolrwydd gofal maeth, cost gofal mewn darpariaeth cartrefi gofal i oedolion a chapasiti gofal cymunedol i oedolion.</p>
Materion o ran y Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data sy'n gysylltiedig â ffyrdd newydd o weithio	A	<p>Wrth i'r Polisi Hybrid gael ei weithredu bydd canllawiau ychwanegol yn cael eu datblygu ar faterion fel cyfathrebu'n ddiogel, diweddar meddalwedd yn gyson, diogelu data personol a'r angen i ddefnyddio technoleg a gymeradwywyd gan y Cyngor.</p> <p>Mae gan y Cyngor bolisiau llym o ran TGCh a'r Ddeddf Diogelu Data ac mae'r Bwrdd Llywodraethu Gwybodaeth (gyda chynrychiolaeth o bob Cyfarwyddiaeth) yn parhau i gwrdd yn chwarterol gan sicrhau bod diogelwch gwybodaeth yn parhau i fod yn brif flaenoriaeth yn ystod y cyfnod hwn.</p> <p>Mae'n ofynnol hefyd i'r holl staff ac Aelodau Etholedig wneud y modiwl e-ddysgu gorfodol ar y Ddeddf Diogelu Data.</p>	<p>Mae'r Bwrdd Llywodraethu Gwybodaeth yn cwrdd yn chwarterol i sicrhau bod yr Awdurdod yn dal i gydymffurfio â deddfau diogelu data.</p> <p>Cafodd rhifyn o Bridgenders ei gylchredeg i'r holl staff i ddarparu canllawiau ynghylch diogelu data wrth weithio gartref.</p> <p>Mae polisi Gweithio Hybrid newydd yn nodi cyfrifoldebau sy'n ymwneud â TGCh ac offer a'r angen i gydymffurfio â'r Cod Ymddygiad TGCh. Mae hefyd yn ymdrin â'r Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data, cyfrinachedd a diogelwch data mewn perthynas â gweithio gartref yn ogystal ag yn y swyddfa.</p>
Cyfarfodydd Hybrid	A	Bydd Polisi Cyfarfodydd Aml-leoliad yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor i'w gymeradwyo.	Cafodd y Polisi Cyfarfodydd Aml-leoliad ei gymeradwyo gan y Cyngor ar 15 Mehefin 2022.

Yn seiliedig ar adolygiad o'r fframwaith llywodraethu, ac asesiad o gydymffurfio â Chod Rheolaeth Ariannol CIPFA, bydd y materion arwyddocaol canlynol a adnabuwyd yn 2022-23 yn cael sylw yn 2023-24 gyda'r cysylltiadau â'r [Egwyddorion Llywodraethu](#) ar dudalen 5:

Mater	Egwyddor Llywodraethu	Beth yw'r mater	Camau Gweithredu Arfaethedig i Ymdrin â'r Mater
Datblygu'r Gweithlu	E	Fel llawer o gynghorau eraill, mae Pen-y-bont ar Ogwr yn profi heriau	Mae Cynllun Gweithlu Strategol y Cyngor yn cael ei

		sylweddol o ran y gweithlu yn enwedig yn y Gwasanaethau Cymdeithasol. Canfu Archwilio Cymru nad oes gan y Cyngor Gynllun Gweithlu strategol i arwain a goleuo dulliau o reoli pwysau critigol byrdymor o ran y gweithlu a sicrhau cydnerthedd yn y gweithlu yn y dyfodol.	ddatblygu a bydd yn gwreiddio'r egwyddor datblygu cynaliadwy, i alluogi'r Cyngor i ymdrin â'r pwysau sylweddol o ran y gweithlu y mae'n ei wynebu. Bydd y Cynllun yn cael ei ystyried gan y Bwrdd Rheoli Corfforaethol/Bwrdd Rheoli Corfforaethol y Cabinet a'r Undebau Llafur cyn ei roi ar waith.
Rheoli Asedau'n Strategol	E	Canfu adolygiad gan Archwilio Cymru fod heriau o ran y gweithlu'n effeithio ar allu'r Cyngor i gynllunio'n strategol ac i sicrhau bod adeiladau'r Cyngor yn ateb gofynion diogelwch statudol.	Er nad yw'r holl faterion o ran y gweithlu wedi cael eu datrys, mae staff ychwanegol wedi cael eu penodi, gan gynnwys Swyddog Legionella pwrpasol. Mae'r ffigyrau cydymffurfiaeth statudol bellach yn well o lawer, gyda'r 5 prif faes (nwy, trydan, tân, asbestos a legionella) bellach yn dangos cyfradd gydymffurfio sydd o fewn y lefel 90%.
Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl (gweler adroddiad Archwilio Cymru y cyfeirir ato uchod)	F	Mae'r Cyngor wedi bod yn araf yn ymateb i gynigion Archwilio Cymru i wella mewn perthynas â Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl ac mae perfformiad yn parhau i fod yn wael. Mae'r Cyngor yn datblygu model gweithredu newydd ar gyfer 2023-24 y bwriedir iddo fod yn symlach, wedi'i gydlynu'n well ac yn fwy ymatebol i anghenion defnyddwyr gwasanaethau.	Bydd y Cyngor yn gweithredu fframwaith contractwyr yn ystod 2023-24, a fydd yn rhoi perchnogaeth i'r Cyngor ar y broses o'i dechrau i'w diwedd, rhwng atgyfeirio a chwblhau.
Datgarboneiddio 2030	D	Er bod gan y Cyngor strategaeth Datgarboneiddio 2030, nid yw wedi adnabod yn llawn pa adnoddau y mae eu hangen i roi'r strategaeth ar waith na sut y gallai partneriaid helpu i wireddu uchelgais y strategaeth.	Mae Cynllun Gweithredu 2030 manwl yn cael ei baratoi, a fydd yn nodi'r adnoddau sy'n ofynnol i gyflawni'r gostyngiadau carbon disgwylidig. Bydd hwn yn cael ei gymeradwyo gan y Cabinet a bydd yn cynnwys manylion partneriaid a phrosiectau sydd o fudd i'w gilydd a fydd yn cyfrannu at Uchelgeisiau Sero Net y Cyngor.
Rheolaeth ariannol yn y tymor canolig a hir	F	Mae gan y Cyngor broses rheolaeth ariannol gadarn, ond ceir rhai	Darparwyd hyfforddiant Rheoli Trysorlys ar gyfer aelodau ar 10 Chwefror 2023.

		<p>meysydd lle gellir gwneud gwelliannau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • darparu hyfforddiant ychwanegol i'r Cyngor llawn ar y Strategaeth Gyfalaf a Chronfeydd Wrth Gefn Wedi'u Clustnodi • darparu Hyfforddiant Cyllid i Ysgolion ar weithdrefnau a gofynion Cau Cyfrifon • rhesymoli Cronfeydd Wrth Gefn Wedi'u Clustnodi a datblygu graddfeydd amser ar gyfer eu defnyddio • parhau i adolygu tanwariannau a gorwariannau cyson ac ail-alinio cyllidebau yn unol â hynny • parhau i ddatblygu cynigion lleihau cyllideb ar gyfer oes llawn y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig 	<p>Mae hyfforddiant ar y Strategaeth Gyfalaf yn cael ei ddarparu ar gyfer Cyngorwyr ar 18 Mai 2023.</p> <p>Rhannwyd nodyn briffio gydag aelodau etholedig mewn perthynas â chronfeydd wrth gefn a sut y cawsant eu cronni a sut y gellir eu defnyddio.</p> <p>Cafodd cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi eu hadolygu trwy gydol y flwyddyn. Mae adolygiad ar raddfa fwy wedi cychwyn yn 2023-24.</p> <p>Cyflwynwyd adroddiadau rheolaidd ar y gyllideb i'r Cabinet trwy'r flwyddyn gydag esboniadau'n cael eu cynnwys yn yr adroddiadau mewn perthynas ag amrywiannau.</p> <p>Mae'r SATC yn cael ei hadolygu yn ystod y flwyddyn ariannol. Mae gwaith wedi dechrau yn gynnar yn 2023-24 i adnabod meysydd pellach ar gyfer gostyngiadau posibl yn y gyllideb yn y dyfodol.</p>
<p>Hyfforddiant ychwanegol i Aelodau i gefnogi eu rôl o ran sicrhau rheolaeth ariannol briodol ar y Cyngor</p>	<p>E</p>	<p>Gan bod aelodau newydd wedi ymuno â'r Cyngor mae'n hollbwysig eu bod yn datblygu eu sgiliau a'u gwybodaeth i gyflawni eu rôl yn alluog. Gall fod bylchau o ran gwybodaeth mewn rhai meysydd yn enwedig mewn perthynas â'r Strategaeth Gyfalaf, Cronfeydd Wrth Gefn Wedi'u Clustnodi a'r Datganiad Cyfrifon.</p>	<p>Hyfforddiant i gael ei ddarparu ar y Strategaeth Gyfalaf, Cronfeydd Wrth Gefn Wedi'u Clustnodi a'r Datganiad Cyfrifon ar gyfer yr holl aelodau.</p>
<p>Trefniadau Rheoli Perfformiad</p>	<p>F</p>	<p>Mae adolygiad o drefniadau rheoli perfformiad y Cyngor wedi canfod nad ydynt yn gyson yn ei alluogi i reoli ei berfformiad yn effeithiol.</p>	<p>Mae cynllun gwella rheoli perfformiad wedi cael ei ddatblygu a'i drafod gyda'r Bwrdd Rheoli Corfforaethol, y Cabinet/Bwrdd Rheoli Corfforaethol a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Mai 2023. Mae'r cynllun yn cwmpasu'r fframwaith rheoli perfformiad, ansawdd a chywirdeb data, diwylliant, rolau a chyfrifoldebau, capasiti rheoli perfformiad a'r</p>

			system rheoli perfformiad. Bydd nifer o'r materion yn yr adroddiad yn cael sylw gan Gynllun Cyflawni'r Cynllun Corfforaethol a fydd yn cael ei gymeradwyo gan y Cyngor ym mis Gorffennaf.
--	--	--	---

Bydd y materion hyn yn cael eu monitro trwy gynllun gweithredu manwl yn ystod 2023-24, gyda'r swyddog cyfrifol a'r dyddiad cau ar gyfer rhoi camau gweithredu ar waith wedi'u nodi ar gyfer pob cam gweithredu ac adroddiadau'n cael ei gyflwyno i'r Cabinet/Bwrdd Rheoli Corfforaethol ac i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

6 Datganiad Sicrwydd

Ymatebodd y Cyngor yn gyflym i bandemig Covid-19 i roi rheolaethau ar waith i wneud yn siŵr bod cofnod yn cael ei gadw o'r penderfyniadau a wnaed i sicrhau bod trefniadau llywodraethu priodol ar waith. O ystyried y trefniadau hyn, nid oes unrhyw faterion rheolaeth fewnol na llywodraethu arwyddocaol wedi codi, ac mae'r Cyngor yn parhau i fod â threfniadau rheolaeth fewnol a llywodraethu priodol ar waith.

Yn amodol ar ddatrys y materion uchod, gallwn roi sicrwydd rhesymol ar y cyfan bod trefniadau llywodraethu Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr yn parhau i fod yn addas ar gyfer y diben.

Bydd camau i fynd i'r afael â'r materion y cyfeirir atynt uchod yn cael eu cymryd i wella ein trefniadau llywodraethu ymhellach.

Llofnod: _____ Dyddiad: ___ 19 Ionawr 2024 _____
(Arweinydd)

Llofnod: _____ Dyddiad: ___ 19 Ionawr 2024 _____
(Prif Weithredwr)

Rhestr Termau

Actiwari

Mae actiwari'n berson sy'n cyfrifo premiymau yswiriant a phensiwn, gan gymryd i ystyriaeth ffactorau fel disgwyliad oes.

Addasiad i ffigyrau'r flwyddyn flaenorol

Yr addasiadau perthnasol hynny sy'n gymwys i flynyddoedd blaenorol yn sgîl newidiadau mewn polisïau cyfrifyddu neu yn sgîl cywiro gwallau perthnasol.

Amorteiddiad

Gostyngiad yng ngwerth gwariant cyfalaf nad yw wedi creu ased, drwy newidiadau mewn referniw.

Archwiliad

Mae archwiliad yn golygu archwiliad annibynnol ar gyfrifon y Cyngor.

Ardrethi Annomestig Cenedlaethol (NNDR)

Yr Ardrethi Annomestig Cenedlaethol, neu'r Ardrethi Busnes, yw'r tâl sy'n cael ei godi ar ddeiliaid mangreodd busnes. Mae'r arian a gesglir yn cael ei dalu i Lywodraeth Cymru a'i ailddosbarthu i'r awdurdodau unigol yn gymesur â'u poblogaeth oedolion.

Asedau cyfredol

Asedau byrdymor yw'r rhain sydd ar gael i'r Cyngor eu defnyddio yn ystod y flwyddyn gyfrifyddu nesaf.

Asedau gweithredu

Asedau yw'r rhain sy'n cael eu defnyddio wrth redeg neu ddarparu gwasanaethau.

Balansau dirprwyedig ysgolion

O dan ddarpariaethau Rheoli Ysgolion yn Lleol, mae unrhyw falansau sydd wedi cronni ar ddiwedd y flwyddyn yn cael eu dirprwyo i'r ysgolion unigol. Mae'r cronfeydd hyn yn cael eu cadw y tu allan i falansau Cronfa'r Cyngor.

Benthyciad neu fuddsoddiad dros dro

Dyma arian sydd wedi'i fenthycyca neu wedi'i fuddsoddi am gyfnod cychwynnol o lai na blwyddyn.

Blwyddyn ariannol

Dyma'r cyfnod cyfrifyddu. Yn achos awdurdodau lleol mae'n dechrau ar 1 Ebrill ac yn dod i ben ar 31 Mawrth yn y flwyddyn ddilynol.

Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLb)

Cyfleuster benthycyca a ddarperir gan Swyddfa Rheoli Dyledion (DMO) y Llywodraeth yw hwn, sy'n darparu benthyciadau tymor hwy ar gyfer awdurdodau lleol.

Cod Ymarfer ar Adroddiadau Gwasanaethau (SeRCOP)

Mae'r Cod Ymarfer ar gyfer Adroddiadau ar Wasanaethau yn fframwaith cyson ar gyfer adroddiadau ar ddata awdurdodau lleol. Adolygir SeRCOP bob blwyddyn gan y corff rheoleiddio priodol i sicrhau ei fod yn datblygu yn unol ag anghenion llywodraeth leol fodern, tryloywder, y gwerth gorau a diwygio gwasanaethau cyhoeddus.

Costau Annosbarthadwy (NDC)

Mae CDC yn categori o gostau a ddiffinnir gan y Cod Ymarfer Cyfrifyddu Gwerth Gorau ac ni ellir ei ddyrannu i wasanaethau penodol. Mae'n cynrychioli:

- costau cyfleusterau T.G. nas defnyddiwyd,
- costau asedau tymor hir nas defnyddiwyd, nad ydynt yn realeiddiadwy,
- rhai costau cronfa bensiw

Craidd Corfforaethol a Democrataidd (CDC)

Mae'r CDC yn wasanaeth a ddiffinnir gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon y Gwerth Gorau, sef costau sy'n ymwneud a gweithgareddau Aelodau (Cynrychiolaeth Ddemocrataidd a Rheoli) a chostau sy'n darparu'r isadeiledd i sicrhau bod modd i wasanaethau gael eu darparu (Rheoli Corfforaethol).

Credydwr

Credydwr yw sefydliad neu rywun y mae ar y Cyngor arian iddo ar ddiwedd y flwyddyn ariannol am nwyddau neu wasanaethau a gafwyd yn ystod y flwyddyn ariannol neu'r blynyddoedd blaenorol.

Cronfa wrth gefn ailbriso

Mae hon yn cynrychioli'r cynnydd/gostyngiad annosbarthadwy ym mhrisiad asedau sefydlog.

Cronfa ymddiriedolaeth

Mae cronfeydd ymddiriedolaeth yn cadw arian ar ran unigolion neu sefydliad. Bydd ymddiriedolwyr yn gweinyddu'r cronfeydd ar ran y perchnogion.

Cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi

Cronfeydd wrth gefn sydd wedi'i neilltuo at ddiben penodol yw'r rhain.

Croniad

Mae cronriad yn swm a ddangosir yn y cyfrifon ac sy'n cynrychioli incwm neu wariant am y cyfnod cyfrifyddu ond nad oedd wedi'i gael neu wedi'i dalu ar ddyddiad y fantolen.

Cyfrif Addasu Cyfalaf

Y Cyfrif Addasu Cyfalaf sy'n amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r gwahanol drefniadau ar gyfer rhoi cyfrif am ddefnyddio asedau anghyfredol ac ar gyfer cyllido gweithgarwch i gaffael, adeiladu neu wella'r asedau hynny dan ddarpariaethau statudol.

Cyfrif escrow

Trefniant cyfreithiol yw escrow, lle mae arian yn cael ei draddodi i drydydd parti (o'r enw asiant escrow) i'w gadw mewn ymddiriedolaeth hyd nes i ryw ddigwyddiad penodol godi neu nes y bodlonir amod neu amodau mewn contract.

Cyfrif refeniw

Cyfrif yw hwn sy'n cofnodi'n gwariant a'n hincwm o ddydd i ddydd ar eitemau fel cyflogau misol ac wythnosol, costau rhedeg gwasanaethau ac ariannu gwariant cyfalaf.

Cyllideb

Mae cyllideb (neu amcangyfrif) yn gynllun incwm a gwariant, y seilir y dreth gyngor arni. Wedyn mae'r gwariant a'r incwm gwirioneddol yn cael eu monitro yn erbyn y cynllun hwn.

Darpariaeth

Mae darpariaeth yn swm y byddwn yn ei neilltuo yn ein cyfrifon ar gyfer rhwymedigaethau a ddisgwylir na allwn eu mesur yn fanwl gywir.

Darpariaeth Isafswm Refeniw (DIR)

Swm yw hwn sydd wedi'i neilltuo i ad-dalu benthyciadau. Dylai fod yn swm darbodus.

Datganiad Gwariant a Chyllid

Mae'r datganiad hwn yn dwyn ynghyd berfformiad yr awdurdod lleol a adroddir ar sail gwariant a fesurir o dan arferion cyfrifyddu cywir gyda chodiannau wedi'u diffinio'n statudol i Gronfa'r Cyngor.

Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

Mae'r cyfrif hwn yn cofnodi'r gwariant a'r incwm beunyddiol ar eitemau fel cyflogau misol ac wythnosol, costau rhedeg gwasanaethau a chyllido gwariant cyfalaf.

Datganiad Llifoedd arian parod

Dyma ddatganiad sy'n crynhoi'r symudiadau arian parod yn ystod y flwyddyn.

Datganiad Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn (MIRS)

Mae'r datganiad hwn yn dangos y symudiad yn ystod y flwyddyn yn y gwahanol gronfeydd wrth gefn sydd gan yr Awdurdod.

Derbyniad cyfalaf

Derbyniadau cyfalaf yw'r enillion a geir drwy werthu asedau sefydlog megis tir neu adeiladau.

Dibrisiant

Dibrisiant yw'r amcangyfrif o'r golled yng ngwerth asedau sefydlog a ddangosir yn y Fantolen.

Digwyddiadau ar ôl y fantolen

Eitemau ar ôl y fantolen yw'r rhai sy'n codi ar ôl dyddiad y Fantolen. Mae'r rhain yn eitemau nad oeddent yn bodoli ar yr adeg y paratowyd y Fantolen ond dylid eu datgelu os ydynt yn berthnasol i gyflwyno'r cyfrifon yn deg.

Dyledwr

Dyledwr yw sefydliad neu rywun y mae arno arian i'r Cyngor ar ddiwedd y flwyddyn ariannol am nwyddau neu wasanaethau a gafwyd yn ystod y flwyddyn ariannol neu'r blynyddoedd blaenorol.

Grantiau'r llywodraeth

Cymorth oddi wrth y llywodraeth ac asiantaethau rhynglywodraethol a chyrrff tebyg, lleol, cenedlaethol neu ryngwladol, ar ffurf arian parod neu drosglwyddiadau asedau i awdurdod yn gyfnewid am gydymffurfio yn y gorffennol neu'r dyfodol ag amodau penodol ynglŷn â gweithgareddau'r awdurdod.

Gwaith ar y gweill (WIP)

Ystyr gwaith ar y gweill yw gwerth gwaith a wneir ar brosiect sydd heb ei orffen ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, ac nad yw wedi'i godi eto ar y cyfrif refeniw.

Gwariant cyfalaf

Gwariant ar asedau sefydlog yw gwariant cyfalaf. Dyma asedau a fydd yn cael eu defnyddio am sawl blwyddyn wrth ddarparu gwasanaethau, sef eitemau fel adeiladau, offer a cherbydau.

Gwerth Realeiddiadwy Net

Pris gwerthu ased, wedi'i ostwng yn ôl cost berthnasol (uniongyrchol) ei werthu.

Gwerth y Farchnad Agored yn y Defnydd Presennol (OMVEU)

Mae OMVEU yn sail ar gyfer prisio asedau sefydlog.

Mantolen

Mae'r fantolen yn ddatganiad o'n hasedau, ein rhwymedigaethau a'n balansau eraill, ar ddyddiad diwedd y flwyddyn ariannol, sef 31 Mawrth.

Menter cyllid preifat (PFI) – menter gan y llywodraeth ganolog sy'n ceisio cynyddu lefelau'r cyllid sydd ar gael i'r gwasanaethau cyhoeddus drwy ddenu ffynonellau cyllid preifat. Ategir y PFI gan nifer o gymhellion i annog awdurdodau i gymryd rhan.

Praeseptau

Dyma'r swm sy'n cael ei dalu i awdurdod nad yw'n bilio (er enghraifft cyngor cymuned) er mwyn iddo dalu ei gostau (ar ôl lwfio am ei incwm).

Prydlesi cyllid

Defnyddir prydlesi cyllid i ariannu pryniannau lle mae'r Cyngor yn ysgwyddo'r rhan fwyaf o'r risgiau sy'n gysylltiedig â bod yn berchen ar yr ased.

Prydlesi gweithredu

Prydlesi yw'r rhain lle mae risgiau perchnogaeth yr ased yn aros gyda'r perchennog.

Prydlesu

Mae hwn yn ddull o ariannu gwariant cyfalaf trwy dalu'r perchennog i ddefnyddio eiddo neu offer am nifer o flynyddoedd.

Pwyllgor Dehongli'r Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRICs)

Corff dehongli'r Bwrdd Safonau Cyfrifyddu Rhyngwladol sydd wedi'i fwriadu i helpu'r Bwrdd Safonau Cyfrifyddu Rhyngwladol i wella trefniadau adrodd ariannol trwy adnabod, trafod a datrys materion adrodd ariannol yn brydlon o fewn fframwaith y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol.

Rhestrau eiddo

Deunyddiau crai a brynir i'w defnyddio o ddydd i ddydd yw rhestrau eiddo. Dangosir gwerth yr eitemau hyn sydd heb eu defnyddio ar ddiwedd y flwyddyn ariannol fel asedau cyfredol yn y fantolen.

Rhwymedigaeth

Mae rhwymedigaeth yn swm sy'n daladwy ar ryw adeg yn y dyfodol.

Rhwymedigaethau cyfredol

Rhwymedigaethau byrdymor yw'r rhain sydd i'w talu gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn gyfrifyddu ddilynol.

Rhwymedigaethau digwyddiadol

Mae rhwymedigaeth ddigwyddiadol yn rhwymedigaeth bosibl sy'n codi yn sgil digwyddiadau yn y gorffennol ac y bydd ei bodolaeth yn cael ei chadarnhau wrth i ddigwyddiadau ansicr godi yn y dyfodol.

Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS)

Rheoliadau ariannol sydd i'w dilyn ac fel y'u gosodwyd gan y Bwrdd Safonau Cyfrifyddu (ASB).

Trafodion Partïon Cysylltiedig

Dyma drosglwyddiadau asedau neu rywmedigaethau neu gyflawniad gwasanaethau gan barti cysylltiedig, drosto neu ar ei ran, p'un a fydd tâl yn cael ei godi ai peidio.

